

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 10795

ZELMENYANER

Moshe Kulbak

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

מוישע קולבאק

זעק מעניאנער

ערשטער בוך

צענטראלער פעלקער-פארלאג פון פ.ס.ס.ר.
מאָסקװע ♦ כאַרקאָוו ♦ מינסק ♦ 1931

דרוקערני פון ווייסרוטישן
מעלזכע-פארלאג א. נ. טאלין
באשט. 2578. טיראזש 6000.
גלאוולישבעל 2301.

די אלטע

זעלמעניאנער.

אָט דאָס איז רעב זעלמעלעס הויף.
 א פארצייטיקער מויער מיט א צעקרישלטן טינק און צוויי שוועס
 הויזער פול מיט זעלמעלעך. פאראנען נאָך שטאלן, קעלערן, בוידעמער.
 דאָס אלץ זעט אויס ווי א שמאַץ געסל. זומער, באַם שאַרען אף טאָג,
 פלעגט דער קליינער רעב זעלמעלע ארויסגיין אָט אהער אין הויזע
 גאטקעס. דאָ פלעגט ער איבערטראָגן א ציגל, דאָ פלעגט ער מיט גאָר
 די קויכעס טראָגן מיסט אף א רידל.

פונוואנען שטאמט רעב זעלמעלע?

אין דער מישפאָכע איז אומגעגאנגען א העסבער, אז ער שטאמט
 פון „טיף ראטיי“. יעדנפאלס האָט ער שוין דאָ הי כאסענע געהאט מיט
 דער באַבע באשען, וואָס איז נאָך דעמלט, קענטיק, געווען א מיידל,
 און דאָ האָט זי אויך אָנגעהויבן קינדלען.

די באַבע באשע, גיט מען איבער, האָט געקינדלט גאָר אָן שום
 אויסרעכענונג, נאָכאנאנד, מיט א מין טירעף, און די קינדער פון איר
 טראכט האָבן זיך באקומען וויקסיקע און שווארצע, מיט ברייטע פלייצ-
 קעס-עמעסע זעלמעניאנער. די קינדער פלעגן שפעטער איבערגיין אין
 רעב זעלמעלעס רעשוס, ד. ה., קיין אם איז ער ניט געווען, ער פלעגט
 אביסל אָפּווארטן און נאָכדעם אָפּגעבן זיי פאר באַלמעלעכעס.

איינעם, פאָליען, האָט ער שוין צו צען יאָר געמאכט פאר א גארבער,
 צוליב א מייסע עפעס מיט א פערד.

מען האָט זיך ניט ארומגעזען, ווי די קינדער גופע האָבן אָנגעהויבן
 צו קינדלען. שניר זיינען צוגעקומען פון פארשיידענער פרוכפערקייט,
 אויך איידעמס אלערליי, אלץ נייע קויכעס, ביז די שכינים פון הויף
 האָבן זיך געמוזט מאַטריעך זיין. אלע הויזער זיינען אָנגעפראַפט געוואָרן

מיט זשוואווע, שווארצע זעלמעלעך. בלאַנדע האָבן זיך דורכגעוואָרפן ווייניק. דאָס אויך—צווישן מיידלעך, אין קלאַל גענומען, א דינער שיכט, וואָס האָט זיך ניט שטארק ארויסגעזען. א פאָר געלע כעוורע זיינען צוגעקומען שוין פאר דער לעצטער צייט, אין זי סאמע לעצטע עטלעכע יאָר. ווי אזוי אָט די האָבן זיך אריינגעכאפט אין דער מישפאָכע, איז נאָך ניט אופגעקלערט געוואָרן ביז היינטיקן טאָג.

*

די זעלמעניאנער זיינען שווארצע, ביינערדיקע, מיט ברייטע נידע-ריקע שטערנס. א זעלמעניאנער האָט א פליישיקע נאָז. א זעלמעניאנער האָט גריבער אין די באַקן. דאָסראָו איז ער א ריזיקער שווינגער, וואָס קוקט אף אלעמען פון דער זייט, האגאם ס'זיינען אויך דאָ, דערהויפט, צווישן דעם יונגן דאָר, שטארקע ריידער און ריידערקעס, אפילע אזעס-פענימער, נאָר אין גרונט זיינען עס שעמעוודיקע רעב זעלמעלעך, וואָס זיינען ארונטערגעפאלן אונטער פרעמדע האשפאָעס און מאכן דעם אָנ-שטעל. די זעלמעניאנער זיינען פארליטענע, ניט קיין בייזע. זיי שווינגן כמורנע און פריילעך, האגאם ס'איז אויך פאראן א באזונדער זעלמעני-יאנישער נוסעך, וואָס גליט ווי אייזן.

די זעלמעניאנער האָבן אויסגעארבעט אין מעשעך פון דוירעס אן אייגענעם רייעך—א מין ווייכן גערוך פון צוגעלעגענעם היי מיט נאָך עפעס.

ס'טרעפט אין א וואגאָן, יידן פאָרן, ס'איז געפאקט, מ'גענעצט צו דעם קאלטן פרימאָרגן, מיטאמאָל רייבט אויס א ייד זי אויגן און טוט א פרעג:

— זייט אזוי גוט, איר זייט ניט א ניער?

— יאָ.

— זייט איר ניט רעב זעלמעלעס אן אייניקל?

— יאָ, רעב זעלמעלעס אן אייניקל.

דער ייד פארלייגט די הענט אין די ארבל און פאָרט ווייטער. דאָס האָט ער אין שלאָף דערשמעקט רעב זעלמעלעס רייעך, האגאם קיינער פון שטאָט האָט זיך אף דעם זיכער ניט פארטראכט; קיינעם פאלט גאָר ניט איין, אז די זעלמעניאנער האָבן א באזונדער רייעך.

פאראן נאָך אן אייגנטימלעכקייט אין דער מישפאָכע, וואָס איז כא-ראקטעריסטיש דערהויפט פאר די מענער:

א רעב זעלמעלע האָט ליב גלאַט אזוי זיך אָפּוּפּצן, אָפּכאַפּן דעם אָטעם, זערביי לָאָזט ער ארויס צווישן די ליפּן אזא מין פּריילעכן, צארטן הירזשע, וואָס מ'קען עס אונטערהערן בלויז בא א שטאל, וווּ פּערד שטייען און קלייען האָבער.
 דאָס אלץ באווייזט, אז רעב זעלמעלע האָט געשטאַמט ערגעץ פּון א ייִשעוו.

פּון דעם זעט מען אויך, אז א רעבזעלמעלע איז גריילעך איינפאַך, ווי א שטיק ברויט. ס'זיינען ניטאָ קיין אקאָרעס אין דער מיטשפּאַכע, ניטאָ קיין געפאלענע פּאַר דער צייט, אויסער די מומע העסיע.
 טאַמער א פּליך—איז עס ניט קיין שפּראַך פּון רעב זעלמעלעס שטאַם, מעג אפּילע טראַגן פּון אים מיט היי, ווי פּון א סענעזענץ.

*

בייס ס'האַבן זיך אָנהויבן ווייזן די שפּראַצונגען פּון כּערטן דאָר, האָט רעב זעלמעלע גענומען קלייבן זיך אין וועג אריין ער האָט אָנגעשריבן אַף א טאָוול פּון א סייפּער זיין צאוואָע, ארומגעדרייט זיך אביסל צייט גלאַט אזוי, און איז נאָכדעם טאַקע געשטאַרבן.
 דאָס איז געווען אן איינפאַכער מענטש. די צאוואָע האָט ער פּאַרשריבן אַף ייִדיש, מיט די געהעריקע העברעישע ווערטלעך, און אזוי ווי דער טייפּער וואַלגערט זיך איצטער ארום, לוינט דאָ, עפּשער, פּאַרשרייבן די צאוואָע לעזיקאַרן:
 מַזְנָטִיק, פּאַרשע בעשאלאַך, שנאַס... (פּאַרמעקט).

איך רעכן אליין פּאַר מײַן לעבן איינצוטיילן פּאַר מײַנע קינדער ווי זאָל זײַן אכער מײַע שאַנע שעלי. רעכן איך אזוי זאָל זײַן: מײַנע קינדער בלייבן ווײַנען בעכאַצער שעלי. די שטיקל קאַרקע, וואָס איך האָב, זאָל מען פּאַרקויפּן, נעמען פּאַר איר ערעך ארבע מײַעס רוק, און די שטאַט אין בעסמערדעש זאָל מען אויך פּאַרקויפּן, נעמען פּאַר איר ערעך מײַע וועכאַמישט רוק, און ס'געפינט זיך בא מיר אויך, אונטער דעם זעקסטן ציגל אין אויוון, רעכנט, אויך ערעך עלעף רוק. זאָל מען אזוי איינטיילן: ליבני איטשי—מײַע וועכאַמישט רוק, וואָרעם ער, מײַן זון איטשע, האָט שוין גענומען מײַעוויכאַמישט רוק אן אדלעכעשן אַף דער יערושע פּאַר מײַן לעבן נאָך, און ליבני זישע—שטיי מײַעס רוק, און ליבני יודע אויך שטיי מײַעס רוק, ליבני פּאַליע אויך שטיי

מייעס רוק און לעביטי כײַע-מאשע—מייע רוק, לעביטי מאטלע אויך
 מייע רוק, און לעביטי ראשע אויך מייע רוק, און לעהרוויץ זאָל מען
 אָפגעבן מייע וועכאמישים וועערסרים, וועלכע איך האָב דאָ בא אים גע-
 נומען צו געבן ליבני איטשע אן ארלעכעשכן אף דער יערושע פאר
 מיין לעבן נאָך, דארף מען אים אָפגעבן. און כאמישע וועערסרים רוק
 זאָל מען געבן אף אוילעמעס, און די איבעריקע פאר מיר אף הויצאָעס
 צו פירן אף דער אייביקער וועלט. און די הויז-זאכן געהערן לעישט?
 סאָרע-באשע. לעאכער מייע שאַנע פון מיין אישטי זאָלן זיך די טעכטער
 אלע דריי צעטיילן, נאָר צוויי קישנס צו געבן פאר איטשעס בסולע
 כײַקע. און אזוי אלעס זאָלן זיך צעטיילן די טעכטער, נאָר מינע מאל-
 בושים זאָלן געהערן צו די זין. דעם שמויסענעם פוטער זאָל נעמען
 ווער נויטיק איז, אָדער אלפי גוירל וועמען ס'וועט פאלן, נאָר ניט צו-
 קריגן זיך, אלץ זאָל זיין מיטן שיינעם אויפן, און ווי איך אליין האָב
 איינגעטיילט, ניט פרעמדע זאָלן טיילן. און זאָל אלעמען וויל באקומען,
 געניסן אין נאכעס. דאָס ווינטש איך מיטן גאנצן הארצן. נאָר אכער
 מייע שאַנע שעלי זאָלן זיי אָן מיר ניט פארגעסן, כאַטיא היטן קאדעש
 זאָגן, ווי מעגלעך איז.

פון מיר—זאלמען-עליע בערעב לייב כוואָסט.

*

די באַבע באשע האָט אף היפשע יאָר איבערגעלעבט דעם זיידן, און
 מ'קען זאָגן, אז זי לעבט נאָך ביז היינט צו טאָג. עמעס, ניט זי זעט
 ווי געהעריק, און ניט זי הערט ווי געהעריק, און ניט זי גייט ווי גע-
 העריק, אָבער אבי זי לעבט. זי איז געוואָרן ענלעך מער צו אן אלטער
 הון, ווי צו א מענטשן, און זי ווייס אפילע ניט, אז ס'איז דערווייל בא
 אונדו עפעס אנדערש געוואָרן די וועלט.

די באַבע באשע האָט צו טאָן נאָר מיט זיך, און אויב זי טראכט,
 זינען עס, מיסטאָמע, גאָר מעשוועדיקע טראכטענישן, געמאכט פון א
 גאנץ אנדער מאטעריע, איידער די געוויינטלעכע געדאנקען.
 ס'טרעפט אמאָל פארנאכט, זי דרייט זיך ארום אין דער טונקלעניש,
 און מיטאמאָל טוט זי א זאָג צו א רויטן שניפטל אין שטוב:
 — מאָטעלע, נאכסאָל גייסטו ניט דאוונען?

דער שווארצער מאַטעלע, וואָס ס'שמעקט שוין פון אים פארוואָלין-
קעס מיט היי, גייט צו, פארקאשערט די פאטשיילקע פון דער באַבעס:
אויער און שרייט אריין:

— באַבע, איך בין א פיגאָנער!

טוט זי א שאַקל מיטן קאָפּ:

— יע, יע, ער'ט שוין געדאוונט. וויסטע געדאוונט?

אזוי וועט זי שוין אוועקגיין פון דער וועלט מיט א רויקן פארציין-
טיקן געמיט. דער הויף שטייט פעסט דאָרטן, ווו רעב זעלמעלע האָט
אים אוועקגעשטעלט, און וואָס א יאָר, זעט זי, קומען צו היפשע עטלעכע
שווארצע שוויגערלעך— רעבוזעלמעלעך.

זומער, ביים די באַבע באשע גייט שוין ארויס אין הויף, זיצט זי
אפן שוועל און קוועלט אָן, וויל זי זעט, ווי פון יעדער טיר שיטן זיך
און שיטן זיך די רעבוזעלמעלעך, ווי שווארצער מאָן.

ס'לייכט די גרויסע זון אפן נייעם זעלמעניאנישן ווידערוואקס.
אָט אזא איז די באַבע.

*

דער צווייטער דאָר זעלמעניאנער האָט זיך פארצווייגט אין דריי
מעכטיקע שטראַמען און עטלעכע בייטיכלעך. די גרונטזיילן פון דער
מישפּאַכע זיינען געווען פון אלע מאָל און געבליבן ביז איצט: פעטער
איטשע, פעטער זישע, און פעטער יודע.

דער פעטער פאָליע גייט באזונדער. דער פעטער פאָליע גייט מיט
אן אייגענעם, אָפגעשיידטן, האָרעפאשנעם וועג אין לעבן. דער זעלמע-
ניאנישער הויף גייט אים ניט אָן, וויל ער האלט, אז קליינערהייט האָט
מען אים דאָ באליידיקט. ער איז אן אכלער, האָט באזונדערס ליב קאר-
טאָפּל-טייגעכצן, און וואָס פאר א געדאנקען ער שאפט, ווייס מען ניט,
מאכעס ער זאָגט זיי ניט ארויס.

דאָס איבעריקע אין דער מישפּאַכע איז שוין דרויב, ווו דער שוין-
רעש זעט זיך שווער ארויס, האגאם זיי זיינען אויך געפורעמט לויט
רעב זעלמעלעס האשגאָכע און טראָגן זיך ארום איבער דער וועלט מיט
זיין רייעך.

א באזונדער אָרט פארנעמט אין דער מישפּאַכע דער פעטער זישע,
וואָס ווערט אין הויף פארעכנט פאר א יאכסן. ער איז א דיקלעכער

זייגערמאכער מיט א פירקאנטיקן שטערן, מיט א פירקאנטיקער באַרד, א כאַלֹוש, אָדער ער מאכט זיך עפשער פאר א כאַלֹוש. אמאָליקע יאָרן פלעגט מען א פאפיר ברענגען איבערלייענען און אים. דער פעטער זישע פלעגט ארויסנעמען די שפאקטיוו פון אויג, בעטן זיצן און איבערלייענען געדולדיק וואָרט בא וואָרט. אויב אָבער דער פעטער זישע האָט אויך ניט געקענט איבערלייענען, האָט ער גע- האט די מילע, וואָס ער פלעגט שוין זאָגן אווי פון אויסנווייניק, וואָס אין פאפיר שטייט געשריבן.

ער האָט געהאט א שיינע האוואָנע. די הויפט מילע פון זיין לייענען איז אָבער באשטאנען אין דעם, זואַס גלייך אף אן אָרט פלעגט ער געבן אן אייצע מיקויעך דער „ספראווע“.

מען זאָגט, אז אין אים איז געלעגן באהאלטן א גרויסער קויעך. צוויי טעכטער האָט אים זיין ווייב, די מומע גיטע, געבראכט אפ דער וועלט מיט אסאך מער שוועריקייטן, ווי ס'פאסט פאר זעלמעניא- נער. איינע איז טאָנקע דעם פעטער זישעס—א ריינע זעלמעניאנערין, די צווייטע האָט שוין אין זיך אביסל זיסע מאָרעשכוירע, וואָס די מומע גיטע, זאָל דאָס איר צו קיין גניי ניט זיין, האָט אריינגעשמוגלט אין דער מישפאָכע. מען דארף עס אָבער דער מומע גיטען מויכל זיין, ווייל אלע האלטן, אז זי איז ניט שולדיק—זי שטאמט פון ראבאָנים. דער פעטער איטשע איז א מעלעכעווייען. דאָס האָט ער, דער פעטער איטשע, ניט געקענט דערווארטן זיך און גענומען שוין פאר רעב זעלמעלעס לעבן אן ארלעכעשן אף דער יערושע. ער איז א שניידער, א לאטוניק. זיין הויכע מאשין, א דאויע און א לעפעשעוואטע, טראסקעט בא אים טאָג ווי נאכט.

די מאשין פארטויבט דעם הויף. דער פעטער איטשע פראָדוצירט די עמעסע זעלמעניאנער פון דער ריינסטער פראָכע. מ'האלט, אז ער האָט אין דעם פראט אפילע איבער- געשטיגן רעב זעלמעלען אליין.

אויסער אלע רעגילעסן, וואָס זיינען אייגנטימלעך פאר דער גאנצער פאמיליע, האָט דער פעטער איטשע אויסגעארבעט בלויז פאר זיי אליין און אייגענע רעגילעס: ער ניסט מיט א געשריי. פון זינעם א נאָס איז אמאָל א שכינע געפאלן אין כאלאָשעס.

אין דער הייסער צייט פון בירגער-קריג האָט מען זיך טאקע אין הויף שטארק באומרויקט וועגן זיין ניסן. דער פעטער זישע האָט שוין אפילע געפונען פאר נויטיק אריינגיין צו אים און דורכריידן זיך וועגן דעמדאָזיקן איניען.

— איטשע, האָט ער געזאָגט, צי ווייסטו, אז צוליב דיין ניסן זיינען מיר ניט זיכער מיטן לעבן?

יא, וואָס האָט איר דעם פעטער איטשע געקענט ענטפערן? ס'האָט דאָך פון אים גענאָסן און געשרייען ביגוואַלד.

מען האָט קעסיידער צונעטראכט פלענער, נאָר, אז ס'איז געקומען דערצו, האָט זיך די מומע מאַלקעלע אליין אן אייצע געגעבן:

דער פעטער איטשע פלעגט בייס-מייסע זיך אָנכאפן באם נאָז און אריינפארן אין בעט אריין, די מומע מאַלקעלע פלעגט אפגיך ארום-ווארפן אף אים א קישן און אליין ארופלייגן זיך, אָדער, אויב זי האָט קיין צייט ניט געהאט אוועקזעצן א קינד אף אים. דאָרטן, אונטער דעם בעטגעוואנט, פלעגט ער זיך גאנץ גוט אויסניסן, אָפטרעיסלען די פעדערן, און זעצן זיך נאָכדעם צוריק צו דער ארבעט.

אין שאַלעם צייטן איז עס אָבער ניט געווען געפערלעך.

אדעראבע!

זומער באגינען, א האלבער הויף ליגט נאָך אין שאַטן, און דער ארומגעצוואָגענער פעטער איטשע זיצט שוין באם אָפענעם פענצטער, שיסט פון זיין ניי-מאשין. פלוצלונג טוט ער א נאָס. ס'רייסט זיך ארויס א פינצטערער, יאָמערלעכער געשריי פון א נויטע-לאָמוס. דער הויף הויבט זיך אָן טשוּכען, מ'רייבט די אויגן, מאנכע שפרינגען פון די בעטן:

— וואָס איז?

— גאָרנישט, זאָגט מען, דער פעטער איטשע ניסט.

— גאָרנישט, גאָרנישט!

דערווייל עפענען זיך אומעטום פענצטער און פענצטערלעך, ס'רוקן זיך ארויס באגינענדיקע קאָלעריי מינים שווארצע, צעקודלטע, זעלמע-ביאנישע קעפלעך און מ'שרייט ארויס פון אלע זייטן:

— צו געזונט, פעטער!

— צום לעבן, פעטער!

— צו געזונט, צום לעבן, צו לאנגע יאָר, פעטער!

שוין גאָר אן אנדער מענטש איז געווען דער פעטער יודע, אן אב-
דער מענטש און א מאָדנער מענטש. ער איז געווען א סטאַליער, א
מאָגערער ייד מיט א גלאַנציק בערדל און מיט שפּאַקולן אפן ברעג נאָז,
קוקן פלעגט ער סייוויסיי איבער די שפּאַקולן—דעוויבער האָט ער טאַמיר
אויסגעזען רוגזעדיק—נאָר די שפּאַקולן פלעגט ער, מיסטאַמע, טראָגן פון
שיינקייט און בעקאָוועדיקייט וועגן. ער פלעגט הובלען אין די שפּאַקולן,
עסן אין די שפּאַקולן, נאָר שלאָפן אין זיי, דאכט זיך, ניט.

פעטער יודע איז געווען א פילאָסאָף און אן אלמען.

זיין ווייב, די מומע העסיע, איז נאָך געשטאַרבן פאר די דניטשן,
צוזאמען מיט א שויכעט און גאָרניט מיט קיין שיינעם טויט.

דעמלט איז פעטער יודע אוועק זיצן שיווע אין בעסמערדעש, האָט
זיך אוועקגעזעצט הינטערן אויוון און שוין מער ניט געוואָלט אופשטיין
ביכלאל. ער האָט באשלאָסן אופגעבן אלע וועלטלעכע איניאַניס און פאר-
נעמען זיך בלויז מיט טראכטן מאכשאָוועס; אן ארבעט, מוז מען מוידע
זיין, א גאנץ בעקאָוועדיקע. די שטאַט האָט זיך אָבער אָנגעזעצט און
ער איז דאָך אוועק צום ווארשטאט.

וואָס האָט פאסירט מיט דער מומע העסיען?

אונדזער שטאַט איז דעמלט געלעגן אין הארמאטן-פּייער. באלע-
באָסטעס פון דער גאנצער גאס האָבן פארשלאָסן די שטיבער און אראָפּ
אלע צו רעב זעלמעלען אין קעלער. פּלוצלונג האָט זיך דער מומע הע-
סיען פארגלוסט א הינערשע זופ. פארוואָס? אין דער שטיקעניש האָט זי
אזוי לאנג געקוקט אף רעב יעכעזקל דעם שויכעט, ביז ס'האָט זיך איר
פארוואָלט אָף. כאפט זי א הון, דער שויכעט ציט ארויס דעם כאלעף,
און מ'גייט ארויס אין הויף שעכטן.

ס'האָט דעמלסט א זעץ געטאָן אין הויף א ווילדער פּייער און ארויס-
געשלאָגן, ווו נאָר א שויב.

דערנאָך האָט א שאַכן אָנגעקלאפט אין קעלער, מ'זאָל ארויסגיין.
די מומע העסיע איז געלעגן ריזיק און בלאס, ווי ס'וואָלט גאָרנישט
געשען, נעבן איר איז געלעגן מיט דער באָרד ארוף דעם שויכעטס קאַפּ,
און ער, דער שויכעט גופע, איז געלעגן אף דעם איינגעפאלענעם פארקן
מיטן כאלעף אין האנט.

דערביי איז געשטאנען די הון און געפילאָזאָפּירט.

פעטער יודע איז געווען א כמורנער שווינגער, האגאם די זעלמע-
 ניאנער שווינגן פריילעך. אויסער דעמדאָזיקן קליינעם אָפּנויג, איז ער
 אין די איבעריקע גענג געבליבן טרײַ די טראדיציעס פון רעב זעלמעלען.
 דורך אים איז, אגעוו, געקומען צום אויסדרוק די ליבע צו נאטור,
 וואָס איז געווען שטארק טעטיק אין דער מישפּאַכע. דער פעטער יודע
 פלעגט פארזעצן גענדז בא זיך אין פירעס-וועגן זיינער א הון איז שוין
 געקומען צו רייד. ער פלעגט אין א רעגן ארויסשטעלן א צובער אף
 רעגן-וואסער, און וועסנע-צײַט האָט ער זיך געמוזט פארטאָג ארויסכאַפּן
 אָנקלײַבן שטשאַחיע. זײַן ליבע צו קלעצער און ברעטער שטאמט אויך,
 מיסטאָמע, פון דעם אייגענעם דראַנג צו נאטור. דער פעטער יודע פלעגט
 אָפהובלען א ברעט מיט ליבשאפט און מיט ברען, מיט איין וואָרט-ער
 האָט ליב געהאט סטאַלעריי. דערצו האָט ער נאָך געהאט א מויערדיקע
 בענקשאפט צו פידל, צו געזאנג, און ביכלאַל צו מוזיק-זאַכן.
 דער פעטער יודע האָט זיך געלאָזט האָבן קינדער פון פארשיידענעם
 ווערט. פאר אונדזער געברויך זײַנען אָבער פאסיק בלוזי צוויי-כײַלע
 דעם פעטער יודעס און צאלקע דעם פעטער יודעס.

*

דאָ לוינט נאָך צום סאָף אָפּשטעלן זיך גענויער אף איינעם פון די
 יינגערע זעלמעניאנער, אף דעם פעטער איטשעס עלטערן זון-בערע
 כוואָסט.

אָט איז א יונג-א גוואר, א שווייגנדיקער גארבער. ביים דעם ביר-
 גער-קריג האָט ער אין די שלאכטן ארום קאזאן באקומען אן אָרדען
 פון דער „רויטער פּאַן“, פאר זײַן קאלטער זעלמעניאנישער גוורע.
 ער איז געגאנגען מיט גײַען אף ווארשע.
 דאָרט איז ער שיר ניט אומגעקומען, אריינגעפאלן צו די פּאָליאַקן,
 מיט ניסים האָט ער זיך אָבער באוויזן איבערצוטאָן און געקומען אהיים
 צופוס.

ביים בערע איז אריין אין שטוב, איז געוואָרן די גרויסע יעלאָלע,
 דער גאנצער הויף איז זיך צונויפגעלאָפּן, אפילע דער פעטער זישע
 איז אויך אריין. בערע האָט זיך דעמלֶט אוועקגעזעצט, גענומען פאמע-
 לעך אראָפּציען די שטיוויל און א זאָג געטאָן צו דער מומע מאלקעלען:
 — מאמע, גיב מיר עסן!

ער האָט זיך געזעצט מיט א ביטערן אימפעט ריבן די סודע און
קוקן אפן באלקן. דער פעטער יודע האָט אויסגעשפיגן און איז אוועק־
געגאנגען. ביסלעכווייז האָבן זיך אלע ארויסגערוקט. בערע האָט אָפּגע־
געסן, אָנגעטאָן די שטייול און איז ווידער אוועק מילכאָמע האַלטן.

א וועלט, הא?

אין הויף איז שטיל.
 די מילכאָמע און די רעוואָלוציעס זינען סאָפּקאָלסאָף אדורכגעגאנגן
 גען בעשאַלעם, בלויז מיט דער מומען העסיען האָט געטראָפּן דער אומ-
 גליק אומזיסט-אומנישט, צוליב א נארישער ביסל זופ.
 די זעלמעניאנער האָבן זיך אומגעקערט פון די פראָנטן אין הארטע
 שינעלן, אופגעטרענטע ווינטערדיקע היטלען. די ערשטע צייט איז מען
 ארומגעגאנגען איבערן הויף, ווי די וועלף, געשלונגען אלץ, וואָס האָט
 זיך געמאכט אונטערן האנט, נאָר ביסלעכווייז האָט מען זיי אריינגע-
 גענארט אין די שטיבער, גערעדט צו זיי ווייך און ארויסבאקומען ווי
 ס'איז צוריק די אלטע מארע. ווינטער האָט מען מיט די שינעלן באשלאָגן
 די קאלטע טירן, און די אופגעטרענטע היטלען וואלגערן זיך נאָך אדיי-
 עם הינטערן אויזון. ס'טרעפט, אין די גרויסע פרעסט, קריגט ארויס
 פעטער איטשע פון הינטעראויונדיקן זאמד אזא היטל, ציט זי אראָפּ
 ביז איבערן באָרד און גייט אריינטראָגן א ברעמניע האָלץ פאר דער
 מומע מאלקעלען.
 אָט דאָס איז איבערגעבליבן פון דער מילכאָמע.

*

דער טריוואלנסטער פון אלע זעלמעניאנער איז פעטער פאָליע, רעדט
 ער גיט ארויס קיין וואָרט, ווייל קליינערהייט האָט מען אים דאָ באליי-
 דיקט. מיילע, דאכט זיך, אז מ'קלייבט זיך אים ניט שלעפּן פארן צונג
 נאָך אים גייט בערע דעם פעטער איטשעס, אויך א היפשער טאנע-
 בארע, איצטער א מליציאָנער פון צווייטן צירקל, נאָר אזוי ווי מען
 זעט אים אין די אויגן גיט אָן, ער קומט אהיים בלויז איבערשלאָפּן אָפּ
 דעם טאטנס הארטן טאפטשאן, איז מיט אים אויך ניט געפערלעך.

טאָמער טרעפט, אז עמיצער פון די יונגע הויכט אמאָל אָן באַלבען
פון די היינטיקע נאָרישקייטן, גיט מען זיך מיט אים אן אייצע אפן
היימישן אויפן; פאר זיי, פאר די יונגע שילדיוועט, גילט נאָך א העכערער
וואָרט, און אויב שוין גאָר שלעכט, העלפט נאָך א פאטש אויכעט.
— שוין העכסטע צייט ארויסשלאַגן דעם זיף פון קאָפּ, — זאָגט פע-
טער זישע.
— און מ'מעג שוין ווערן שטיקלעך מענטשן אויך, — זאָגט פעטער
איטשע.
— און דעריקער, וויפל איז דער שיר צו בעלדעווען? — זאָגט פעטער
יודע.

*

פעטער יודע האָט עס מיטטאָמע אין זינען זיין כײַעלען. מ'ווייס,
אז פעטער יודע קלייבט זיך כאסענע מאכן כײַעלען פאר א יידישן
מענטשן. די לעצטע צייט האָט ער פארוואָרפן דעם הובל, דרייט זיך
ארום גאנצע טעג איבער די באַטעמעדראָשים. און זוכט עפעס א ליבט.
ער וויל א שויכעט.
מ'דערציילט, לעמאָשל, פון אזא פאל:
אנומלטן האָט ער אָפגערעדט טרעפן זיך מיט אזא סאָרט כאָסן ער-
געץ אף אן אָפגעלעגענער גאס. באנאכט דארף זיך דעמלט גראד מאכן
א זאווערוכע. פונדעסטוועגן איז זיין כײַעלע אוועק, אָפגעשטעלט זיך
באם ראָג, ווו דער טאטע האָט פארזאָגט, און גענומען ווארטן. אין דער
זאווייע האָט מען ניט ארויסגעזען קיין שום לעבעדיקע באשעפעניש און
דעם כאָסן אויך ניט. כײַעלע האָט אָבער, קענטיק, אף אזוי פיל געוואָלט
כאסענע האָבן, אז זי האָט זיך צוגעטוליעט צו א וואנט און באשלאָסן
ווארטן אף איר באשערטן ביזן סאָף. וואָס זי האָט זיך דאן געטראכט—
איז פאָשעט שווער צו זאָגן.
שפעט אינדערנאכט האָט זיך פעטער יודע אפן געלעגער דערמאָנט
אָן איר, איז ער ארויסגעלאָפן און געבראכט זי קוים א לעבעדיקע אהיים.
און וועגן כאָסן זאָגט מען אין הויף:
— ווער פארשטייט עס ניט, אז ער האָט ניט געוואָלט כאסענע האָבן
אין א פראָסט?

*

ס'איז פאראן א זעלמעניאנער אין הויף, וואָס וואָלט כאַסענע געהאט מיט כּעלען אין א פּראָסט אויך. דאָס איז אן עלטערער באַכער פון א יאָר אכט און דרייסיק, אויב ניט מער, אן אייזערנער שווייגער. ער קומט אלע נאכט צום טאטן אין שטוב איבערשלאָפן אף דעם הארטן טאפטשאַן. מ'האלט, אז ס'איז דאָס א גלייכע זאך, נאָר די קאלטע ליבע צווישן כּעלען און דעמדאָזיקן מענטשן דארף זיך נאָך אויסשטאַ- לירן. זי דארף זיך נאָך אויסשטאַלירן, וואָרעם כּעלע לויפט נאָך פּאָרט ארויס פון צייט צו צייט אף א זעונג.

פעטער יודע וועט אָבער זיכער זיין קעגן שידעך צוליב פּאָלגנדיקע טיימים:

1. א זעלמעניאנער האָט פּיינט א זעלמעניאנער.
2. דער כּאָסן איז ניט קיין יידישעכער מענטש.
3. דער כּאָסן איזדיעקעוועט זיך איבערן הויף.

דאָס איז ריכטיק. פונקט איצטער אפּצולאָכעס דער וועלט האָט ער, דער כּאָסן, אָפּגעטאָן עפעס א ניעם שפיצל מיט דער מאמען זייער, מיט דער מומען מאַלקעלע, וואָס האָט אופּגערווערט די אלטע זעלמענ- יאנער ביון ביין.
וואָס האָט אזוינס פּאסירט?

די מומע מאַלקעלע איז זיך אנוסטן מעיאשעו און גייט אוועק צו בערען אין דער מיליציע אריין:

— בערע, אלעמיי טוסטו ניט אמאָל א שמייכל, אזול האָט זי גע- פּרעגט, מען קען דאָך מיינען ווער ווייסט וואָס?

ווי זי דערציילט, האָט ער דעמלט יאָ א שמייכל געטאָן. עפשער יע און עפשער ניט, נאָר ער איז געזעסן לאנג, געקוקט פּונדנטן ארוף אף דער פארוויקלטער מאמען און געפּאָרשקעט מיט דער נאָז.

דערנאָך האָט ער געפּרעגט:

— צי האָט איר פּונדאנען צו לעבן, מאמע?

דער פעטער איטשע איז א פריילעכער ייד און ער דארף, אלזאָ, ניט האָבן פּונדאנען צו לעבן.

בערע האָט אָפּגעזיפּט, ארויסגעלאָזן צווישן די ליפן דעם איידעלן הירזשע (זע קאפיטל 1) און א זאָג געטאָן:

— צי וויסטו, מאמע, אז דו ביסט ניט קיין איורעדיקע?
זי האָט, דעם עמעס זאָגנדיק, ניט געווסט. בערע האָט איר אופגע-
קלערט, געגעבן קלאָר צו פארשטיין, און געאייצעט, אז זי זאָל שוין
בעסער אונטערנעמען א קורס אף ליקוידירן די אמעראצעס.
דערנאָך האָט ער זיך אופגעהויבן און אָנגעקלונגען אין פעדטעכניקום.

*

ס'איז געווען שוואט. פרעסט. די מומע מאַלקעלע איז געגאנגען
אהיים א פארפאָרענע און געטראכט:
— מיט דעמדאָזיקן בערען איז שוין גלייכער, אז מען טרעפט זיך
זעלטענער.
און אין הויף האָט זיך געקערט כוישעך.

*

אפמאָרגן האָט זיך טאקע באוויזן א לערער אין הויף, א באַכער
מיט א טשופרינע פון אונטערן דאשעק.
דער מומע מאַלקעלען האָט דעמלט גענומען שלאָגן אין הארצן. זי
האָט זיך באלד ארומגעוואשן, אויסגעטאָן דעם פארטעך, און גריינלעך
פארשעמט צוגעזעצט צו א ברעג טיש. די מומע מאַלקעלע איז געווען
איבערגעשראָקן, ניט געווסט, וואָס סע וועז דאָ אייגנטלעך פאָרקומען,
און מיט פארצווייפלונג האָט זי געקוקט דעם לערער אין די אויגן אריין.
דער לערער האָט נאָך אויך ניט געווסט גענוי וואָס מ'דארף טאָן, האָט
ער זיך אויך גערויטלט אונטערן דאשעק.
כעוורע קאָמיג (די שיליעס) האלט די שרייבגעצייג פארשלאָסן,
און ס'האָט זיך אויטגעלאָזן, אז אין דער מומעס טינטער זינען געווען
פליגן אַנשטאַט טינט. די מומע האָט געבלאָזן אין טינטער און געבלאָזן,
אַבער ווי דער לערער האָט פארזיכערט, וועט עס שוין ניט העלפן.
די פען האָט מען ארויסגעצויגן פון הינטערן שפיגל, די שפינוועבס
אַפגעווישט. דער לערער האָט זי א דריק געטאָן אפן נאָגל, און ס'האָט
זיך ארויסגעוויזן, אז דאָס איז שוין גאָר א פארצייטיקע פען, נאָך פון
פאר דער רעוואָלוציע.

פון דעמלט אָן איז שוין בא דער מומע מאַלקעלען פארבליבן די
געוויינטשאפט, ווו נאָר א פען, דארף מען זי א פרוו טאָן אפן נאָגל, צי

ש'שרייבט, און געהאלטן האָט זי, אז דאָס איז שוין אויך א שטיקל סימען פון א געלערנטן מענטשן.

דער פעטער איטשע איז אויך געווען שטארק צעטראַגן, פונדעסט-וועגן האָט ער זיי פאַרגעלייגט זיין העפט צום שרייבן. דער פעטער איטשע האָט ארויסגענומען פון קעסטל אין דער ניימאשין א צונויפגע-דריטע העפט, צו וועלכער ס'איז געווען צוגעבונדן א בלייפדער אף א שטריקעלע, אויסגעגלייכט די העפט אף דער קני, און איבערגעגעבן דעם לערער מיט א ציטער אין די עלנבויגנס.

דער הויף האָט זיך צונויפגעקליבן, ס'איז געוואָרן א שטיקעניש, מ'האָט געשטוינט און געקוועטשט מיט די פלייצעס.

— א וועלט, האז?— האָט פעטער איטשע סאָפקאָלסאָף ניט אויסגע-האלטן.

פעטער יודע האָט אף אים רוגזעדיק א קוק געטאָן פון אונטער די שפאקלן און געענטפערט:

— איז שוין ניט גלייכער, אז מען ליגט אין דרערד?

דאָס האָט ער געמיינט די מומע העסיען, וואָס איז שוין באפרייט געוואָרן פון שול-צוואנג.

בלויז פעטער זישע איז געשטאנען רויק, אָן א זינט, געצויגן א האָר פון באָרד און געשמייכלט:

— לייטישע קינדער!

*

דערנאָך האָט מען זיך אָבער צוגעווינט. דער לערער פלעגט קומען יעדן אפדערנאכט, מ'האָט שוין געוויסט, און די מומע מאלקעלע, מוז מען מוידע זיין, האָט בא אים אסאך אופגעטאָן, מאכמעס די פעיקייטן זיינען געווען גוט, כאָטש מען דארף אויך צוגעבן, אז זי האָט זיך אביסל אונטערגעפוילט לערנען.

— דער קאָפּ איז ניט דערביי— אזוי פלעגט זי טיינען.

ביכלאל האָט זיך די מומע מאלקעלע אופגעפירט, ווי א קליין מיידל פון קלאס, וואָס איז געווען אביסל אומפארשטענדלעך פאר אזא באר-דאעס, ווי זי.

אמאָל האָט דער לערער, ניט טרעפנדיק זי אין שטוב, געפונען אפילע פאר נויטיק באקלאָגן זיך פארן פעטער איטשע:

— אייער פרוי, האָט ער געזאָגט, ווייזט אַרויס בענוג פעיקייטן,
נאָר זי באַזיט זיך ניט מיט דעם געהעריקן אינטערעס צו דער אַרבעט.
— אזוי גאָר! — האָט זיך פעטער איטשע שטאַרק פאַרכידעשט.
שפעטער האָט ער טאַקע אויסגעווענדט דער מומע מאַלקעלען:
— סטייטש, האָט ער זיך געבייזערט, ס'קאַסט דאָך מיסטאַמע געלט
די מומע מאַלקעלע האָט זיך טכילעס פאַרלאָרן, אפילע רויט גע-
וואָרן, נאָר זי איז באלד געפאלן אפן טערעך:

— אז כ'האָב קיין ביכל ניט...

אָט דאָס האָט שוין דער פעטער בעשומיפן ניט געקאַנט באַנעמען;
— וואָס הייסט, ווייניק ביכלעך זיינען פאַראַן אין שטוב? האָסטו
שוין אַלע ביכלעך אויסגעלערנט?

די מומע מאַלקעלע האָט אליין דערזען, אז איר ענטפער קען דאָ
ניט גילטן, און זי האָט צוגעטראַכט אן אנדער אויסוועג:
— אז איך זע ניט... ארויסגעפאלן א גלעזל פון די שפּאַקולן...

מען דאַרף אָבער ניט מיינען, אז דער פעטער איז געווען טאַמדי
אזוי שטרענג צו דער מומען מאַלקעלע. עס שאַרט ניט צו פאַרגעדענ-
קען, אז דאָ האָט מען צו טאָן מיט פאַרציטיקער ליבע, אַלט צוויי און
פערציק יאָר. פעטער איטשע האָט, נעבעך, אויך מיטגעפילט דער מומען.
און עס האָט אפילע אַמאָל פאַסירט אזא פאַל:

דער לערער דאַרף באלד אָנקומען, די מומע מאַלקעלע קלייבט זיך
וואָס גיכער אין שטאָט אַריין, פלוצלונג לויפט אַריין דער שוואַרצער
מאַטעלע מיט א געשריי:

— מומע, דער לערער גייט!

מע דערציילט, אז די מומע מאַלקעלע האָט זיך דעמלֶט אזוי פאַר-
לאָרן, אז זי איז אַריינגעקראָכן מיטן מאַנטל און מיט די וואָליקעס און
מיטן קאַשיק אין בעט אַריין. פעטער איטשע האָט זי אַינגעדעקט,
נאָכדעם האָט ער צונויפגעלייגט די הענט, אויסגעבויגן אביסל דעם קאַפּ אָן א
זייט (א, א זעלמעניאַנערו!) און געזאָגט גריילעך אומעטיק צום לערער:

— מיין אַלטע פילט זיך עפעס היינט ניט אינגאַנצן... זעט פאַר-
שרייבט, כאַווער לערער, און איר וועט שוין אונדז אָפגעבן די שאַ אָן
אַנדערש מאָל.

פונדעסטוועגן האָט די מומע מאַלקעלע אסאך אַפגעטאָן.

*

טיפער ווינטער. די פענצטער—פארוואקסן מיט שניי. כעוורע קאָמיוג
איז אין די קלויבן, און די מומע זיצט גאנצע נעכט, א פארפלעקטע אין
טינט, זיצט און ארבעט מיט דער פען. אפן טיש שטייט אן אכטער לאַמפּ,
ווי בא אלע שניידער. דער ווינט פייפט אין קוימען. עס זיצט דער
פעטער בא איין זייט טיש, טרענט און ניט; די מומע מאַלעלע זיצט
פון דער צווייטער זייט—פארטיכט אין די פאפירן. סע סקריפעט די פען.
אַט רוקט זי אים אונטער א צעטעלע און דאָס פאַנעס שיינט. פעטער
איטשע נעמט דאָס צעטעלע צום לאַמפּ; ער קאָן נאָר לייענען אַף
א מעהאלעך.

שרייבט צו אים די מומע מאַלעלע אזוי:

„ליכ בין געוונט. דו בעיסט, געי צום אייונג, נעמ ארויט דעם הליאָק, וועלן מיר
טרינקען טעי. פונ מיר דינן האָרגעשקטי פראַי מאַלעלע ווואָסט.“
פעטער איטשע שמיכלט. ער איז צופרידן. שפעטער, ווען מען זיצט
שוין באם טיי, פארפירט ער מיט איר א באַלערנדיקן שמועס; אַף
קלייניקייטן שטעלט ער זיך ניט אָפּ, נאָר ער ווערט וועגן טאָך-זאכן.
— ניט אזוי שרייבט מען, זאָגט ער, ריינדן מאכט ניט אויס, אָבער
שרייבן מוז מען איידל.

די מומע מאַלעלע ווערט אויט אומרויק.

— אַט שרייבסטו, זאָגט ער, „איך בין געזונט.“ דאָס איז שוין
ניט איידל אויסגעדריקט. די געדאנקען. מע טאָר אזוי ניט שרייבן.

— היינט ווי אזוי?—פרעגט די מומע.

— מע דארף שרייבן, און פעטער איטשע שליסט צו די אויגן, מע
דארף שרייבן: איך בעפינדע זיך אין בעסטן פאָלקאמען געזונט.

די מומע מאַלעלע זעט, אז ער איז גערעכט.

— שרייב פון א בריוונשטעלער, זאָגט ער, — מאכמעס די היינטיקע
מעטאָדעס זיינען עפעס גאָר אַן א טאם. און מע מוז אויך לייענען
ביכער! פון ביכער ווערט מען קלוג. געווען אמאָל א שרייבער שאַמער,
האַט מען זיך געקענט בא אים עפעס לערנען. די היינטיקע טויגן ניט,
עפעס אַרץ מיט דער זון און מיט דער לעוואָנע.

און אין דרויסן, אינדערפינצטער, איז געלעגן דער ווינטער, ווי
א קאלטע זילבערנע שיסל.

*

עס זײַנען געשטאנען מוירעדיקע פרעסט-35 גראדוסן. די ווייסע דעכער זײַנען אראָפּגעקראָכן ביז צו דער ערד; אין די אָוונטן האָט געבלאַנקט דער שניי, און די לופט איבערן שניי האָט געברענט, ווי בלאָזער ברענפן.

די גאסן האָבן געפּוסטעוועט, כאָטש ס'איז ערשט צוגעפאלן אָונט. און ווער זײַנען עס די צוויי, וואָס האָבן זיך געלאָזן שפּאַצירן אין אזא נאכט? דאָס האָבן זיך בערע פעטער איטשעס און כײַלע פעטער יודעס אראָפּגעלאָזן פון הויפּישן גליטש און אוועקגעדרייט אין גאס ארײַן. העכסטע צײַט, אויב מע וויל עפעס אופטאָן! בערען נעמט ניט קיין קעלט. כײַלע האָט זיך אָבער ארײַנגערוקט אין קאַלנער, געקלאַפט מיט די הויכע באָטן, ווי זי וואָלט געגאנגען צו דער טליע.

אין הויף האָט מען געזאָגט:
— וואָס טוט מען צו דערדאָזיקער מיידל, וועלכע פראוועט אירע ליבעס נאָר אין זאווערוכעס און פרעסט?

און די שווינגנדיקע מומע גיטע, וואָס שטאמט פון די ראַבאָנים, האָט עפעס פּלוצלונג א זאָג געטאָן אין דער וועלט אויבן:

— פון אָט דעם מיידל וועט מיסטאָמע אמאָל ארויסקומען א וואסער-פירער!

*

בערע און כײַלע האָבן געשוויגן. ער איז געלאָפּן אביסל פאַרויס און געמאכט האַכאַנעס, אָבער נעבן קאזאן איז עס בא אים צוגעגאנגען היפש גרינגער.

— כײַלע, איך געפעל דיר עפעס?

כײַלע פעטער יודעס האָט שוין לאנג געווארט אף אזא צוגאנג צו דער זאך און זי האָט געענטפערט מיט א שמייכל:

— אזוי קען מען ניט פרעגן...

— פארוואָס?

ער האָט שוין אויך געשמייכלט. פאר כײַלע פעטער יודעס האָט דעמלט א צאפל געטאָן דער ווינטער, ווי א זילבערנער פיש, וויל א זעלמען גיאנערן האָט ליב די נאטור, און זי האָט שאַלקהאפטיק געפרעגט:

— און איך געפעל דיר?

בערע האָט געשמייכלט און געשמייכלט און געשמייכלט.

איצט פרעגט זיך, וואָס איז געווען ווייטער?
 כײַעלע האָט אים פֿלוצלונג אַרומגעכאַפּט מיט אירע גראָבע, שטענדיק
 פֿאַרפֿאַרענע הענט פֿאַרן קאָפּ און גענומען קושן אין די ליפֿן, אין נאָז,
 אין די האַרטע גריבער פֿון די באַקן. אָט דאָס איז געווען ווייטער.
 דער איניען איז שוין אזוי אַרום קלאָר געוואָרן. עס איז בלוז
 אויסגעקומען מאָדנע, וואָס מען איז געשטאַנען אין אַ ווילדן פֿראַסט און
 געקושט זיך אָן אַן אופֿהער און אָן אַ ברעג. נאָכמער: שפּעטער איז
 עפעס אַן עלטערער מענטש דורכגעגאַנגען צופֿעליק די גאַס, האָט ער דאָ,
 אַף דעם אייגענעם אָרט, אָפּגעפֿראָרן אַ פֿוס.

דערנאָך האָט מען שפּאַצירט ווייטער, און עס איז געווען קאַלט. זיי
 זיינען אַרויסגעקומען צו אַ ראָג, וווּ עס האָט געברענט אַ לאַמטערן, און
 אינעם עלעקטרישן קיילעך ליכט האָבן צוגעפֿראָרענע פֿורמאַנעס זיך
 געוואַרעמט אין די הייסע אָטעמס פֿון זייערע פֿערד. שטיל ווי אַ פֿעלד.
 בערע האָט אַ קוק געטאָן אַפֿן זייגער און צוגערופֿן אַ שליטן:
 — נאָך דאָ אַביסל צייט, האָט ער געזאָגט, מירן זיך אַרייַנכאַפֿן
 פֿאַרשרייַבן.

פֿאַר כײַעלע פֿעטער יודעס איז עס שוין געווען אַביסל צופֿיל. דער
 אָוונט איז שוין געווען פֿול. זי האָט זיך נאָך געקליבן גיין אַהיים און
 דאָרטן אינדערשטיל, אַפֿן הייסן געלעגער, וווּ סײַ האָט שטענדיק געשמעקט
 מיט דעם טאַנסט סטרוזשקעס, איבערטראַכטן אַפּסניי די זאך: עס האָט
 געשלאָגן אין קאָפּ די ליבע. דערוויל האָט עס דאָס שווערע זעלמענ-
 יאַנישע בלוט קוים געקענט פֿאַרדייען.

דאָס שליטל איז שוין געשטאַנען נעבן זיי.
 בערע האָט אַרייַנגעזעצט די קאַלע, איינגעדעקט זי מיט דער פֿאַר-
 פֿראָרענער דעקע. דאָס שליטל האָט זיך אַ ריס געטאָן און אוועקגע-
 שוומען איבער דער ברייט פֿון גאַס. כײַעלע האָט זיך דעמלֶט צוגעטויליעט
 צו בערען מיט אַ זעלמעניאַנישן אימפעט און דערפֿילט זיינע קאַלטע
 ברייטע פֿלייצעס, וואָס האָבן שטענדיק אָפּגעגעבן מיט אַ גלייכער רויקייט,
 ווי דעמב.

*

כײַעלע פֿעטער יודעס איז נאָכדעס געגאַנגען אין דער ווינטערדיקער
 נאַכט אַהיים. אַרום און אַרום איז דער פֿראַסט געווען גרין, ווי אַ שטיק
 שלעכטע גלָז. עס האָבן איר געקלונגען אין די אויערן די אייגענע

עלנטע טריט. זי איז דערגאנגען ביז צום רעבוע-הויף, אָפּגעשטעלט זיך
באם שטוב און אריין ניט צום טאטן, נאָר אוועק שוין אביסל ווייטער—
צו דער מומע מאלקעלע.

פעטער אימשע האָט געשלונגען גרויסע זופן פון גלָאָז און געפירט
ווייטער דעם באלערנדיקן שמועס:

— מע דארף שרייבן פון אן אפאָר, מאכמעס אויסיעס האָבן ליב,
אז מען צוקט זיי. זייער שיין, זעסטו, לָאָזן זיך צוקן א ט און א לאנגער
ף. פון א ל קען מען אויך עפעס מאכן. דערמאָן זיך, מאלקעלע, מינע
בריוו כאָטנווייז. האָט מען דיר כאָטש געוויזן מיין קסאוו? א שאָד, האָט
ער אָפּגעזיפּצט, שוין היפשע יאָרן, ווי איך האָב ניט געניצט די פען.

דער גרויסער טומל.

אינדערפרי איז געשטאנען דער גרויסער טומל. דער רעבועהויף האָט אויסגעזען, ווי א מוראשניק. מע איז געלאָפֿן אין היללע כּאָדאקעס אדורכן פּראָסט פון איין שטוב אין דער אנדערער. עס זיינען פּאָרגעקומען אומעטום שטייענדיקע ייִשעוהאדאסן.

— ס'טייטש, ס'איז אָפּגעטאָן געוואָרן א נעוואָלע אין רעב זעלמעלעס

הויף!

— אָן כּופּע־וועקעדושן!

— ס'טייטש, ס'טייטש, בא אונדז זאָל עס גאָר טרעפֿן!

די אלטע זעלמעניאנער זיינען ארומגעגאנגען מיט ארויסגערוקטע בערד, געקרעכצט און געמאכט מיט די פלייצעס. די שילועס האָבן ארויסגעקוקט פון אונטער די דאשקעס, געשמעקט די אָנגעלאָדענע שטימונג. און פעטער יודע איז גאָר געווען אויסער זיך, א סימען—ער איז געשטאנען אין מיטן שטוב און געקלייט דאָס בערדל. אין צווייטן צימער איז געלעגן כּייעלע רויט פון שאנדע, און ער, דער פעטער, האָט געבלאָזן אין הובל, געארבעט מיט היץ און אלץ אריינגעטייגעט צו דער ברעט, אז מען זאָל הערן אף יענער זייט וואנט:

— ציג, וואָס לויפסטו? וואָס שטעכט דיר אזוי דער האָבער?

דערצו איז פעטער יודע געווען א מאָדנער מענטש. ער איז געווען א פּילאָסאָף און אן אלמען. מיטאמאָל האָט ער אוועקגעלייגט דעם הובל אפן ווארשטאט, געבליבן שטיין א היפשע וויללע מיט דעם רוגזעדיקן פּאָנעם צו דער וועלט. ער האָט געטראכט: פּאראנען א קאבאָלע פון רעב זעלמעלען, אז א כאסענע זאָל מען פראווען מיט קלעזמער. דאָס פּידעלע איז געהאנגען אפן וואנט, האָט ער עס ארפּגענומען, צוגעגאנגען צום היצערנעם ווענטל, ווי ס'איז פון דער צווייטער זייט געלעגן

כײַעלע דעם פעטער יודעס, און אָנגעהויבן כאַכן האַכאַנעס. ער האָט פאַרקאַשערט דאָס גלאַנציקע בערזל, צוגעטלאָכן די אויגן און גענומען שפּילן. דאָס האָט, קלוימערשט, געדאַרפט באַזיכטן: קלעזמער שפּילן אָף כײַעלעס כאַסענע.

פון אָנהויב איז טאַקע דער ניגן געגאַנגען, פונקט ווי בא א קלעזמער צו באַדעקנס, נאָר טײַהאַט זיך שוין פון אים אויך געהערט א נויטער רייער, ווי פון א געזאַנג אָף א בעכוילעם. עס האָט געצופט באם האַרצן. דערנאָך האָט ער אָבער גענומען שפּילן אן „אײל־מאַל־ע־ראַכמיס“, א ניגן וועגן דעם, וואָס די מומע העסיע איז אוועק פאר דער צײַט פון דער וועלט און נישט זיכע געווען צו זײַן בא דער טאָכטער צו דער כופע. טרערן האָבן זיך געגאָסן פון זײַנע אויגן, די נאסע וואָס האָבן געפּינטלט אָף די שפּאַקולן־גלעזלעך, און ער האָט שוין נישט געזען פאר זיך גאָרנישט, בלויז צוגעהערט זיך צו דער פּינצטערער היסלאַוועס, וואָס קומט אָף אינעווייניק; ער האָט זיך צוגעהערט צום געזאַנג וועגן דעם נישט־ייַנגעם טויט פון דער מומע העסיע.

דערנאָך האָט ער אויך געשפּילט וועגן דער הון. און ווער ווייס, ווי לאַנג פעטער יודע וואָלט דאָרטן געשטאַנען באַם הילצערנעם ווענטל, ווען פּלוצלונג דערהערט זיך נישט א שטילער כליפּען פון יענער זײַט, א פאַרשטיקטער געוויין, וואָס איז אלץ שטאַרקער געוואָרן, און מע האָט געפּילט, ווי כײַעלע וואַרפט זיך אפן קישן און ווערט כאַראַנגען פון טרערן.

דער פעטער האָט געכאַפט א קענדל וואַסער און איז אַרײַן אהין. כײַעלע האָט געײַמערט. זי האָט זיך אופגעהויבן א פאַרכאַלעשטע, א זופ געטאָן און צוריק אַנידערגעפאַלן אפן קישן. האָט זי פעטער יודע א גלעז געטאָן איבערן קאָפּ, אלס צײַכן, אז ער איז צומירדן פון דער קאַלעס טרערן און ארויס שטילערהייט צום וואַרשטאַט.

ער האָט זיך געשטעלט צוריק צו דער אַרבעט מיט דער האַק און מיט דעם הובל, געמײַטטרעוועט שווינגנדיק א גאַנצן טאָג, און שוין, דאַכט זיך, לאַכלונג אופגעהערט טראַכטן וועגן דעם אומגעראַטענעם שוידעך. ערשט אינאַוונט האָט ער זיך געכאַפט, אז אָנשטאָט דעם אלטער, וואָס ער האָט אַינדערפרי פאַרטראַכט, האָט זיך באַקומען אינאַוונט א בענקל, א פּראָסטער בענקל.

*

בא בערען איז אפמאָרגן געווען א רו־טאָג.

פּרנוואנען, פּרעגט זיך, ווייס מען, אז בא בערען איז געווען א רו־טאָג? פּאראן אזא סימען; אויב בערע טוט אויס די שטיוול, איז עס א באווייז, אז ער רוט. דעמלט ווערט ער טאקע א שטארק וויקער מענטש. ער דרייט זיך ארום איבער דער שטוב א באַרוועסער, אין די גרויסע הויזן גאליפע, און נאשט פון די טעפּלעך, כאפט בא דער מומע מאַלקעלעך א לאטקע פון דער סקאַווערעדע, טונקט זי אין עפעס אָפּ און ווארפט עס גלייך אריין דורכן מויל אין בויך אריין. צייטונגען לייענט ער שטייענדיקערהייט. דערנאָך זעצט ער זיך אוועק אפן טאפּטשאן, די פיס אונטער זיך, און נעמט סטרויען דאָס באַלאַליקעלע.

בערע פּארמאָגט אין זיך א פאָר האמעטנע לידער, וואָס ער האָט געבראכט פון די פּראַנטן; זיי ליגן אין אים ווי אין א קעלער, נאָר עס טרעפט, אז ער זינגט זיי ארויס אויכעט. ער האָט צום זינגען א שווערע בויך־שטים, און בייט ער פּארוינגט זיך, קריכן בא אים ארויס די אויגן אפן שטערן פון מעסיקעס.

ער זינגט אביסל מאָדנע.

מע דארף אָבער ניט מיינען, אז בערע פּארטוט זיך אין די לידער און פּארגעסט אָן דעם וואָכעדיקן לעבן. עס טרעפט, אז ער האקט פּלוצ־לונג איבער דעם טיפן, הינפילעסדיקן געזאנג און טוט א זאָג:

— מאמע, אין צעראַבאָפּ גיט כען היינט פוטער!

און דערנאָך זינגט ער ווייטער מיט נאָך מער היסלאוועס, פּארכלינעט זיך, און דאָס אָרעמע באַלאַליקעלע פייפט צו.

אָ, א לויב צו דעם זעלמעניאנישן נוסעך אין דער וועלט־געשיכטען!

*

בערע זיצט שוין היפשע עטלעכע שאָ אפן טאפּטשאן, די באַרוועסע פיס אונטער זיך, און שפּילט. דאָס באַדייט, אז דער כאַטן איז זי מעסאמייעך אין די שיוועס יעמיי האמישטע. דאָס העמל איז אָפּגעשפּיל־לעט, די ליפּן אָנגעבלאָזן, און די דעמבענע שטים גייט פון בויך:

אז איך בין געפאָרן, קיין ראַסטאַח אפן דאָן,
האָב איך גענומען א לאבן ברויט;
אז איך בין געפאָרן קיין ראַסטאַח אפן דאָן,
האָב איך די ברוזשויען געמאכט דעם טויט.

און אין הויף איז מען ארומגעגאנגען און געזאָגט:
 — וויבער דארפן זיי האָבן, די שילדעס?— קאדאָכעס דארפן זיי האָבן.
 — ווי קומען זיי, די כאַמערקעס, צו וויבער?
 און דער פעטער יודע איז אריין צו כײַלען אין קאמער:
 — וואָס ליגסטו?— האָט ער געזאָגט, דער מאַן דלינער זיצט דאָך דאָרטן
 אין דער מעסיבע פון ראַבאָנים און שיט פון זיך מיט שטיקער טוירע!
 דעמלט האָט זיך בערע אָנגעוונגען, ווי אַ פויק, און איז אוועק.
 ער האָט אפילו ניט געפונען פאר נויטיק צו פארווארפן אַ וואָרט, אז
 ער האָט כאַסענע געהאט.

*

שפעט אינאָוונט, נאָך הייסע ייִשעוואַהדאסן, האָט זיך די מומע
 מאַלקעלע געלאָזן צו בערען אין דער מיליציע אַרײַן. עס איז באַווסט, אז
 די מומע מאַלקעלע האָט פון טאָמיד שיינע אײַנבאַלן אין זיך, און איצטער
 איז עס אויך איר אופטו געווען— גיין פאַרבעטן גערען אַף לעקעך און
 בראַנפן.

— אויב מען איז ניט קיין יידן, איז מען דאָך אָבער שטיקלעך
 מענטשן, וואָס—ניט?

זי איז דורכגעגאנגען קאַלטע, טונקעלע קאַרידאָרן, ביז זי האָט ניט
 אויסגעפונען דעם צימער זיינעם. דאָרטן, צווישן פאַנאנדערגערוקטע טישן,
 איז דער כאָסן געשטאנען אַרויטער, אַ פאַרסאָפּעטער, און געוואשן די דיילן.
 די מומע מאַלקעלע האָט זיך טיף פאַרשעמט:

— ווי פאַסט עס פאַר דיר, האָט זי זיך צעבייזערט, מען קען דאָך
 זעמען בעטן?

בערע האָט מיטן עלנבויגן אָפּגעווישט די וואָנצן און געענטפערט,
 אז ער וועט, נישקאַשע, טרעפן אַליין די כאַכמע. ער האָט אוועקגע-
 שטעלט די באַרשט און אופגענומען די מאמען מיט זעלמעניאַנישער
 האַרציקייט.

די מומע מאַלקעלע האָט זיך צוגעזעצט גאַנץ ברייטלעך, ניטאָ זיך
 האָס צו אַליין. האָט עפעס אזוי זיך גענומען אַ פעדער פון טיש, אַ פרוזו
 געטאָן אפן נאָגל און געפרעגט:

— בערע, די פען רייסט ניט?

— ניין, נו, און וואָס הערט זיך באַ אַיך?

— ווייסט דאָך, האָט זי געענטפערט, מע לערנט אביסל יידיש, אביסל רוסיש...

אזוי האָט מען גערעדט ארום און ארום. און מען דארף ניט מיינען, אז די מומע מאַלקעלע האָט פארגעסן אין יענעם אַוונט נאָך וואָס זי איז געקומען. זי האָט ניט פארגעסן. א מענטש דארף קענען בלויז צוגיין צו א מענטשן; און ניט אומזיסט האָט מען געשיקט אין דער שליכעס די קלוגע מומע מאַלקעלע, כאָטש פעטער יודע האָט זיך נאָך באַטאָג שטארק געריסן, און ווי ער האָט באַטאָג פארויכערט, וועט ער אים דאַרטן, דעם שיינעם איידעם זיינעם, צערייבן אף אש. די מומע מאַלקעלע האָט שוין דאווקע גאַרניט פארגעסן, זי האָט אפילו אויך באוויזן ארויסצוואַנגן די האשאַרע, אז דאָס פארשרייבן זיך אין זאגס האָט עפעס אין זיך ניט קיין האפט. דאָס איז עפעס ניט צום הארצן.

בערע האָט צוגעשמייכלט.

דעמלט אַ האָט זי אים פארבעטן אף לעקעך און בראנפן. און די מומע מאַלקעלע האָט צוגעגעבן:
— פארשטייט זיך, אַן צערעמאַניעס, וואָדען?—מע איז דאָך אויך עפעס שטיקלעך היינטיקע, קאָמסאַמאָלן...

*

אין הויף האָט מען זיך גענומען גרייטן צו א שטילער כאסענע. רויכן זיינען געשטאנען איבער די קויםענס. קיטקעס—אויטגעפלאַכטן אף די טישן, ווי אין אמאָליקע יאָרן. די מומע גיטע ווייס דעם סאָד פון א באוונדער סאָרט האַניקטייגל, וואָס מיט זיי האָבן זיך געכנייעט אירע ווייטע, בלויע ראַבאָנים. רויכעס פון צימערינג און זאפראן האָבן זיך געטראַגן איבערן הויף.

בלויז פעטער יודע האָט נאָך עפעס געקוקט רוגועדיק, אָבער אויך אָן בייז. ער האָט געהאט עפעס א מין בעגעד פון זאמד־קאָליר, מיט א ברוינעם נאמעטענעם קראגעלע, ווי א שטיקל רימען, דאָס האָט ער איצטער גוטרייסלט איבערן פראָסט.

מע דארף נאָך אָבער צוגיין א קוק טאָן צו דעם פעטער זישע אין פענצטער ארמין; אויב עס באווייזט זיך אין פענצטער א פירקאנטיקע באַרד, איבער איר ליגט א האנט, וואָס האלט זי פעסט צו, און מיט א

קעמל ווערט זי, דידאָזיקע באַרד, געקעמט פּוננטן אַרום, איז עס אַ באַווייז, אַז עס וועלן זיין גרויסע סימכעס אין הויף.

יא, די באַרד איז דאָ!

צאַלקע האָט געבראַכט אַ פּלעשל וויין. אַרזאָ, אין רעבזעהויף טוט זיך מיניסם. פעטער איטשע גייט אַרום פון באַגינען, ווי די שטילקייט אין אַ מענטשלעכער געשטאַלט, ווי אַ טויב, טוט בלויז האַרכן, וואָס מען רעדט, דערביי וויל ער אויסמיידן די מומע מאַלקעלעס בליקן.

פאַרוואָס?

פעטער איטשע האָט אַ טעווע צו נעמען אַקאַפּ אַף דידאָזיקע סימכעס, און דערנאָך גייט ער זיך קושן מיט ווייבער. מע האַלט, אַז דאָס שטאַמט פון זיין ניטאַיבערגעשפיצטקייט.

עס האָט זיך אַרויסגערוקט דער טאַג, פאַרגאַנגען אָן אַ שקיע. באַ פעטער יודען אין שטוב האָט מען אָנגעצונדן דעם גרויסן אייזערנעם לאַקירטן לאַמפּ, וואָס הענגט אַראָפּ, ווי אַ גאַנצע מאַשין. אין שטוב איז געווען גריינען ציכטיק. עס האָט געשמעקט מיט פרישער סאַסנאַווער ברעט. בלויז אין פירהויז האָבן זיך נאָך געטראָגן גערוכן פון די אַמאָ-ליקע פאַרזעצטע גענדז. אין פירהויז האָט נאָך אָפּגעגעבן די שמוכט.

פעטער יודעס בערדל האָט געלאַנצט כונעם קאַלטן וואַסער. אַן זיין אַלטפּרענקישן שטייפן בעגעד איז ער געווען ענלעך צו אַ דאָרפישן גאַלעכל, וואָס האָט דאָ אַהער פאַרבליאַנדזשעט צו די זעלמעניאַנער. שפעטער צו האָט מען געבראַכט צו פירן די באַבע באַשען אין די מאַל-ברשים פון אַ פאַרציטיקער קיניגן. עס האָט פון איר אַראָפּגעליכטן אַ פאַלערינקעלע פון שוואַרצע פאַטשערקעס מיט טויזנטער טונקעלע קאַ-לידן. אפן קאַפּ האָט זי געהאַט אַ גאַנצן בלומענגערטנדל. פעטער איטשע האָט זיך אַריינגערוקט אן אַרומגעצוואַגענער, די באַרד אַביסל אַרומגע-כאַפט מיט אַ שערעלע. דערנאָך האָבן זיך אַריינגעלאָזן פעטער זישע און מומע גיטע. פעטער פאַליע איז, פאַרשטייט זיך, ניט געקומען, ווייל מען האָט אים יינגלווייז באַליידיקט. שפעטער פון אַלעמען איז אַריין צאַלקע פעטער יודעס שלימאזל, אַ געבילדעטער, שטענדיק פאַרקוקט אין די ביכלעך. ער איז דער, וואָס פון די נייע געלערנטע, אַז איינער רעדט אַרויס אַ וואָרט, שפּרינגט ער גלייך אָפּ אַ פאַרכידעשטער:

— ווי? וואָס האָט איר געזאָגט?

און באַלד פארשרייבט ער דאָס אין אַ ביכעלע. דעריקער האָט ער
צו טאָן מיט דער באַבען, וואָס עס איז אויך ניט דער שטייגער פון
ינגע לייט. נאָך אַ מידע האָט ער: ער נעמט זיך פון צייט צו צייט דאָס
לעבן, נאָר דאָס געהערט שוין ניט צום איניען.
מען האָט זיך אויסגעזעצט באַם טיש מיט דער זעלמעניאנישער
רויקייט און גענומען ווארטן אפן כאָטן.

*

ווי נאָר בערע האָט זיך באוויזן אפן שוועל, איז די מעכטאָנים באַ-
פאלן אַ גרויסע שטיקייט, ניט ווי אַף אַ כאסענע. מען האָט אפילע
געכאפט קוקן מיט אַ ציטער אין די וויען. די יאָנטעווריקע געזעלשאפט
האָט אויסגעזען שטארק כאָשעד, און דעריבער האָט בערע אַ זאָג געטאָן
באלד אפן אָרט.

— ווי עס לאָזט זיך מערקן, לויט פארשיידענע סימאָנים, קלייבט
מען זיך דאָ פראווען די שיינע כאסענע?— און געקוקט האָט ער אַף דער
אויסגעפוצטער כלייעלע, וואָס איז געזעסן אַף אַ קישן סאמע אויבנאָן,
העכער פון אלעמען, — יאָ, צי ניט?

— וואָדען, — האָט פעטער יודע געענטפערט ביזו, — אַ קנאפע סימכע, וואָס?
פעטער יודע האָט געענטפערט מיט אַ שטאָך, ווייל ער קען ניט
האוורן מיט מענטשן.

דעמלט האָט בערע ארויסגענומען צייטונגען צום לייענען. אזוי ארום
האָבן זיך די זעלמעניאנער גענומען אָנשטויסן, אז די כאסענע וועט שוין
אראָפּ ניט אינגאנצן בעשאַלעם. בלויז דער צעהיצטער פעטער איטשע,
מיט דעם בענדעלע אונטערגעבונדן דעם קאָלנער, איז נאָך געזעסן גרייט
צו נעמען אַקאפּ. פּרובלונג האָט ער באקומען אַ וויבערשן קניפּ אין די
קני: די מומע מאַלקעלע האָט עס אים אונטערן טיש געלאָזט וויסן פון
איר פארצווייפלונג, האָט ער זיך אויך גענומען ארומקוקן מיט כּשאד.

אז בערע האָט איבערגעלייענט די צייטונגען, האָט ער ארויסגעלאָזן
צווישן די לייפּ דעם באווסטן הירושע און גענומען קוקן צום לאָמפּ,
ווי ס'איז שוין באקאנט זיין שטייגער אין אזוינע פאלן. ווי מע מיינט,
האָט ער זיך אוועקגעזעצט ארויסשווינגן די כאסענע.

דאָס איז ניט קיין גרויסער אופטו, מע דארף עס אָבער אויך קענען.
בערע האָט די זאך לעפיערעך דורכגעפירט אַף אזא מין אויפן:

ער איז געזעסן רויק, ווי עס זיצט אמאל איינער אף א וואָקזאל און
 ווארט, אז זיין צוג זאל שוין ענדלעך אַנקומען; געקוקט אפן לאַמפּ, און
 דערביי ארויסגעשוויגן שוויג-שטיינער אזוינע, וואָס האָבן זיך געלייגט
 אף די נעשאַמעס פון די מעכטאָנים, ווי וואָליק. נאָך א צען מינוט
 שוויגנס איז אלעמען פינצטער געוואָרן אין די אויגן.
 דער מענטש איז געזעסן און געמאזיקט מענטשן, געקוקט און קאלט
 געשניטן אף רעכטס און אף לינקס, ווי א פראַטט.
 דער ערשטער, וואָס האָט ניט אויסגעהאלטן, איז געווען פעטער
 יודע. ער האָט זיך א בויג געטאָן איבערן שטול, און זיינע שוואַרצע
 שאַרפע אויגעלעך זיינען ארויסגעקראַכן איבער די שפּאַקלוי:
 — עפשער וועסטו אמאל ארויסריידן א וואָרט, שיינער איידעם מיינער?
 צוהילף איז אים געקומען דער בלייך-געוואָרענער פעטער איטשע.
 — ברענג ארויס א וואָרט, זאָג איך צו דיר, בולעך, וואָרעם ס'איז
 דיין סימכע, דיין כאַסענע!
 — און וואָס האָט מען דיר דאָ אזוי געטאָן?— האָט זיך גענומען בעטן
 די מומע מאלקעלע.
 דעמלט האָט בערע פאמעלעך געענטפערט:
 — הערט מיר אוף צו דולן א קאָפּ, וואָרעם איך זיך און טראַכט
 וועגן עפעס אנדערש.
 — טאָ לאַמיר אויך וויסן וועגן וואָס, אשטייגער, א מענטש
 טראַכט?— האָט פעטער יודע ניט אָפּגעלאָזן.
 — דאָס זיך איך און איך טראַכט, האָט בערע געוואָגט, ווי אזוי
 מע קען דאָ עלעקטריפּיצירן דעם הויף.
 די זעלמעניאנער האָבן זיך ארומגעקוקט. די זעלמעניאנער האָבן ניט
 געוויסט פון קיינע ביזעזע קאלוימעס. דאַכט זיך, אז וועגן הויף איז נישט
 וואָס צו טראַכטן, און אויב מע זאל שוין צוגעבן, אז דער רעבועהויף
 לאָזט זיך יע ארומטראַכטן, איז איצט אויך ניט די צייט אף דעם. דאָס
 האָט אים טאקע פעטער יודע אופגעקלערט, און אים דערביי שוין דער-
 לאַנגט אפן איידעלן אויפן, ווייל ער איז ניט געווען פון די מענטשן,
 וואָס קענען פארשווייגן א זאך.
 בערע האָט זיך אופגעהויבן, געבעטן כּייעלען, זי זאל זיך אַנטאָן, און
 כאַסן קאלע איז אוועק.

*

די שאנדע איז געווען גרויס. עס זיינען געזעסן די מעכטאָנים ארום טיש מיט לאנגע פענעמער און געקוקט אפן טישטעך. פלוצלונג איז אין פעטער יודען אריין א טירעף. ער האָט געכאפט די פלאש וויין און א זעץ געטאָן אָן דרערד. ער האָט זיך אָנגענומען פארן אייגענעם בערדל און עס געוואָלט ארויסרייסן פונעם פארזיישעטעך.

אין שטוב איז געוואָרן א שטיקל מעהומע. לייט האָבן זיך גענומען רוקן צום טיר, בלויז פעטער זישע איז געשטאנען רויק, פול אָנגעגאָסן מיט שמייכל, וואָט האָט אזש געשפריצט פון אונטער די וויען, און ער האָט געצויגן א האָר פון באָרד:

— לייטישע קינדער!..

האָט זיך פעטער יודע א צי געטאָן צו אים, ווי א שרויק, און גע-
נומען ווארפן מיט א פינגער:

— ווארט, זישקע, דו האָסט נאָך ניט געפאָקט און געמאָלט, בא-
דיר זיינען נאָך אויך פאראן טעכטער!..

אף דעם האָט פעטער זישע געענטפערט קאלט און גרינטלעך, האגאם
ס'איז בא אים בלייך געוואָרן די נאָז:

— טאָ זאָל מען טאקע וויסן, האָט ער געזאָגט, אז זישע דעם
זייגערמאכערס טעכטער וועלן דאפקע יע כאסענע האָבן קעדאס מוישע
וועיסראָעל.

נעבן אים איז שוין געשטאנען די מומע גיטע און געהאלטן פאר
אן ארבל: פעטער זישע איז געווען א ייד א כאָלוש. וויבאלד ער האָט
אָנגעהויבן ריידן, האָט ער שוין אָבער גערעדט ווייטער און געייצעט, אז
בעסער זאָל שוין דער ברודער זיינער זאָרגן פאר דער אייגענער טאָכ-
טער, כייקען, זי זאָל, נעבעך, ניט פארגעסן ריידן אין דער געזעלשאפט
פון איר טייערער „מעצאצע“.

אָבער פארוואָס איז בא פעטער זישען בלייך געוואָרן די נאָז?

דער פעטער זישע
און די מומע גיטע.

פעטער זישע איז אריין צו זיך אין שטוב א שחיינגדיקער. ס'איז
שוין געווען שטארק שפעט. אדורך די קורצע, בלויז פענצטערלעך זיינען

ארינגעפאלן זילבערנע דרעטלעך פון די שטערן. ער האָט פאנאנדער-
געפנט די טירן אין צווייטן צימער אריין.

דאָרטן האָט געשמיןקלט א קורניקל. טאָנקע פעטער זישעס איז גע-
לעגן אין בעט, געקליט א שטיק ברויט און געלערנט עפעס פון א זיקן בוך.
לאנג איז געשטאנען פעטער זישע אין דער האלב-פינצטערניש, גע-
לעט די באָרד און ניט געוויסט ווי אָנצוהויבן.

— איז וואָס זאָגסטו, גיטע?

און ער האָט זיך א קער געטאָן צו דער מומען, וואָס איז טאָמיד
געשטאנען נעבן אים.

— אוואדע איז זי ניט קיין מענטש, האָט די מומע געענטפערט,
סע שטייט דאָך א הייטער היליאק אין אויוון.

פעטער זישע האָט א מאך געטאָן מיט דער האנט:

— ווי לאנג איז דער שיר צו קאָמאָמאָלעווען?—אָט דאָס פרעג איך.

טאָנקע האָט זיך דעמלט אויסגעקירעוועט געלאסן צום פעטער.

— דו מיינסט עס מיטטאָמע בוך, ניין?

— און אז דורך, איז וואָס?

— איז דיר עפּשער באקאנט, טאטע, האָט זי זיך אופגעהויבן מיט
די נאקעטע אָרעמס פון זעלמעניאנישן ברוין, אז דעם 25-טן אָקטיאבער
1917 יאָר איז אף א זעקסטן טייל פון דער וועלט פאָרגעקומען די
ערשטע גרויסע פראָלעטארישע רעוואָלוציע?

— נו?

— נו, איז אָט דאָס האָב איך דיר געוואָלט זאָגן, זי האָט א שמיכל
געטאָן אינעווייניק און זיך ווידער גענומען צום בוך.

פעטער זישע האָט זיך אוועקגעשטעלט קעגניבער דער מומען:

— גיטע, דו הערסט? בערעלע אונדזער איטשקעס איז זיך געוואָרן

דער מאכער...

— און דו וואָלסט בעסער געוואָלט, ניקאָלייקעלע זאָל זיך דער מא-

כער?—האָט טאָנקע האטטיק א פרעג געטאָן.

— איז וואָס? פאר ניקאָלייקעלען, נארעלע, מיינסטו, האָט זיך יידן

געלעבט שלעכט?

טאָנקע האָט פּרֹוצלונג א שפּיט געטאָן, די שטיק ברויט א וואָרף גע-

טאָן אָן דרער, פארלאָשן דעם לאַמפּ, אומגעקערט זיך צום וואנט און

זיך אריבערגעדעקט מיט דער קאָלדרע אריבערן קאָפּ.

עס איז געוואָרן פינצטער און שטיל, טויב־שטיל צווישן זיי לאנגזאמע,
פארשיידענע קלעפּ פון דעם פעטער זישעס אלע זיגערס, וואָס האָבן
ארפּאָפּעקלאַפּט אין צווייטן צימער פון די ווענט, ווי אַ גראָבער רעגן.
עס איז געוואָרן פינצטער ביו טיף אהינטער די אויגן.

— קיבעד־אוו, האָז?—האָט פעטער זישע ארויסגערעדט פון בויך.

נאָכדעם איז טאטע־מאמע ארומגעקראָכן און געטאפּט איבערן שטוב,
איבערגעשרייען זיך מיט מאטע, וואסערדיקע שטימען, און דאכט זיך, אז
פעטער זישע האָט דעמלֶט שאַרף פאררטיילט די היינטיקע אָרדענונג.

*

וואָס איז עס פאר אַ ייִד דערדאָזיקער זישע דער זייגערמאכער?

קוידעמקאָל איז ער אַ ייִד אַ כּאַלֶּוש. באַלד נאָך דער כאסענע האָט
פעטער זישע פּראָקלאַמירט זיין כּול־שעס פאר דער וועלט און אלע האָבן
עס אָנגענומען. עס קומט אים אויס צו כּנייען מיט אַ ייִכל, מיט אַ ציט־
רין. פון זיין זייגערמאכעריי, זאָגנדיק דעם עמעס, האָט מען קיינמאָל
גאָרנישט. די מומע גיטע דארף נאָך דערצו פארקויפּן פּאָדעם איבער די
קאָפּפּער־אטיוון. אייגנטלעך, איז זי, די מומע גיטע, די גרויסע כאַלאַנעס,
לֶידיט אַף אַ היפש ביסל קראַנקייטן, וואָס צוויי פון זיי, ווייס מען,
האָט זי באַקומען ביערושע פון אירע ראַבאָנים און פיר האָט זי אליין
אויסגעכאָוועט מיט די אייגענע קוילעס. דאָקטוירים האָבן אפּילע אַנומלֶטן
פארזיכערט, אז זי וועט אינגיכן מאַכן אַ שטארב, איז זי דעריבער אַפֿ-
געהיט, און אז זי קומט ארויס פון אַ קראָם, פארשריבט זי גלֶיך די
כּויוועס, טאָמער טרעפט זיך דער אומגליק אונטערוועגנס, זאָל מען וויסן
נאכער באַ וועמען צו מאַנען פאר פּאָדעם.

און וואָס איז עס פאר אַ ייִדענע די מומע גיטע?

זי איז אַ הויכע, אַ דארע, אַ ביינערדיקע, אַ פארשפּילעטע ביון
האַרדז. צייטנווייז טוט זי אַ רייך מיט אַ מאַנצבלשן קאָל. אַ שוויגערן
איז זי אויך, ווי די זעלמעניאנער, נאָר איר שוויגן איז שוין עפעס
אַנדערש—א זינדער, מיט אַביסל טרויער, מיט אַביסל טהיילעס פון
טאלייסיים. בערע, לעמאַשל, האַרגעט דאָך מענטשן מיט זיין שוויגן,
נאָר, אז די מומע גיטע זעצט זיך אַפּ אַזוי אוועק דורכשוויגן זיך אַף
עטלעכע שאַ, איז עס אַ געזאנג, אַ פּייל־שפּיל.

*

נאָך האַלבער נאכט האָט פעטער זישע אופגעהויבן דעם פארשלאָ-
פענעם, פירקאנטיקן קאַפּ פון קישן און גענומען וועקן די ווייב:
— סאַרקע איז שוין דאָ? מע פרעגט דאָך ווא דיר, סאַרקע איז שוין
דאָ?
געמיינט האָט ער די עלטערע טאָכטער, סאַניע דעם פעטער זישעס,
וואָס ארבעט אין פאַלקאַמפּין.

פעטער פאָליע.

דער פעטער פאָליע גייט מיט אן אייגענעם, אָפגעשיידטן, האָרעפאשנעם חדעג אין לעבן.

ער שווייגט דריי מאָל: איינמאָל, ווייל ער האָט ניט וואָס צו זאָגן, א צווייטן מאָל, ווייל ער האלט פון קיינעם ניט אין הויף, א דריטן מאָל ווייל מע האָט אים קליינערהייט באליידיקט.

מיט 35 יאָר צוריק איז ער אלט געווען סאכאקל 10 יאָר. דעמלט האָט מען איבער אים אָפגעטאָן א גאזלעווויסטווע—מען האָט אים, נעמ—לעך—געשמיסן, שיר ניט פארשמיסן אף טויט.

רעב זעלמעלע האָט נאָך דעמלט געהאנדלט מיט קעלבלעך; ערשט דאָ ניט לאנג געהאט געקומען פון „טיף ראשיי“. די קינדער (זישקע, יודקע, איטשקע דער באַק) זיינען ארומגעגאנגען איבער די הויפן קלייבן ביינער, און אים, דעם פעטער פאָליע, האָט מען ניט מיטגענומען.

— מיט אַט דעם לאמעדודע, האָבן די קינדער געזאָגט, גייען מיר ניט. ער איז ניט מאזלדיק!

האָט דער פעטער פאָליע דעמלט געטראכט שטילערהייט ביזע פלענער, ווי צו איבעראשן די שטוב, ארומגעגאנגען שווייגנדיק איבער די הויפן, גע—נישטערט אין די מיסטקאסטן—קיין עמעסע ביינער האָט זיך ניט גע—מאכט; און ער האָט זיך אָפגעשיידט אליין מיט זיינע פינצטערע געדאנקען. בעכין, האָט זיך פעטער פאָליע נאָך ינגלזויז ארויסגעוויזן פאר אן אָפגעשיידטער נאטור.

אמאָל, פארנאכט, איז ער זיך געגאנגען באַדן. באם טאמע טייך איך א גרוב איז געלעגן אן אָפגעשוונדענער פערד. פעטער פאָליע האָט זיך אָפגעשטעלט, אריינגעקוקט אין דער שטילער פינצטערניש פון אופע—

שניטענענה בויך, באטרעכט די פאריסענע פיס, און מיטאמאָל האָט אים
א זעץ געטאָן א שרעקלעכער געדאנק:

— פון אָט זעם פערד מיט די ביינער קען מען ניטאטער ווערן!
ער האָט זיך קימאט וויינענדיק געלאָזן אהיים נאָך א זעקל.
דריי טעג האָט ער געהאַרעוועט, געשלעפט אפן פלייצע שטיקער
פערד און געשטאַפט באם טאטן הינטערן אויון.

רעב זעלמעלע איז גראָד געווען אין דאָרף, צוריקגעקומען איז ער
ערשט באגינען, און שוין באם איבערטרעטן זי שוועל האָט ער זיך
גענומען ווישן די נאָז.

— סאָרע-באשע, סע טראָגט בא דיר אין שטוב!

באם אָנבלייטן האָט ער שוין א זאָג געטאָן קלערער און בייזער:

— סאָרע-באשע דאָ טראָגט עפעס מיט געפייגערטן פערד!

די באַבע האָט צעעפנט די פענצטער, ארויסגעגאָסן ס'צעבערל, אריין-
עקוקט אין קאָטוך, אונטער די בעטן—ניטאָ גאַרנישט.

און דעמלעט איז גראָד עפעס א ייך דורכגעגאנגען די גאט, האָט ער
זיך אָפגעשטעלט און אריינגעשריען אין שטוב אריין:

— רעב שאָבן, מאכט צו די פענצטער, מאכמעס איר פאראווערט א
וועלט.

פארשטייט זיך, אז דאָס איז געווען א גוזמע; אָבער מע דערציילט,
אז רעב זעלמעלע איז דענסטמאָל געוואָרן אייזלעהאווע. כאַטש ער איז
דאָס געווען א מענטש א געלאסענער. ער האָט זיך אָנגענומען פאר
דער קליאפע, ווי ער וואָלט קלוימערשט זיך גופע געקליבן ארויסווארפן
פון שטוב, און גענומען שרייען:

— די רעגע זאָל מיר דאָ ווערן ריינער די לופט!

די באַבע האָט זיך געכאפט צום וויעכעטש, גענומען גיסן און ווישן,
און די קינדער האָבן זיך א נעם געטאָן שנייצן די נעזלעך, קאמען די
קעפלעך; די לופט האָט שוין טאקע געהאלטן באם ווערן ריינער, אָבער
דאָ האָט פעטער איטשע (איטשקע דער באַק) גענומען שרייען פון ער-
געווי:

— טאטע, אָט איז ער!

— ווער?

— דער גאנצער פערד!

דער פעטער איטשע האָט ארויסגעשליעפט אפן אקסל א שווארצע
וואָרענעם הינטערשטן געלענק פון א פערד. עס האָט זיך געקרוט כוין
שעך. רעב זעלמעלע האָט דעמלט גענומען שליידערן פון איבערן וואנט
כאלאָקיס פעגירע, ווי אין א יאטקע, און געווייעט ניט מיט א מענטש-
לעכן קאָל:

— אוי. איכל קאטעווען די הויט!

— אוי, איכל ניט איבערלאָזן א ביין אף א ביין.

באלד האָט מען בישטיקע פאָרגראָבן דעם פערד אהינטערן שטאל.
דער פאָרליימיקטער רעב זעלמעלע מיט דעם צעשויערט בערדל
איז אריין אין שטוב, צו שווייגנדיק צוס בעזעם, אויסגעקליבן א פאָר
הארטע ריטער, און ווי ער וואָלט געגאנגען טאָן עפעס א הייליקע
אווידע, האָט ער ניט געוילט ארומגעשטעלט די אלע פארבלאָטיקטע
באַנימלעך ארום זיך און געפרעגט.

— זאָגט מיר, ווער פון אייך, באַנים מאשכיסים, דארף זיך דאָ איצ-
טער לייגן אפן בענקל?

פעטער פאָליע איז ארויס מיט א פינצטערן פאָנעם און אָפגעזאָגט,

— טאטע, איך דארף זיך דאָ איצטער לייגן אפן בענקל.

טייקעף האָט די באַבע באשע געכאפט די פאטשיילע און ארויסגעהע-

שעט אין דרויסן.

אין שטוב איז געוואָרן פּייערלעך שטיל. פעטער זישע און פעטער

יודע האָבן אָנגענומען דעם „לאמעדודע“ פאר די הענט. פעטער איטשע—

פאר די פיס, און די שמייטעריי האָט זיך אָנגעהויבן גאנץ געלאסן, נאָכ-

דעם אָבער אלץ הייסער און הייסער.

פעטער פאָליע איז געלעגן, ווי א קלעצל, רויק, שטיל, א זיפן ניט

געטאָן.

פלוצלונג האָט ער זיך אָבער א ריס געטאָן צו רעב זעלמעלעס קני

אריינגעביסן זיך אין איר, ווי אין א טייג, און שוין ניט אָפגעלאָזן, ביז

דער מויל איז בא אים ניט פארלאָפן מיט בלוט.

דער פעטער פאָליע איז דעמלט אנטלאָפן.

היפשע וואָכן האָט ער זיך נאָכדעם ארומגעדרייט אין די שכינעס-

דיקע סאָפומערדיקע גערטענער, געשלאָפן הינטער די פלענקענער, און

פעטער איטשע פלעגט אים דאָרטן ברענגען בעסאָד שטיקער ברויט פון

דער באַבע באשע.

רעב זעלמעלע האָט געלייגט הייסע טיכער צום פוט, געשוויגן און שטארק אריינגעטראכט. רעב זעלמעלע האָט דעמילט געטראכט וועגן דעם, אז דער פערד איז עפשער א העכערער סאָרט ווונק צו א טאטן, וואָס מען דארף טאָן צו זיין קינד.

אמאָל, פארנאכטלעך שוין, האָט ער אוועקגעשיקט דעם קליגסטן זון זינעם, דעם פעטער זישען, ער זאָל מוידע זיין פאר דעם העפקער-יונג, אז דעם טאטנס צאָרן האָט זיך געשטיילט און אז ער קען זיך שוין צוריקערן אהיים.

פאָליע איז צוריק געקומען.

קוידעמקאָל האָט ער ארויסגעשטעלט די פאָדערונג, מע זאָל אים אָפֿן געבן גאָר דאָס עסנווארג, וואָס עס קומט אים פאר די עטלעכע וואָכן. מע איז אים אנטקעגן געקומען, אלע האָבן גענומען טראָגן צום טיש. מע האָט דערלאנגט ברויט, אָנגעשטעלט פולע שיסלען, און פעטער פאָליע האָט באשנינפערלעך דערווייזן, וואָס ער קאָן. ביים ער האָט שוין גע-האלטן באט לעצטן שיסל, האָט זיך רעב זעלמעלע צו אים געקערט מיט טיפער פאָטערישער ליבע:

— גיי, מיין קינד, שלאָפן, מאכמעס באגינען פיר איך זיך אָפֿן צו מענדען אין דער גארבעריי.

אזוי ארום איז פעטער פאָליע געוואָרן א גארבער. דער ערשטער גארבער אין רעב זעלמעלעס מישפאָכע.

*

ער האָט זיך נאָך מער אָפגעשיידט פון אלעמען. אין א קורצער צייט ארום האָט ער שוין געהאט ברוינלעכע נעגל, ווי שטיקלעך קר פער. גערעדט האָט ער שוין מיט קיינעם ניט.

עפעס אין א הייליקן פרייטיק צו נאכט האָט ער זיך אריינגעכאפט אין א גאָר-קיך און אויסגעטרונקען א פלאש בראנפן. מע האָט אים גע-בראכט אהיים קימאט א געשטאַרבענעם, פארקויטיקט און שיקער, ווי לאָט. ביסלעכווייז האָט ער זיך אויך אויסגעלערנט מאכן דעם טרונק, און אין דער גארבעריי איז ער געוואָרן מייסטער פון שקאליק. פעטער פאָליע האָט געהאט די מילע, וואָס ער פלעגט טרינקען שווינגדיק, שטילער-הייט, ערגעץ אין א ווינקל-שענק.

יענע צײַטן האָט זיך גראָד פארשפּרייט א פאַרשער קלאַנג, אז אויך פּויערים קלײַבן זיך אָנטאָן שטיוול. די גארבער וועלן נאָכן שטיקער גאַלד. פעטער פּאָליע האָט זיך דערפּרייט, וואָס ער וועט כאָטש מיט עפעס קענען אָפּטאָן די פּאַמיליע זײַנע. נאָד אפּילע דעמלט, שטייענדיק אין טונקעלן צאפּ ביז די קני אין רויער קאָרע, פּלעגט אים אומגעריכט באפּאלן א זלידנער געדאַנק;

— ער האָט דאָך מיך געקענט מאַכן פּאַר א שניידער, און אויב דאָס איז אן אָפּקומעניש פּאַרן פּערד, האָב איך דאָך געמעגט זײַן א שוסטער אויכעט?!
!

*

רעב זעלמעלע איז געשטאַרבן.

מע קען ניט זאָגן, אז דער טויט זײַנער האָט שטאַרק צערודערט די זעלמעניאנער, לאָזן אָבער א טרער האָט זיך געפּאַסט לעכאַלעדייעס. איז דאפּקע פעטער פּאָליע דעמלט ארומגעגאַנגען איבערן הויף, די הענט אפּהינטער, געגענעצט און אלץ געטײנעט צו מענטשן.

— מען וועט אים שוין אַמאָל ארויספירן. צי ניט?

נאָכמער:

אין דער וואָך פון שיווע האָט ער פון ערגעצווו געבראַכט אהיים א קלײַ-בע, שווארצע טרויעריקע ווייבל. בלויז פאַר דער באַבען האָט ער דער-קלערט, אז פּאָליע מעג זיך שוין דערלויבן האָבן א ווייב און אז ווארטן איז ניטאָ וואָס.

די טרויעריקע ווייבל איז, אגעו, אפּן שטעל קיינעם ניט געפּעלן געוואָרן. מען האָט אויסגעפּונען, אז זי איז אן אומצוכט. די ווייבל האָט זיך שטאַרק פּאַרשוואָרן, אז ניט; ס׳האָט ניט געהאַלפּן—די זעלמעניאנער זײַנען מענטשן מיט פעסטע כאַראַקטערן.

אינגיכן האָט זיך אָבער געעפּנט איר מוטערטראַכט, זי האָט ברייט אוועקגעקינדלט, פּאַרנומען זיך אף גרויס, און מען האָט זי צוליב דעם אליין אריינגענומען אין דער מיטפּאַכע.

אירע קינדער האָבן געהאַט די פּאַרם פון קיובעסן—קורצע, אופּגע-לאָפּענע, מיט אָנגעגאַסענע קעפּ, כּוּך איינער—מאָטעלע דער שווארצע, וואָס האָט געטראַגן דעם אָנבליק פון פעטער פּאָליען. דעריבער פּלעגט ער אים טאַקע פּאַרנאַכט, ווען אלע טאַטעס צעוועצן זיך אף די פּריזענט

מיט די קינדער אף די הענט, אויך נעמען אפן שויס און שנעלן אין נאָז פון ליבשאפט וועגן. אירע קינדער (דער ווייבל'ס) האָבן באם וואקסן ארויסגעוויזן נאָך א מאָדנע אומפארשטענדלעכע אייגנשאפט, נעמלעך — דאָס ערשטע וואָרט, וואָס זיי פלעגן ארויסברענגען פון מויל און גאנץ דייטלעך, איז געווען ניט טאטע, ניט מאמע, נאָר עפעס א וואָרט א גאנץ זיטיקס:

— „נאָך“.

האָט מען זיי געגעבן א מליצקע ברויט מיט אן אוגערקע, צי א רע-טעכל, צי א טעלערל שטשאווע, פלעגן זיי אומעסן און שרייען.

— נאָך!

געווען בא איר א קינד, כאַניע, וואָס האָט אפילע איינמאָל געשריען נאָך, נאָכדעם ווי ער האָט אופגעגעסן א שטיק זיף. פארשטייט זיך, אז מען האָט אים ניט געגעבן.

*

אין 1914 איז פעטער פאָליע אלט געווען דרייסיק יאָר. ער איז אוועק אף דער מילכבאָמע וויינענדיק. אפמאָרגן האָט מען שוין ניט געוויסט ווו זיין געביין איז אהינגעקומען. די קליינע, טרויעריקע ווייבל איז דעמלט ארויס אפן רעבזעהויף מיט אלע אירע קינדער און, גייענדיק פון טיר צו טיר, האָט זי אים זייער שיין באקלאָגט, אפילע מיט א ניגן. דערינאָך איז זי אוועק צום ראָוו האַלטן זיך אן אייצע, צי זי מעג, הייטט עט, פאר אירע יעטומים אריינעמען אין שטוב א נייעם שפייזער,

דער גרעסטער צאר, מיינט מען, איז טאקע געווען אף דער ווייבל, אין פינף יאָר ארום איז פעטער פאָליע אומגעריכט צוריקגעקומען פון עסטרייך. באלד אפן שווערל האָט ער פארטרויט פאר זיין ווייבל, אז ער האָט געגעסן זשאבעס, און אז מער האָט ער ניט וואָס צו דערציילן. דאָס ווייבל האָט זיך אויך ניט שטארק נאָכגעפרעגט.

דריי טעג איז ער געוועסן אין שטוב פארשפארט מיט דער טרויע-ריקער ווייבל, געכניצעט דאָס הארץ מיט הארטע, טונקלע בלינעס, וואָס זי פלעגט אים אויסקערן גלייך אפן טיש, און ער האָט אזוי ביסלעכווייז אופגעשטעלט די רוינירטע קויכעס.

דער פעטער פאָליע האָט זיך געשטעלט צוריק אַרבעטן אין דער
אַמאָליקער גאַרבעריי. איצטער האָט זי שוין נישט געהערט צו מענדע דעם
גאַרבער, נאָר צו עמיצן און אנדערן, וואָס מען האָט אים אַי יע געזען,
אַי נישט געזען.

פאַר דער צייט, וואָס ער האָט געראַמט די שטאַלן באַ ערגעץ אַ
געשטופלטער דיטשקע אין טיראָל, איז דאָ פאַרגעקומען אַ רעוואָליוציע
(אָ, ווען פעטער פאָליע קען דערגיין דעם עמעסן טייטש פון וואָרט!)
און דער אַרבעטער-קלאַס (ווען מען גיט עס אים צו פאַרשטיין, אַלעמל
מען רעדט אַרויס אָט די צוויי ווערטער צוזאַמען!) האָט פאַרכאַפט די
מאַכט. די בורזשאַוואַיע (דאָס אייגענע, וואָס גויררים) שטעלט אַרויס אַ
העפטיקן ווידערשטאַנד (דאַפּקע ייִדישע ווערטער, אָבער קלעפּן זיך שטאַרק
צו דער צונג). מײַנדע קומט אָבער אויס, וואָס די רעוואָליוציע שטאַמט
פון דאָנען און פון יענעם דאַרן גויִשקן שפּיגל-פאַלשער, די בייִדע,
וואָס האָבן געהאַט אַ טעווע רוקן אַלעמען אין זי קעשענעם שיראַמל-
לעסלעך, פאַר וועלכע מען פאַרזעצט אין קוטשעמענט.

ער, פאָליע, האָט זיך קיינמאָל נישט געמישט, ער האָט זיי אינדערעד.
איצטער איז שוין אָבער טשיקאווע צו וויסן, וואָס דערפון וועט אַרויס-
קומען:

— דער אַרבעטער-קלאַס איז דיר נישט מענדע!

און פעטער פאָליע האָט זיך דערווייל גענומען צוריק צו דער אַכילע.

*

אַנומלען איז צו זיי אפן זאַוואָד געקומען עפעס אַ וויכטיקער כאַ-
ווער אָפּגעמען אַ קעסל, וואָס האָט זיך אַרוי-געוואָלגערט אין הויף פון
זאַוואָד, פאַר און אנדער פאַבריק. די גאַרבעריי האָט זיך דאַפּקע איינגע-
געשטעלט פאַר דעמדאָזיקן קעסל, נישט געוואָלט אָפּגעבן בעשומיפן, און
דער קרומער טראַכים פון נאַווינקי, און אַלטער אַרבעטער, האָט דעמלט
אַ געשריי געטאָן:

— וויריאָשו! מיר זינען דער באַלעבאָט פון לאַנד!

ער האָט אָנגעוויזן אַף זיך און אַף דעם פאַרגליווערטן פעטער
פאָליען נעבן אים.

דער פעטער איז געוואָרן מעווהעל, בייסמיסע האָט ער זיך גע-
וואָלט ארויסדרייען פון גאנצענעם איניען;

— ניע, טאָווארישט, יא ניע כאזיאין, אָ, ניע!— האָט ער געטיינעט.
נאָכדעס איז ער אָבער געגאנגען אהיים פאמעלעך, פוסטריט, מיט א
שמיכל אפן גראָבן וואָנץ, און בא אים אין קאָפּ האָט זיך עפעס געקא-
לופעט, ווי א ווערעמל אין א גריבל.

דעמלט האָט ער זיך אין שטוב ניט געכאפט באלד צום עסן, ווי גע-
וויינטלעך, ער איז ארומגעגאנגען איבער די דריי טונקעלע צימערלעך,
געריבן זיך די בערשטליקע מאָרדע, און נאכער האָט ער זיך פלוצלונג
א ווענד געטאָן צו דער ווייב:

— גיי אראָפּ אין הויף און גיב איבער, אז פאָליע איז שוין גע-
וואָרן א באַלשעוויק.

די טרויעריקע ידענע האָט געשוויגן, ווי אלעמאָל, און איז אראָפּ
געהאַרכזאם אויספילן די שליכעס פון מאן.

פעטער פאָליע איז געבליבן ווארטן באם טיר. דאָס ערשטע מאָל
אין לעבן האָט ער דערפילט א גייסטיקע אומרויניקייט, עפעס א מין איי-
דלע שיקרעס, וואָס שלאָגט ניט פון מאָגן, נאָר פון הארצן.

דאָס ווייבל (מע רופט זי כיענע אָדער העניע—פארהערט איר נאָר
מען) האָט עס געמאכט אונטן בעקיצער, ארין אהער, אהין, אבי אָפּגע-
זאָגט. און אז זי איז שפעטער ארופגעקומען, האָט ער זי באלד אף זי
טרעפ באגעגנט.

— נו וואָס?

— דערציילט, האָט זי געזאָגט.

— איז וואָס זשע האָבן זיי געענטפערט?

— זיי האָבן געלאכט, האָט זי געזאָגט טרויעריק.

פעטער פאָליע האָט א זיפץ געטאָן, שטיל און פארוואָרט ארין צו-
דיק אין שטוב און איז שוואַרץ געוואָרן ווי קויל.

זופנדיק נאָכדעם פון דער גרויסער שיסל, האָט ער געטראכט, אז
מיט זעלמעניאנער טאָר מען ניט האָבן קיין מאגעומאסע, און דעריקער
דארף מען זיך אריינעמען אין זינען, אז די שפעטערדיקע יונגע ווערעם
זיינען נאָר ערגער פון דעם אלטן דאָר.

ער האָט פלינט געהאט די זעלמעניאנער אין וואָרצל.

עלעקטרע.

בערע האָט זיך באוויון אין הויף. פון הימל האָט זיך אויסגעגאָסן דעמל'ט אביסל ווארעמער, ניטווינטערדיקער שיין, א שפריץ געטאָן איבער די דובלט-פענצטער מיט אומגעריכטער וועסנע. אף דעם שווארצן שטעגעלע, וואָס האָט זיך געצויגן איבערן הויף, איז געגאנגען בערע מיט פאמעלעכע טריט, נאָך אים—עפעס אן ארבעטער. מע האָט באקוקט די דעכער, באטאפט די ווענט, און אלץ אזוי געצויגן מיט די פינגער איבערן הימל.

איב אזוי, איז מען אין רעבועהויף ווידער געוואָרן אומרויק.

— א נייע גזירע!

— א טשיקאווע זאך צו וויסן, וואָס האָט ער שוין ווידער פאר-טראכט, דער טאנעבארע?

די מומע מאלקעלע האָט אינגעווען, אז סע פאסט דאפקע איצטער ארויסלייגן אפן טיש די העפטן און די ביכער.

נאָכדעם איז טאקע בערע אריין אויך אין די שטיבער, באטראכט די באלקנס, די ווענט, און ארויס.

בעכנין, האָט ער, הייסט עס, ניט געפונען פאר נויטיק אפילע ארויס-ריידן א וואָרט.

אינאָוונט האָט זיך פארשפרייט א קלאנג, אז בערע קלייבט זיך עלעקטריפצירן דעם הויף, ער וועט צונעמען די לאַמפן און אנשטאָט זיי גיט ער עלעקטרע.

טכילעס האָט מען ניט געוויסט, ווי אָנצונעמען די זאך און ווי גרויס איז די שלעכטס: מאנכע האָבן געמיינט, אז ס'איז אפילע א טויווע פארן הויף. מע האָט עפעס ארומגעכאפט אף זיך און געלאָפן צום פע-

טער זישען הערן, וואָס זאָגט ער. דאָרטן האָט זיך אָבער ארויסגעוויזן,
אז די גוידע איז גרויס צוליב צוויי טימנים:
(1) ווייט מען ניט, ווי זיך צו באגיין מיט דעם, (2) איז די עלעקטער
ביכלאל ניט פאר דעם געמיינעם מענטשן.
— עלעקטערע האָבן איך האַלט באַ ליטן! האָט אַ זאָג געטאָן פעטער
יודע.

— איר הערט מיין וואָרט, ער וועט אונדז נאָך אריינשרייבן אין
גרוב אריין! פעטער זישע איז ארומגעגאנגען און גערעדט צו דער באָרד.
בלויז פעטער אימזשע האָט געפינטליט מיט די אויגן און זיך געכיי-
דעשט:

— כ'פארשטיי ניט, טאָמקאלסטאָף, וואָס די דאָרטן אזוי? אין בעטמער-
רעש איז דאָך אויך פאראן עלעקטערע?
דעמלט איז פעטער זישע געבליבן שטיין ווי א צוגעקאוועטער:
— וואָס זאָגט איר צו דעם נייעם כאַכעם—האָט ער זיך אַ קער
געטאָן צו די ווייבער, נו, און אז אין בעטמעררעש איז פאראן א בימע.
איז דאָ אויך פאראן א בימע?

שלעכט האָט זיך אָטגעוויפן די זאך אַף דער באַמערן. לעכאטכילע
האָט זי פארשטאנען, אז בערע קלייבט זיך גראָונ אַ ברונעם אין הויף
האָט זי געשוויגן, און זיך דערמאָנט מיט קלעמעניש אָן רעה זעלמעלען
וואָס האָט שטענדיק געכאַלעמט וועגן אַן אייגענעם ברונעם. עט איז
אים אָבער, קענטיק, ניט גאשערט געווען; ער האָט אָפגעטרונקען א גאנץ
לעבן פרעמדן וואסער, געשטאָרבן און זיין כאַלעם איז ניט מעקויעם
געוואָרן.

נאָכדעם, אז זי האָט זיך פאָרט געכאפט מעקויעך וואָס עס רעדט
זיך, איז זי בלייבן געוואָרן, און קוים וואָס זי האָט ארויסגעוועזט, אָבער
גאָר מייסע מענטש:
— ווייט וויסן, האָט זי געזאָגט, אז קאָלומאן איך לעב, וועל איך
ניט לָפֿון האקן קיין וועגט!

*

באנאכט זינען די אלטע זעלמעניאנער געשטאנען אין פינצטערן
הויף און ארויסגעקוקט אַף בערען. דער הימל איז אין יענער נאכט
צונויפגעשטעלט געוואָרן בלויז פון דריינע שטערינדלעך. מע איז גע-

שטאנען איינגעוויקלט אין די פאטשיילעס, אָנגערוקט אין די קאָלנערס
און געהעשעט. שפעט־שפעט, ארום האַלבער נאכט, האָט זיך באוויזן
בערע פון גאט, האָט מען אים ארומגענומען פון אלע זייטן, צוגעשטא-
נען און אָנגעהויבן טיינען:

— הער, וואָס האָסטו זיך אָנגעזעצט אָף אונדז, וואלד־גאולעך?

— לאָז אונדז שוין אָפּלעבן די יאָרן בא די אלטע לאַמפּן!

— אז מיר זיינען דיר מויכל די עלעקטרע!

— גענוג צו מאטערן, ברודערקע, דעם אָרעמען קוסטאר!

בערע איז געשטאנען צווישן זיי מיט א הארטן דעמבענעם האלדז
און געשוויגן. אפן הימל איז געלעגן די לעוואָנע, מיט א קילן שיין
האָט זי באַליכטן בערעס א באק און די קוסטארישע פלייצעס פון די
זעלמעניאנער.

*

אינדערפרי האָט אן ארבעטער אָנגעקלאפט צו פעטער איטשען, גע-
בעטן א לייטער. עס האָט זיך שוין, אפאָנעם, אָנגעהויבן. אין מיטן הויף
זיינען געלעגן אָנגעוואלגערט מאכשירים און בינטלעך דראָט. די אר-
בעטער זיינען זיך באגאנגען מיט דעם זעלמעניאנישן הויף אָן קיין שום
ראכמאַנעס.

די זעלמעניאנער גופע זיינען ארומגעגאנגען שטיל און מאַט, ווי
ס'וואָלט געלעגן אין הויף א כוילע מעסוקן.

מע האָט געקוקט מיט ווייכע אויגן.

פעטער זישע האָט זיך אוועקגעזעצט באם זייגערמאכערישן טישל
און ניט באוויקלט ארויסצוגיין. געמיינט האָט ער, אז דערמיט טוט ער
עמעצן אין בייך. דערפאר האָט זיך אָבער פעטער איטשע ארומגעדרייט
אומעטום, ווו מען דארף און ווו מען דארף ניט, אז די ארבעטער האָבן
געמוזט שרייען צו אים פון די לייטערס אראָפּ.

ארום רעבזעהויף האָבן זיך געקליבן אלטע יידן, באטראכט די זאך,
ארומגערעדט ברייט דעם אויפטו פון עלעקטרע. יידן האָבן געזען, אז
מע פארדראָטעוועט אומזיסט און אומנישט א הויף, האָבן זיי איינגעפּר-
נען אין דעם א פינגער פון נעגישעס. רעדלעך זיינען געשטאנען א גאנצן טאָג.
אינאַוונט האָט א ייד מיט א קאַזיקענעם כייפעץ אפן קאַפּ, וואָס איז
געווען ענלעך צו א היטל, דערקלערט פאר א רעדל מענטשן אי די

מינלעס, אי דעם סייכל פון עלעקטרע, אָבער אזוי טיף, אז קיין לעבע-
דיקער מענטש האָט ניט פארשטאנען.

ער האָט ניט געהאט, קענטיק, דעם קויעך פון האסבאָרע.
מיטאמאָל איז פונערגעץ אויסגעוואַקסן דער פעטער יודע, און
מאכמעס ער איז געווען א פילאַסאָף פון גאָט, האָט ער גענומען פון
הינטן ארום אויסשטייטשן פאר דעם רעדל מענטשן דעם סאָד פון עלעקטרע.
— נארישע יידן, וואָס פארשטייט איר דאָ ניט?— איר האָט געזען
דעם מויער מיטן קוימען באם ברעג טיך, געזען? אָטאָ דער מויער פאָמ-
פעט אין זיך אריין וואסער, קאָכט עס איבער אף עלעקטרע, און שיקט
עס פאנאנדער נאָכדעם איבער די דראָטן.

די יידן האָבן ניט פארשטאנען.
— נארעשע יידן, וואָס פארשטייט איר דאָ ניט?— פעטער יודע האָט זיך
שוין געהיצט,— אז סע קאָכט א טאָפּ אפן פּייער, גייט א פארע, צי ניט?
— סע גייט.

— און וואָס איז אזוינס פארע, ווייסט איר? דאָס איז באלד רויך,
און רויך איז שוין באלד פּייער.

— וועט איר טאקע באלד האָבן דערפון עלעקטרע!— האָט זיך אריינגע-
געמישט דער ייד מיט דעם קאָטיקענעם כייפעץ אפן קאָפּ.
דעמלט האָט דער פעטער יודע א קוק געטאָן אפן רעדל פון אהינג-
טער די שפאקולן, פארלייגט די הענט אפהינטן און איז אוועקגעגאנגען-
גען. ער איז אוועק, ווייל ער האָט בעטעווע פיינט געהאט צו שפארן
זיך מיט ווילדע ברוימ.

*

אין א פאָר טעג ארום, אָוונטצייט, האָט זיך אָנגעכאפט די עלעקטרע.
עס האָט א פלייץ געטאָן א דינער, פרעמדער שנין איבער די שטיבער,
ארויסגעריסן זיך מיטאמאָל אדורך די פענצטער אין הויף ארויס, אז מע
איז געבליבן זיצן שטאר און מעוועהעל.
טויזנטער קורצע שאָטנס, וואָס האָבן דוירעס לאנג זיך געפאָרעט
ארום די ווענט, זיינען פלוצלונג אויסגעקערט געוואָרן, ווי מיט א בעזיס,
און פארשווינדן. די שטיבער זיינען געראמער געוואָרן און פרייער.
אָ, עס איז ווייט ניט קיין קלייניקייט נעמען איצטער אף די עלטערע
יאָרן און צוגעווינען זיך צו נייע עלעקטרע-שאָטנס, לאנגע אזוינע און
שיטערע, וואָס קריכן אף די ווענט.

דעם פעטער איטשעס שאָטן, לעמאַש, איז א גאנץ ווינטער געלעגן מיט די פיס צום מאשין און מיטן קאַפּ אפן פריפעטשיק, איצטער איז דער אויוון געוואָרן גיין און ווייס, ווי אָפּגעקאלכט, און דער שאָטן איז ביכלאל געלעם געוואָרן. עס איז געווען עפעס א מין מאָדנער הארצ-ווייטיק. פעטער איטשע האָט פאַרזיכטיק ארומגעזוכט דעם שאָטן זינעם, געזוכט פאוואָלינקעס, און קוים, וואָס ער האָט אים דערטאפט, א פאר-וואָרלעזטן און א פארטייעטן, ערגעץ אונטערן טאפטשאן.

די מומע מאלקעלע פון איר זייט איז לאנג געשטאנען אינמיטן שטוב, פארלייגט די הענט אפן הארצן און פארטראכט אף די קאלטע פעדעמלעך פון לעמפל. שפעטער צו האָט זי א זאָג געטאָן מיט א זיפק:

— צו דער עלעקטרע וואָלט ניט געשאט זיין אף א פאָר יאָר יינגער! פעטער איטשע האָט ניט געענטפערט. ער איז נאָך אלץ געווען פאר-טאָן מיט די שאָטנס. פעטער איטשע האָט גערוקט די מאשין, איבערגע-שטעלט די בענקלעך, פלוצלונג האָט ער גענומען דעם לעמפל, אוועקגע-שטעלט אים אפן קאמאָד און צוגעדעקט מיט א פאפיר. וואָס איז דאָ צו ריידן, ער איז געווען צעכושט! מיטאמאָל האָט ער א כאפ גע-טאָן דעם רעקל און איז ארויסגעלאָפן אין הויף. דאָרט האָט זיך גע-טאָן ליכט. די זעלמעניאנער-אלע האָבן זיך געפונען אין די שטיבער, איז ער דעמלט ווי א גינציקער זון אריינגעלאָפן צו דער באַבען, און טאקע צו דער צייט, ווייל די באַבע באשען האָט די עלעקטרע געטרעפן, ווי א דונער. זי איז געזעסן ווינטערדיק אָנגעפעלצט און פארקניפלט, גע-קוקט מיט לויזע אויגעלעך אפן לעמפל, און אז זי האָט דערוען א לע-בעדיקן מענטשן, האָט זי געזאָגט:

— דאָ האָב איך שוין ניט וואָס צו טאָן, איכיל שוין בעסער גיין צום טאטן דינעם...

פעטער איטשע איז בייסמיסע אזוי צעטומלט געוואָרן, אז ער האָט זי גענומען אָפריידן:

— ווהיין וועסטו גיין אינדערפינצטער?...
מען מוז מוידע זיין: פון דעמלט אָן איז שוין די באַבע באשע חייט ניט קיין היגע, און, ווער ווייס, עפשער זינען גערעכט די אלע, וואָס טינען, אז זי האָט אביסל פארשפעטיקט מיטן שטארבן.

*

אן אנדער מענטש איז געווען דער פעטער יודע. ער איז געווען א פיראָסאָף און אן אלמען. פעטער יודע האָט געמאכט דעם אָנשטעל, אז ער באַמערקט ניט, קלוימער שט, ווי ס'איז ליכטיק געוואָרן אין די שטיי-בער. געווען אַ כּיטערער ייד. די עלעקטרע האָט געברענגט, און ער האָט זיך געפּאָרעט באַם וואַרשטאַט. פּאַרענדיקט די אַרבעט, האָט ער דאַפּקע אָנגעצונדן דעם לָאָמפּ און צוגעזעצט זיך אַרײַנקוקן אין אַ סײַפּער. דער-בײַ האָט ער שטאַרק געהויבן די שפּאַקלֶן אײַבערן נאָז, וואָס עס האָט געוואָלט באַטײַטן, אז ס'איז אײַם עפּעס גראָד היינט טונקל צווישן די שורעס.

נישקאַשע, דעם פעטער יודע וועט מען ניט אָנהענגען קיין עלעקטרע ביגוואַלד!

כײַעלע פעטער יודעס האָט געקוקט פּונעם קאַמער אַף דעמדאָזיקן ספּעקטאַקל, געכידעשט זיך, וואָס דער טאַטע האָט פּלוצלונג געקראָגן אַ באַדערפּעניש אַרײַנצוקוקן אין אַ סײַפּער. עס האָט אין איר געקאַכט אַ קאַעט. פעטער יודע אָבער איז געזעסן קאַלטבלוטיקט רויק, געמאַכט מאַדנע האַווייעס, פּונקט דער מענטש האָט פאַרגעסן די וועלט און איז שוין דורכױס פּאַרטאָן אין גײַסטיקע זאַכן.

דעמלט האָט זי ניט אויסגעהאַלטן, זי איז אַרויסגעלאָפּן אַ מעטורע-פּע פּון קאַמער און אַ בלאָז געטאַן אין לָאָמפּ אַרײַן:

— מעשױגענער ייד, דו זעסט ניט, אז סע בריענט עלעקטרע?

פעטער יודע האָט גאַנץ קאַלטלעך פּאַרמאַכט דעם סײַפּער, אַוועקגע-לייגט אײַם אפּן קאַמאָד און איז זיך אַוועק שפּאַצירן אײַבערן שטוב, צו-זינגענדיק אַ ניגנדל, אַ כּסידיש ניגנדל.

*

אזוי איז דורכגעגאַנגען די עלעקטרישע רעוואָלוציע.

דער הויף האָט פּאַרלאָרן, אַונטער די פּאַרשיידענע ווייסע שײַנען פּון די קאָלעריי פּענצטער, דעם געוויינטלעכן גאַנצטיקן פּאַנעם. אין די טונקעלע ווייסע הויף-ווינקלען האָבן געלויכטן בלויע טיכער שניי. די עלעקטרע האָט מיט שײַטערע פּינגער אַרומגעכאַפּט די ווענט, גענישטערט אין די שטילסטע באַהעלטענישן, דערקראַכן אפּילע אַהין, וווּ שטומע לע-

כער האָבן לאַנגע יאָרן געעטעמט אינדערפּינצטער און ניט געוואָסט פון
שיין אפּילע באַמאָג.

*

פעטער איטשע איז ארויס פון שטוב, ארומגעקוקט זיך צי קיינער
באמערקט ניט, נאָכדעם איז ער פארבייגעגאנגען ערגעץ א שטיין אָרט,
צווישן דעם פעטער יודעס שטוב און דעם שטאל. אמאָל איז דאָרטן גע-
ווען שטארק פינצטער. איצט האָט ער, פארבייגייענדיק, דערזען, אז ס'איז
פארשווינדן נאָך א באַקוועמלעכקייט פון זיין לעבן: דאָרטן האָט גע-
לויכטן, ווי אינמיטן טאָג. ער האָט זיך אוועקגעדרייט א דערצאָרנטער
איבערן הויף, ביז אף דער וועלט און אף די נייע פאראַנדקעס.

מוטנע וועסנער־ישקעלעך זיינען געקראָכן פון אונטערן אייז, גע-
פלייצט באַרג אראָפּ אין גאס אריין מיט א קילער קלינגערני. שטייער-
דיק אין טאָטן, האָט ער, פעטער איטשע, באמערקט, ווי פעטער זישע איז
אויך ארויס פון שטוב, און נעבן שטאל האָט, דאכט זיך, נאָך עמיצער—
א דריטער—געוואָסט.

עס איז געווען א שטילע נאכט, אף אזוי שטיל, אז מע האָט געקענט
הערן די עלעקטרישע שאַרכן אפן ברוק. די שטארקע ליכטפאטן זיינען
געלעגן אין דער פעטער פינצטערניש, ווי כאַלאָפּים אין א שוואַרצער
שייד.

דריי זעלמעניאנער האָבן ארומגעבלאָנקעט איבערן הויף, אויסגע-
מיטן צו טרעטן איבער די עלעקטרישע שנורן, וואָס זיינען געלעגן אי-
בער דער ערד, ווי פרישע באַנדאזשן ארום רעב זעלמעלעס יערושע. די
דריי זעלמעניאנער האָבן געשניצט די נעז פון רוגזע און געכאפט פון
צייט צו צייט אונטערהירזשען מיט יענעם איידעלן הירזשע, וואָס איז
אייגנטימלעך בלויז פאר אָט דער מיטשפּאַכע.

זיי האָבן זיך באַגעגנט נעבן רעב זישעס גאַנעק, געשטאַנען לאַנג
איינע קעגן די אנדערע, געגלעט די בערד און געשוויגן.

— א וועלט, האז? — האָט סאַפּאַקאַסאָף ניט אויסגעהאלטן פעטער
איטשע.

פעטער יודע האָט אף אים רוגזעדיק א קוק געטאָן אינדערפּינצטער,
פון אונטער די שפּאַקוילן, און געענטפערט:

— איז שוין ניט גלייכער, אז מען ליגט אינדערערד?

דאָס האָט ער געמיינט די מומע העסיען, וואָס איז שוין בעמעס
געלעגן אינדרערד.

בלויו פעטער זישע איז געשטאנען רויק, געצויגן א האָר פון באָרד,
און אפילע איצטער האָט ער אומעטיק געשמייכלט:
— לייטישע קינדער!

פונקט דעמלט האָט זיך פעטער פאָליע אראָפגעכאפט פון בעס אין
הוילע טאכטרויגים, אויסגעטרונקען דריי קענדלעך וואסער און אוועק צו
ריק שלאָמן.

ווייטער וועגן עלעקטרע.

די עלעקטרע האָט געזיגט. ווען רעב זעלמעלע קריגט א מעגלעכקייט קומען צוריק אהיים, וואָלט ער דורכגעגאנגען פארביי און אוועק וויי-טער, וואָרעם ער וואָלט זיכער געמיינט, אז דאָ ווינט „נאטשאלסטווע“. די שמאָלע, לאנגע שטיבער גיסן זיך אָן יעדן אָונט מיט דעם קאלטן פֿייערל און בלייבן לייגן אינדערפֿינצטער, מיט די קרענקלעך גאָלדענע פענצטערלעך, ווי כאלאָים, וואָס שעפן לופט דורך א טרייבל.

עס זינען ארומגעגאנגען קלאנגען, או אין פאָרשטאָט שיקט מען אָפּ די ערגערע עלעקטרע, אָט דאָס, וואָס בלייבט איבער אפן דעק פון קעסל. די יעדע האָט מוירעדיק אופגעבראכט די זעלמעניאנער, און אויב עס איז עמעס, זינען זיי געווען געדעכט אויכעט, וואָרעם ס'איז דאָך אזוי— גיסטו עלעקטרע, טאָ גיב גוטע! עס איז שוין אפילע געבליבן א העס-קעם, אז די מומע מאלקעלע זאָל זיך אראָפּכאפן צו בערען און אָנווייזן אים אף דער קריוודע, וואָס מע באַגייט לעגאבע די זעלמעניאנער. זי האָט זיך אָבער דאָס מאָל איינגעשפארט און בעשומיפן ניט געוואָלט אויספילן די שליכעס, קימאט ווי צוליב אומפארשטענדלעכע טיימים. זי האָט געטיינעט:

— אלעמיי דארף איך עס אלעמאָל זיין דאָס קאפאָרע-הינדל?

*

עס האָט זיך אָנגעהויבן דעמלט, ווי א מין עלעקטרישע קאדאָכעס. די יונגע זעלמעניאנער, פארכאפט פון בערעס אופטו, האָבן געצויגן צו זיך אין די צימערן „איליטשעס לעמפלעך“. מע איז ארומגעקראַכן איר בער די פֿיכטע ווענט, איבער די דעכער, געוויקלט דראָטן, געהאמערט

פונקט, לעהאוודל, אמאל ערעוו סוקעט. עס וואָט זיך עלעקטריפיצירט דער הויף ביז צו די פונדאמענטן. יעדער זעלמעניאנער איז געלאָפן מיט א האמער אין האנט, מיט שרויפן אין די קעשענעס, מיט שטיקלעך דראָט, און פאלקע דעם פעטער איטשעס האָט איטלעכן געלערנט די זאך, וואָס ער האָט צו טאָן. די עלעקטרע האָט שוין אפילע געשפריצט פון די אויגן.

אין די שווארצוועסנעדיקע, פאָרשטאָטישע נעכט, ביים די קערואַסין-שטיבער האָבן זיך געווייקט אין די ערשטע פריינדיקע געוויטערן, האָט פלוצלונג דער רעבועהויף ארויסגעלויכטן, ווי א וואָקזאל.

שכינים האָבן זיך א לָאָו געטאָן צו די פענצטער מיט גרויסע אויגן און געוונדערט זיך:

— זעט, קרוינדעלעך, צו וואָס סארא געדולע מענטשן קענען עט דערלאנגען!

*

דער אלטער מויער איז געשטאנען פול אָנגעגאָסן מיט עלעקטרע. ניט קיין ווינדער. אין אים האָט געמלטטרעוועט א גרויסע קראפט, פאלקע דעם פעטער איטשעס אליין, וואָס וועגן אים זאָגט מען, אז מיט א שטיקל ברויט און מיט עלעקטרע איז ער בעקויעך אָפצולעבן א גאנץ לעבן.

פאלקע האָט געווינט אין מויער, אין א באזונדער זירעלע, בע-שומפעט מיט צאלקע פעטער יודעס, און אין אָט דעם זמנס איז דער מויער עלעקטריפיצירט געוואָרן פונויבן ביז אונטן מיט דער שענסטער עלעקטרע.

וועגן דידאָזיקע צוויי יונגע לייט לוינט זיך אָפצושטעלן אביסל גענויער.

פאלקע דעם פעטער איטשעס און צאלקע דעם פעטער יודעס.

ווער איז פאלקע דעם פעטער איטשעס? ער איז אן ארבעטאקאווען די לאנגע כאזעהאָר קריכן בא אים ארויס פון אונטערן היטל. א וויי-לער יאט. ער האָט געגעבן פון זיך צו וויסן אין קימפעט נאָך. אף דער וועלט איז ער ארויס מיט א געשריי. צו א האלב יאָר האָט ער זיך אָנגעשריען א פופיק. צו פינף יאָר האָט אים א סאמאָוואר אָפגעברייט. צו

דרייצן יאָר האָט מען אים צעשפּאַלטן א ליפּ. טאָג און נאכט לויפט ער ארום אין בערעס אן אלטער אָפּגעטראַגענער קורטקע, מיט א ביכל אונ-טערן אָרעם, און שריינגט די וועלט. ער איז פארהאוועט פאר אלע זעל-מעניאנער איינינעם. אין שטוב האָט ער א קעסטל מיט אייזנס, הא-מערס, שרויפן, דלֶאָטעס. ער פאריכט אליין שייך. ער ברוקירט אליין דעם הויף. ער שטעלט אליין אריין שויבן. ער דעקט אליין דעם דאך. איצט האָט ער גענומען טראָגן אין שטוב האלבע, צעבראַכענע ביר-פלעשלעך, וואָס ער גיסט זיי אָן מיט עפעס א בלויזען וואסערל און ווייקט אין דעם שטיקלעך קופער, קוילן, אייזנס.

און ווער איז צאלקע דעם פעטער יודעס?
צאלקע דעם פעטער יודעס איז א געבילדעטער, פארקוקט אין די ביכלעך, ער טראָגט א טשופרינע פארקאמט אף א זייט, ווי א גראָבע פייע, מיט בריילן אפן נאָז.
בייס צאלקע גייט אמאָל ארויס פון טאָנקען, פרעגט אומרויק דער פעטער זישע:

— וואָס האָט דאָ געטאָן בא דיר אָט דער?
קיין נאָמען, אלוואָ, ווייס ער ניט.
דער פעטער זישע וויל זיך בעשומיפן ניט מעשאדעך זיין מיט די זעלמעניאנער.

(א זעלמעניאנער האָט פיינט א זעלמעניאנער).
— גענוג פאר מיר, זאָגט ער, וואָס מײַן גיטע איז אריינגעפאלן צו אָט די גראָבע פליגלען!
צאלקע האָט נאָך דערצו די מעסע מידע, וואָס ער נעמט זיך פון צייט צו צייט דאָס לעבן. אלע שפאלטן זיך דעם קאָפּ, פונוואנען קומט עס צו אים, וואָרעם זעלמעניאנער לעבן צו הונדערט יאָר און מער. רעב זעלמעלע האָט זיך א לענגערע צייט ארומגעדרייט אָן ארבעט און איז פונדעסטוועגן נאָך אלץ ניט געשטאָרבן.
ווייס מען טאקע ניט, פונוואנען דאָס קומט צו אים.

*

דאָס דירעלע, ווו זיי ווינען, האָט צוויי נאקעטע פוסטע צימערן אין פאָדערשטן צימער הענגען א פאָר קאָרטענע הויזן אפן וואנט-דאָ ווינט פאלקע. אין צווייטן צימער איז שוין דאָ א טישל, אן עטאזשער-

קע מיט ביכער, אפילע א טשייניק און אפילע א נאכט-טעפל—דאָ ווינט
צאלקע.

ארום דעמדאָזיקן נאכט-טעפל איז, אגעוו, אמאָל אין מיטן נאכט פאָר-
געקומען א שארפע מאכלויקעס, און דעריבער לוינט זיך שוין אויך אפן
נאכט-טעפל אָפצושטעלן גענויער.

ס'איז געווען א לעוואָנע-נאכט. צאלקע האָט אין טיפן שלאָף דער-
הערט, ווי עמיצער באנוצט זיך מיט זיין אייגנטום. ער איז א דער-
שראָקענער אראָפגעשפרונגען פון בעט און דערזען, ווי אין קילן שיין
פון צימער שטייט פאלקע אין די אונטערוועש, איז ער צו אים צוגע-
לאָפן און מיט א פארשטיקט קאָל אויטגעשריען:
— פייטקאנטראָפוט!

דאָס האָט געדארפט באטייטן, אז פאלקע שטעלט מיט זיך פאָר
א פארציטיקע מאלפע, וועלכע האָט נאָך ניט אין זיך קיינע שפורן פון
קורטור. פאלקע האָט זיך אָבער ניט פארלאָרן און מיט גאָר די שפייטעכץ
אין מויל האָט ער א געשריי געטאָן אף צוריק:
— קליינבירגער!

און דאָס האָט שוין באטייט, אז צאלקע לעבט נאָך גאנץ שטארק
מיט די האסאָגעס פון קליינבירגערטום.

דער סיכסעך איז אפמאָרגן ליקוידירט געוואָרן. צאלקע איז אין
נאטור גאָר ניט געווען אזא שלעכטער. די קריגעריי אינמיטן נאכט איז
פאָרגעקומען ריין אויס היגענישע טיימים.

ביכלאל האָבן זיי צווישן זיך קיין באזונדערע אינטערעסן ניט געהאט
צאלקע פלעגט אמאָל מיטברענגען באנאכט „א קאווי-האיאָשער“,
אריינגאנווענען זיך אין צימער שטילערהייט און הונגעריק, מיט א מאָד-
נעם פליערל אין די אויגן, אָפזיצן אזוי איבער דעם צעקנאָדערטן סיי-
פערל ביז באגינען. ער האָט געטאפט די גרינדלעכע דיקע בלעטער, גע-
קליבן נאכעס פון אויסעס, ווערטער, פאסיקלעך, וואָס איז גאָר ניט צו-
טריטלעך פאר אן איינפאכן מענטשן.

דעמלט איז זיך פאלקע געלעגן אין צווייטן צימער צעשלינדערט א-
בערן בעט, די קאָלדע אראָפגערוקט, און מיט דעם שטענדיק פארלייגטן
נאָו צוגעפליפט ניגונים צו זיינע כאלוימעס, ווי אזוי ער דעקט דעכער
אין לענינגראד, ווי אזוי ער ציט עלעקטרע איבערן דניעפער.
פאָלע פלעגט אמאָל שרייען פון שלאָף אויכעט.

*

די פאָר פּילאָסאָפּן האָט מען געבעטן מעכילע אָפּראַמען די דירע, וואָס זיי פארנעמען אומזיסט-אומנישט, ווייל איצטער דארף כײַעלע האָבן אן אָרט, וווּ צו פארלייגן א נײַעס דאָר זעלמעניאנער. כײַעלע האָט שוין אפילע איינגעקויפט צו דעמדאָיקן צוועק א בעט, א סאַמאָ-וואר און א בארשט אף וואשן די פּאָדלֶאַגעס. פאר זיי, פאר די יונגע לײַט, האָט מען אָפּגעגעבן כײַעלעס צימער, אונטן, בא דעם פעטער יודען אין שטוב.

פאלקע האָט צונויפגענומען די האלבע ביר-פלעשלעך, די שרויפן, די הויזן און זיך איבערגעקרויזשקעט. דערנאָך האָט ער שוין אויך אראָפּ-געטראָגן צאלקעס עטאזשערקע ביכער. באַם פעטער יודען אין שטוב האָבן זיי זיך געפילט אין אָנהויב, אביסל געקלעמט.

פעטער יודע, אז ער בלייבט אמאָל שטיין אינמיטן שטוב מיטן דעם הויב אין האנט און ווארפט ארויס צו עמיצן די הייטע אויגעלעך ארי-בער די שפּאַקלן, ווערט יענעם קילבלעך אף דער נעשאַמע.

פעטער יודעס בליק באטייט אזוי צו זאָגן:

— דו שלימאזל, ווי לאנג וועסטו פּוּסטעפּאַסעווען?

אָדער:

— גוילעם! דו מיינסט, איך ווייט ניט, אז דו ביסט א גוילעם?

האָבן זיי געפירט שטאַט, און קעדיי אויסמיידן זינע ביסטרע בליקן— געקוקט פאזע. אנומלעטן, פארנאכט, באַם אופדרייען די עלעקטרע, האָט זיך באַ פאלקען באוויזן א פרייע מינע, איז עס פעטער יודען גרייטעך ניט געפעלן געוואָרן, ער איז צוגעגאנגען צום טיר פון קאמער און אריינגעזאָגט:

— און איר מיינט טאקע, פערדן, אז די עלעקטרע פאסט צום הויף?

*

וועגן פעטער פּאָליען איז די זאך אזוי:

ער האָט טכילעט געמיינט, אז די עלעקטרע אין רעבועהויף האָבן אריינגעפירט די באַלשעוויקעס, איז ער געווען צופרידן, וואָס מע האָט זיך ענדלעך גענומען צו די זעלמעניאנישע יאָרן. עס איז קלאָר, אז עלעקטרע איז א קאזיאָנע זאך, וואָרעם מע ציט עס אראָפּ פון די פאר-

צעליינע טעפעלעך אף די סלופעט, פון אָט די טעפעלעך, וואָס גיבן אָפּ עפעס פון אלעמאָל מיט מעלזוכע-אַרדענונג.

פעטער פאָליע האָט ארויסגעגעבן א פאראַרדענונג, אז ווען ער גע- פינט זיך אף דער ארבעט, זאָל מען די עלעקטרע אין שטוב ניט ברע- נען; זיין ווייב טאָר זיך ביכלאָל ניט געפינען אין די דאלעדאמעס פון עלעקטרע-ס'איז ניט פאר קיין ווייבערשן סיינל. בלויז מאָטעלע דער שווארצער מעג אמאָל, בא דער אָנוועזנהייט פון טאטן, א דריי טאָן דעם שטעפסל, ווייל פעטער פאָליע האלט מאָטעלען פאר א געראַטענעם יינגל און האָט אים ליב.

בא דער ארבעט האָט דער כיטרער פאָליע א זאָג געטאָן צו טראָ- כים דעם קרומען:

— קום אריין אמאָל צו מיר, טראָכים, מיר וועלן אָנצינדן די עלעקטרע און אביסל פארברענגען!

— הערסטו, וואָס זאָגסטו צו אים!— האָט זיך טראָכים פארווונדערט— ווער האָט עס בא דיר איינגעפירט עלעקטרע?

— וואָס הייסט, ווער? מע ווייס ווער— קאזנא!

אין יענעם טאָג האָט מען דעם פעטער פאָליען אפן זאוואָד פאר- הויטשעט. ער איז אוועק אהיים פינצטער, ווי די ערד. באלד האָט ער גענומען דאָס ווייב אפן פארהער. עס האָט זיך ארויסגעוויזן, אז די עלעקטרע האָט אריינגעפירט בערע, און שוין היפשע וואָכן, ווי כניעלע פעטער יודעס גייט ארום מיט א טיינע, אלעמיי די זעלמעניאנער האָבן זי בעדילאדאל געשטעלט, אלעמיי איצט, ערשט נאָך דער כאסענע, האָט זי שוין ניט פונוואנען צו לעבן.

פעטער פאָליע האָט דעמלט אָפגעגעסן וועטשערע פאר א לאָמפ. עטלעכע טעג איז ער ארומגעגאנגען שווינגנדיק און געטראכט אמאָל- ליקע ביזע פלענער. ער האָט ארויסגעקוקט דורכן פענצטער אין הויף אראָפּ און געטראכט:

— ניט דערהארן וועלן די זעלמעניאנער— פאָליע זאָל דארפן צו זיי אָנקומען!

און די וואַנצן האָבן זיך בא אים גערירט, ווי בא אן אויסגעהונ- גערטן קאָטער.

זונטיק, אינעם ערשטן פריינגדיקן רוטאָג, ביים די זעלמעניאנער זיינען ארויס לעטנע איבערן הויף, האָט ער צוגעשטעלט א לייטער צו זיין פענצטער אין מויער און גענומען שניידן די עלעקטרישע דראָטן. ער האָט געבראַכן די פארצעליענע איזאָליאטאָרס. די זעלמעניאנער האָבן אויפגעהויבן א גרויס געיאָמער, האָבן אָבער מוירע געהאט פאר-טשעפען זיך מיט דעם רעצייען. פאלקע פעטער איטשעס איז דעמלט ארויסגעלאָפן מיט א רעוואָלווער גלייך צו אים:

— וורעדיטעל, אראָפ! איך שיס!

און ער האָט ניט געשאָסן, כאָטש פעטער פאָליע איז ניט אראָפ.
— זע, דו וועסט בא מיר פארשווארצט ווערן אין די טורמעס! —
האָט פעטער איטשע ארויפגעשריען צום לייטער.

ער, פעטער פאָליע, האָט זיך ניט אומגעקוקט, געזעסן אויבן מיט דער פלייצע צום הויף און קאלטבלוטיק ארויסגעזעצט די האקנס פון דער עלעקטערע. ער האָט זיך געקליבן אויסראָטן די זעלמעניאנישע טויווע ביזן גרונט. דאָ איז פעטער זישע פון שטוב ארויס, אָנגעקראַפט אין שויב און צוגערופן א זעלמעניאנער. ער האָט צו אים אזוי געזאָגט:

— וואָס שווייגט מען, זאָל מען ארויסלויפן נאָך בערען!

האָט מען לעיעסער-ביטאָכן בא אים איבערגעפרעגט נאָכאמאָל:

— און דאָס, וואָס סע וועט זיך אָנהויבן א באטאליע, איז גאָרנישט? פעטער זישע האָט זיך, עמעס, אביסל פארטראכט, אָבער ער האָט געענטפערט, אז ס'איז גאָרנישט, און מען איז אוועקגעפלויגן נאָך בערען.

די ווייבער האָבן זיך שטילערהייט אוועקגעלאָזן איבערן הויף צונע-מען פון אונטערן האנט די אלע דרענגער און שטיינער-פאָרט, ווי מע זאָגט, אייגענע בלוט. מען איז אויך אראָפגעלאָפן אף טשיקאוועס א קוק טאָן אין גאס, צי שכיינים, לעמאַשל, שטויסן זיך אמאָל ניט אָן, וואָס סע דארף דאָ באלד אזוינס פאסירן.

איין פעטער פאָליע איז פארבליבן קאלט צו דער זאך. ער האָט גע-קוקט ארום זיך מיט א וואסערדיקן בליק, פונקט צו אים איז דער אייניען קלאַל ניט שנייער. א זיטיקער מענטש. און אז ער האָט ארויס-געריסן אלץ פון די ווענט, איז ער פאמעלעך אראָפ, באטראכט נאָכדעם

פונגטן, זי ער האָט דורכגעפירט די ארבעט בישליימעס, און זיך
געשטעלט גלייך מיט אלעמען ווארטן אף בערען.
— זאָל מען גיין זען, האָט ער אָנגעזאָגט דורך דער ווייב, — זי ער
געפינט זיך ניט אין דער קיך נומער 9.

*

בערע האָט זיך באוויזן אין הויף מיט דעם הארטן קאָפּ פאָרויס,
געשטעלט האָט ער פאמעלעכע און ברייטע טריט, ווי ער וואָלט זיי
געשליפעט פון א זומפ. אזא גאנג האָט מען נאָך בא אים קיינמאָל ניט
געזען.

פעטער פאָליע האָט, קענטיק, פארשטאנען, וואָס אזא היילעך באַ-
טייט, האָט ער אָפגעשפילעט דעם רעקל, ווי פארשלאָפּענער הייט, און
ארפאָגעוואָרפן אים נעבן זיך. ער איז רויק געשטאנען נעבן מויער און
געווארט. בערע איז געגאנגען א שטומער גלייך אף אים, צוגעגאנגען
ניט גענילט, און עפעס, ווי פון זיך אליין, האָבן זיך איינגעשפארט די
קעפּ אוי, אז די רויטע קערק האָבן זיך ארויסגעדריקט, געפרוּווט די
קויכעס. מיטאמאָל האָבן א קנאק געטאָן די שטערנס.

— הערט און! — האָבן זיך פאנאנדערגעוויינט די ווייבער, — הערט און!
אָבער עס איז שוין געווען צו שפעט. זיי זינען געשטאנען צונויפ-
געשטעמעט מיט די שארבנס, געכאפט זיך פונגטן פאר די הענט
מיט אזויגע כאפן, וואָס האָבן ארויסגעדרייט די ביינער.

פעטער פאָליע האָט פּלוצלינג א זיפק געטאָן און ביידע האָבן זיך
אוועקגעקליקלט איבער דער ערד. קיין קלעפּ האָט מען נאָך אלץ ניט
געזען, האגאם בא בערען האָט שוין גענומען רינען בלוט פון אן אויער.
בערע איז געלעגן, ווי א בערווענע, פונויבן, און געשטופט אף אונטער
זיך מיט די פויסטן, און דעריבער האָט קיינער ניט געקענט וויסן, וואָס
ער האָט דאָרטן צעמאכט פונעם פעטער זינעם.

עס האָט גאנץ היפש געדויערט. ביסלעכווייז האָט זיך ארויסגערוקט
דעם פעטער פאָליעס פלייצע און מע האָט דערווען, אז די גאנצע העמד
זינע איז אין בלוט.

דעמלט האָט זיך בערע אופגעהויבן.

פעטער פאָליע איז אופגעשטאנען מיט א צעריבענעם פאָנעם, איין
אויג א פארלאָפענע, ווי א פויסט. ער איז צוגעגאנגען געלאסן צום

רעקל, ארופגעוואָרפן אים אף די אקסלען, און אויסגעצויגן נאָכדעם צו
בערען א דראָענדיקן פינגער:

— קיין עלעקטרע, מאמוער, זאָסטו בא מיר שוין מער ניט אינ-
פירן!

און ער איז ארוף א צופרידענער צו זיך אין שטוב.
די מומע מאַקעלע איז באלד ארויסגעלאָפן מיט א בעזעם, אָפגעקערט
דאָס אָרט, ווו זעלמעניאנער האָבן זיך גענעריקט, און דערמיט האָט זיך
דער איניען פארענדיקט.

אָנהויב וועסנע.

דעמלט, אָנהויב וועסנע, האָט אין הויף געטראָפן א מיסע. סאָניע דעם פעטער זישעס פון פאָלקאָמפּין איז ארוף אפן הויף מיט עפעס א גרויסן, א ברייטן מענטשן, וואָס האָט געשטעלט שווערע וויסרוסישע טריט, און וואָס איז נאָכדעם קוים ארײַן צום פעטער זישען אין דער נידעריקער טיר. ער האָט געזאָגט דעם ברייטן, דוּען־דאָבּריי און באלד נאָכגעגאנגען סאָניען אין צווייטן צימער ארײַן.

פעטער זישע האָט דעמלט אויסגעטאָן די זייערמאכערישע שפּאַקטיוו, אויסגעקירעוועט זיך געלאסן צו דער מומע גיטען און מיט רוגזעדיקער שטוינונג גענומען קוקן איר אין די אויגן ארײַן. די פארשפּילעטע מומע איז געזעסן באם פענצטער, די הענט אפן הארצן, און גראָד דורכגע־מאכט איר נאָכמיטיק שווינגנס. אזוי ארום, האָבן זיי דעמלט אף שטומ־לאַשן דורכגעשוויגן פּאָלגנדיקן געשפרעך.

פעטער זישע זאָגט אף שטומלאַשן דעפּיערעך אזוי:

— גיטע, דיין טאָכטער געפעלט מיר ניט!

די מומע גיטע שווינגט, אָבער פאר איר איז עס דאָס אייגענע, וואָס גערעדט.

זאָגט פעטער זישע ווייטער:

— זיי וויסן, מײַן ווייב, אז שולדיק אין אלעמען ביסטו!

די מומע גיטע שווינגט, אָבער פאר איר איז עס דאָס אייגענע, וואָס גערעדט.

דעמלט זאָגט פעטער זישע:

— זאָג מיר, ווי ווייס עס ניט א מאמע, וואָס עס טוט זיך בא איר

אונטערן נאָז?

אזוי האָט ער זי אויסגעזידלט.

נאָכדעם איז פעטער זישע ארויס אין הויף באקוקן די באלעבאטיש-קייט: צי דארף מען ניט אמאָל פארקייטעווען א שויב, דערהויפט אין יענע פענצטער, וואָס גייען אריין צו סאָניען אין דער האלבער שטוב. ער האָט מייסע באלעבאָס באטאפט די לאָדנס, ארומגעקוקט גריינלעך פארזאָרגט די פענצטער און אויסגעפונען, אז דער ברייטער גאסט איז טאקע גאנץ ווייטלעך פון א יידן.

סאָניע האָט זיך אביסל פארשעמט פאר דעם טאטנס אופירעכץ, נאָר מען איז שוין, קענטלעך, געווען אייגענע מענטשן, האָט מען זיך שטי-לערהייט אונטערגעכאָכמעט וועגן די זיטן פון דעם קליינבירגער, וואָס זיין נייגעריקייט איז איין-לעשטייער.

דער פעטער איז שוין דעמלט צוריק געזעסן מיט דער גרויסער שפאקטיוו און אריינגערוקט דאָס אויג אין די געדערים פון א פאר-שטויבטן זייגער, געבלאָזן בלוזי מיט דער נאָז, שטום און פארבייטערט אף דער גאנצער וועלט.

*

דער הויף ווייט ניט פון קיין סוידעס. די מומע מאלקעלע האָט פאר-בויגן א פינגער אין מויל, פארקוועטשט אן אויג און די צווייטע אויס-געגלאָצט צו פעטער איטשען, האָט ער באלד אופגעהערט זעצן אף דער ניי-מאשיין; עס איז אים איינגעפאלן, אז צאלקע האָט זיך, רא-מאָנע-ליצלאן, אָנגעטאָן א מיסע, האגאם ער, פעטער איטשע, לויערט שוין פון לאנג אף זיין יעטוידער טראָט.

פעטער איטשע איז ארויס אין הויף.

זעלמעניאנישע שניר, שוין מיט נייע רעבזעלמעלעך אונטער די הערצער, זיינען געשטאנען בא די שוועלן, געשושקעט זיך און קלוי-מערשט געזיפצט:

— וואָס איז דאָ צו ריידן, אן עמעסער גוי!

דער באַרוועסער פעטער איטשע, וועלכער איז געווען דער גרויסער וויצלינג צווישן ווייבער, האָט געפרעגט:

— פונוואנען נעמט איר, אז ס'איז א גיל, ווייבער?

ער האָט פארשטעקט די נאָדל אין קאמוזעלעקע, א הויב געטאָן די הויזן, און אוועק פארביי די פענצטער. דאָס רעדל אין הויף האָט גע-

נומען וואקסן. דער שווארצער מאַטעריע האָט זיך אפילו א כאפ געטאָן פאר א ביישטידל און גענומען ווינקען צו סאָניען מיט א מאמזעריש אויגל, אז ער פארשטייט שוין קלוימערשט יא, צוליב וואָס זי האָט געבראכט אין שטוב דעם גרויסן מאנצבל.

מען האָט געווארט, זיי זאָלן זיך ווייזן צוריק פארן שוועל.

דעמלט האָט זיך פלוצלונג באוויזן אפן גאנעק דער פעטער זישע, די הענט האָבן בא אים אוש געציטערט, און ער האָט א זאָג געטאָן מיט א טרערנדיקן קאָל:

— גראָבע פליגלען, וואָס איר זייט, א לייטישער מענטש וועט זיך דאָך שוין ניט קענען באווייזן אין הויף!
פעטער זישע האָט, נעבען, געמאכט דעם אָנשטעל. עס איז אים געווען גענוג ביטער אפן הארצן.

*

באנאכט האָט ער זיך שוין לעכאטכילע ניט געלייגט שלאָפן, געזעסן א האלב אויסגעטאָנענער אפן בעט און געווארט; ער האָט געווארט אף דער שיינער טאכטער זינער. ווי נאָר סאָניע האָט זיך אריינגעגאנוועט שפעט נאָך האלבער נאכט אין שטוב אריין, האָט ער זיך גלייך א הויב געטאָן:

— הער, דו, יימאכשמויניצע, האָט ער געזאָגט, דו זאָלטט מיר ניט ברענגען קיין גויים אין שטוב. דו הערסט, וואָס איך זאָג?
פעטער זישע האָט זיך צעווארעמט:
— שליוכע, דו!

אָבער שוין דורכויס אומגעריכט האָט אים א שלאָג געטאָן די כולל-שעס צום הארצן. פעטער זישע האָט זיך פלוצלונג אראָפגעזעצט אפן בעט, געל און הארט, מיט אן אָפגעשטאָרבענער נאָז.

די לאנגע מומע גיטע האָט זיך א הויב געטאָן פון אונטערן קאָלדער, וויא סטראשידלע אין פעלד. פון שרעק האָט זי אוועקגערעדט אף דעם מאנצבלשן קאָל. זי האָט גענומען קאָכן טעפ, שלעפן הייסע טיכער צום בעט, און סאָניע איז געלאָפן נאָך א דאָקטער.

פעטער זישע איז זיך געלעגן, ווי א מעכוסן, מיט א צעכראס-סעטן געלן הארצן, מיט דער פירקאנטיקער פארקאשערטער באָרד

אף ארוף. פאמעלעך האָט ער געעפנט א גרויסע, האויטע ברעם און
באלד א טראכט געטאָן;

— וואָס, זיי קענען דען מינטערן א מענטשן?

*

אינדערפרי האָבן געזונגען פראָסטע פייגעלעך.
ס'איז שוין טאקע טיף פריילינג. טעג-הייסע, קלאָרע, אונטערגע-
שמידטע. אין הויף שטייט די זון, ווי אן אָנגעגליטער אַיזן. ווי נאָך
א שויב-שפּריצט זי מיט טונקעלע שטראַלן. שטיף. אויב עמיצער וויל,
קען ער אפילו הערן, ווי די קראַפּעווע וואקסט בא די ווענט (קיינער
וויל עס, ליידער, ניט). אין רעבזעהויף איז הייסער, ווי אומעטום. די
זון באקט מיט א קלינגערלי.

ווי האלט עט מיט פעטער זישען נאָך דעם געכטיקן כאלעש?
נאָכפּרעגן זיך אף פעטערם זישעס געזונט טאָר מען ניט, דאָס ווייט
מען, אָבער ארלינקוקן דורכן שויב איז דאָך דערלויבט יעדערין. ארום
פעטער זישעס פענצטער איז שטיף. דאָס פאָרהענגל איז אראָפּגעלאָזן, די
איינציקע שטומע, צוגעשלאָסענע פענצטער אין רעבזעהויף, וועלכע האָט
ניט, אפּאָנעם, וואָס צו זאָגן.

*

ס'איז אריין דער פריילינג אין ברען, הייסע שטימען גייען ארום
איבערן הויף פון אומעטום. פון די אָפענע פענצטער הערט מען מאָדנע
אומפארשטענדלעכע דיבורים.

שטים נומ. 11

די אָנפירונג מיט דער באוועגונג קומט פון דער קאבינע 6. דער
טראָס 8 גייט אדורך דער ראָד, וואָס ווערט געטריבן דורך א דאמף-
מאשין. דער אָנפירנדיקער טראָס 9 גייט אדורך די שקיוון. דעם קאָרפּוס
בוים מען פון ווייכן שטאָל—28 מעטער די לענג, 11,5 מעטער—די גרייט.
שטים נומ. 2 (דאכט זיך, די מומע מאליקעלעס קאָל, אָבער אויב
אזוי, האלט זי נאָך ניט ווילט):

בא א מאשין—מירע.

מירע—בא א מאשין.

א מאשין—בא מירען.

מירע—א מאמע.

בא מירען—עמע.

שטים נומ. 3 (טאָנקעס קאַל):

דער הויפט־געביט באם דערלערנען און צוגרייטן א קריג־פּלאַט, ווי ביכלאל באוואָפנטע קליכעס, איז דאָס שיסן. דאָס איז דער גרונט־מיטל באם פירן א שלאכט. די הויפט־געווער פון קריג־פּלאַט איז ארטילעריע. דעריבער איז די ארטילערישע שיסעריי דער הויפט־באשטאנד פון דער מיליטערישער צוגרייטונג אף די קריג־שיפן.

שטים נומ. 4:

זורכפירנדיק די צוגרייטונג, האָבן די אויסלענדישע פּיאָנערן אויך אָרגאניזירט א פּראָטעסט און באַיקאַט קעגן דעם פּאציפּיסטישן צוזאמענ־פלי פון די טאַציאל־דעמאָקראטישע קינדערישע אָרגאניזאציעס אין ווין און דער סקאטישער מיליטארישער אַלימפּיאַדע, וואָס ווערט צונויפ־גערופן אין ליווערפּול.

מאָטעלע דער שווארצער בויגט זיך ארויס פון פענצטער, א נאקע־טער, ווי די מאמע האָט אים געהאט, און שרייט ארויס אין הויף:

— טאָנקע, דו הערטט צי ניט, טאָנקע?

— וואָס?

— ווו ליגט ליווערפּול, הא?

ענטפערט אים דעמל'ס פאלקע פון זיין פענצטער ארויס:

— מאָטעלע, נעם זיך אריין אין זינען איין מאָל פאר אלע מאָל, אד

פאר דער עלעקטרישער באלייכטונג דארף מען איינשטעלן א דיזל־מאָטין, א דיזל־מאשין, א דיזל־מאשין...

*

בעכין, האָט דער רעבזעהויף געלערנט, ניט געקוקט אף דעם גליעב־דיקן טאָג, וואָס איז געלעגן איינגעפאסט, ווי א שטיק געשליפענער קריי־סטאָל, ניט געקוקט אף גאַרניט.

די זון האָט געברענט, ווי א דיזל־מאשין, א דיזל־מאשין, א דיזל־מאשין...

שטראלן שטייפע, ווי טשוועקעס, האָבן ארומגעדראָטעוועט דעם הויף; הייסע שטראלן, אָפגעזונדערטע, אז מען האָט זיי געקאָנט איבערצייילן אף די פינגער.

בלויז באם פעטער זישעס פענצטער איז געווען שטיל, דאָס פאָר-
האנגל-אראַפּגעלאָזן, די איינציקע שטומע, צוגעשלאָסענע פענצטער אין
רעבזעהויף.

קליינע זעלמעניאנערלעך פון א גאנץ נייעם מין זיינען געלעגן אין
די אויסגעסאָכנעטע רינעס, ווי אין מולטערס, און געקייט די גראָבע
פינגער פון די אייגענע אָפּגעברוימטע פיסלעך.

(א, וועלכער אומפאראנטוואָרטלעכער לאָוואָן-האַראמי האָט עס אי-
בערגעלאָזן געלע שפורן אין דער זעלמעניאנישער מישפּאָכע?).
אפילע דער ברוק אין הויף האָט געבליט מיט ליכט.

צאלקע און טאָנקע.

פונקט 12 אויגעזען באמאָג איז צאלקע דעם פעטער יודעס אריבער דעם הויף צו טאָנקען. פעטער זישע איז געווען אינגעלדיג, ווי שמעון דין, מיט דער שפאקטיוו אין אויג, און געטרייבערט אלץ זינגערישע גע- דערנים. דער אינגעלדיגענער קארק איז געווען שטארק אָנגעברויגעזט אפן מענטשן.

צאלקע מאכט ניט קיין לאנגע מאכזאָקעס מיט פעטער זישען, ער דארף בלויז האָבן צו טאָנקען אינעם צווייטן צימער.

בייט טאָנקע זעצט זיך אוועק אף דער אלטער סאָפּע, צווישן די ארויסגעקראַכענע שרויפן, און פארזיכערט א פאפירקאָס—כאפט ער די טמילע. פארוואָס? מע ווייס ניט פארוואָס. ער ליידט, זאָגט מען, אף א ראָזער קראנקייט, וואָס איר ווייטיק איז ענדלעך צו צאָן-ווייטיק.

פעטער זישע קוקט אף אזוינע זאכן פון אן אייגענעם זיגערטאכע- רישן שטאנדפונקט, האָט ער זיך טאקע טכילעס געקווענקלט אין דער זייע, נאָר איצטער, נאָך סאָניעס גאסט, וואָלט מען שוין בא אים גע- פויעלט אויסגעבן טאָנקען אפילע פאר אָט דעם שלימאזל, האגאם דאָ איז מען קיינמאָל ניט זיכער, אז טאָנקע וועט ניט בלייבן אינמיטן דע- רינען א יונגע אלמאָנע.

צאלקע איז פון די נייע געלערנטע. ער איז געווען די נאכט איבער אן אלטער „צענעווענע“, מיזדאוועג געווען זיך מיט פארשטיקע יידענעט און אזוי ארום פארהויליעט די נאכט. ער איז דערפאר אביסל מיזד, אביסל פארשלאָפן, און זינע ראיינעס שוועבן ארום פון ריזקע באס בטרעל ביז טאָנקע באס זישע, וואָס זיי זינגען אים אלע ליב. ער

וויל דאָ איצט זיצן אָנגעלענט אָף א שטול, אויסגעצויגן די פיס, און
אַפּרען פון די געדאַנקען.

טאַנקע טוט אָבער פּלוצלונג א שפרונג פון דער סאַפּע און נעמט
אים אָן פאר דער גראָבער פּייע:
— קום, קערטשענער הערינג, מירן זין אַ לאָף טאָן באַדן.

*

דאָס טיכל ליגט א פּאָר היאָרסט הינטערן שטאַט. ניטאָ קיין פּיצל
שאַפּן. עס איז ילד. קוים וואָס זיי זינען דערגאַנגען אין דער היץ צו
זי ערשטע קילע פּעלדער קארטאַפּל, אַפּגעפּרישט זיך א ביסל אָן די
קאלטע שעטעכן גרין.

צאלקע איז בעגאַנגען פון הינטן און גערעדט פּאַרכאַלעשטערהייט:
— הערטט דאָך, הינט באַנאַכט האָב איך עפּעס אופּגעטאָן. מעגסט
הערן. באַקומען אן אלטע „צענעורענע“ אָן א שאַרבלאַט, און אויסגע-
פונען, אז זי שטאַמט פון 17-טן יאָרהונדערט, געדרוקט געוואָרן בא
שימשן זימלע אין מעץ.

שפּעטער צו האָט טאַנקע געפרעגט:

— הערינג, וואָס פאר א הערט האָט דיין אנטדעקונג פאר דער
טאַצבויונג?
— המ...

— אויב אזוי, האָט זי זיך פּלוצלונג אויסגעקירעזעט, אויב אזוי,
קענסטו גיין שלאָפּן!

זי האָט אים אונטערגעשטעלט א פּוס, ווי עס טוען גרויסע שלע-
גער, און אריינגעשטויסן דעם געלערנטן אין די קאָרן.

— אידיאָטקע! האָט ער געשרייען, זוכנדיק די ברילן אָף דער ערד,
צען מאָל אידיאָטקע!

טאַנקע איז שוין געווען בא דער צווייטער זיט פּעלד, געשטאַנען
איינגעבויגן מיט די הענט אָף די קני און געמאַכט דעם אָנשטעל ווי זי
לאַכט.

זעלמעניאנער לאַכן ניט. זעלמעניאנער שמיכלען ברייט און די ניט
באַהאַונטע נעמען עס אַמאָל אָן פאר א געלעכטער.

דער טראקט האָט זיך אוועקגעשפּרייט ווייט ביזן טאָטנאָוו האָרי-
זאָנט. צווישן די שאַטנדיקע, קורצע קארטאָפּל-פעלדער האָט דער היי-
סער קאָרן געפלייצט אין ברייטע פירקאנטיקע פּורעמס פון מעש. א זר-
דיקער, גרינער אָטעם האָט געשלאָגן פון די טעגעזענצן. די פּארשיידענע
העלקייטן פון דער זון זיינען אומגעשווימען איבער דער גאַנצער געגנט,
אָפּגעגאַסן פּלוצלונג ערגעץ א פעלד מיט ליכט, או ס'האָט פּאַרשיקערט
די אויגן.

ווייט, באַם סאַמע שטריך פון האָריזאָנט, האָט געקנילט א רויכל-
א טראקטער האָט קורץ געסאַפּעט, געפּויעט פּאַמעלעך איבער דעם ברעג
פון דער ערד און איז אלץ ניט פּאַרשווינדן פון אויג.

צאלקע האָט געזאָגט:

— באַרוכאַטאָאָדיניוועלוייהיינמעלעכעהאָa

*

זי האָט אַראָפּגעכאַפּט די בלוזקע און דאָס לעצטע שטיקל וועג דער-
לעפּן הענדום ביז צום טיך.

פּונדערווייטנס נאָך האָט צאלקע דערווען א מינקלענדיקן שנור וואסער,
בייט זי איז אַראָפּגעשפּרונגען פון ברעג. פּאַר זיינע אויגן האָט א בלענד
געטאָן—און מיט א ציטער אין האַרצן—טאַנקעט פּאַרברוינטער קערפּער;
ער האָט דערהערט איר אויסגעשריי, און דאָס אלץ האָט זיך עפעס א
מיש געטאָן מיט א שאַרפּן ווייטיק. צאלקע האָט זיך אויסגעצויגן אין
גראָז, אביסל פּונדערווייטנס, געקומט א שטרויעלע, און אופּגערגט גע-
טראכט און ניט געטראכט.

זי האָט זיך דאָרטן געוואלגערט אין וואסער, ארויסגעשפּריצט, אונ-
פּער דער גליענדיקער זון, קאַלטע וואסער-ראַקעטן; פּלוצלונג האָט זי זיך
ארויסגעהויבן, גלאַנצנדיק מיט דעם נאַסן לייב, און ארויסגעשריען:
— צאלקע, זע, א שיינער קערפּער, צי ניט?

*

צוריקוועגס זיינען זיי געגאַנגען מיט די פעלדער. עס איז שוין גע-
שטאַנען אָנגעגאַסן דער קאָרן. ניטאָ קיין שאָרן. גאַרנישט. הייסע שוועל-
בעלעך האָבן זיך געשופט אין לאַנגע פּליען גידעריקן אַיבער די פעלדער,

און איבער זיי האָט די זון געפלאַקערט, ווי אַ הויִלעך פֿייער. זיי זינען פֿארטאלן געוואָרן צווישן די קאָרן. טאָנקעט רויט טיכל אפֿן קאָפּ האָט זיך פֿון צײַט צו צײַט אַרויסגערוקט איבער דעם טלײַענדיקן מעש, ווי אַ גרויסער טראָפּן בלוט. זי האָט געזונגען:

Ox-цi мнe, ox!
 Ha бaлoцe мoх,
 Хлoпeц нa дзьяўчынiнaх
 Сем гaдoў сoх.
 Coх-тa ён, coх,
 Вьсaх, як гaрoх...
 Ox-цi мнe, ox!

זי האָט געזונגען, און צאלקע האָט זיך נאָכגעשליפעט, בימכילע, אַנט-שטאָט אַ שטאָטן אינעם דאָזיקן הייסן טאָג.
 ער האָט געטראכט אזוי:
 — טאנקע, דו באציסט זיך עפעט גלייכגילטיק צו מיר. מען קען זאָגן, אז דו באציסט זיך אפילע קאלט צו מיר, און דאָס געפעלט מיר ניט, וואָרעם איך בין עפשער אביסל פארליבט.
 ער האָט געטאָן אַ שטיל פארטייעט זיפצעלע, וואָס איז, ווי באקאנט דער ערגסטער צייכן פון דערדאָזיקער ראָזער כאלאעס.

*

אין שטאָט זינען זיי אריין דורך אַן אנדער זינט. די היק, וואָס האָט זיך דאָ אראָפגעגאָסן פון די פארטריקנטע בלעכעגע דעכער, איז געווען אַ טעמפערע און געדיכטערע.

*

די נער צעגראָבענע גאס האָט אויסגעווען, ווי אַ פאבריק. אין דער גאנצער לענג פון גאס זינען געשטאנען ארבעטער, נאקעט ביז העלפט, מיט ריידלעך און איזנזס אין די הענט. מע האָט אויסגעלייגט רעלסן פאר אַ טראמוויי. די קרומע זון האָט זיך אָפגעשלאָגן אָן זייערע הויִלע פליי-צעס, ווי אַן געשליפענע שפיגלען. אַ פאָר הונדערט ברוינע קערפערס מיט אָפגעברענטע פלייצעס, ווי מיט טונקעלע שילדן, האָבן זיך רויק.

באוועגט אין אימפעט פון דער ארבעט. די מוטקולן האָבן זיך ארויסגע-
 גלייטשט אָף די ליבער, ווי לעבעדיקע, און אין גאנג פון דער ארבעט
 האָבן זיי זיך געכוואליעט איבער דער פולער גאט קערפערס, ווי ברוינע
 כוואליעט איבער א מאָרנעם מענטשלעכן טיין. מע האָט צונויפגעקאכט
 די רעלטן מיט אצעטילען. די ארוועלעך, פארקלעפטע מיט ליים, האָבן
 בלוטיקע געטליעט אין דער בלאנקער לופט. פון צייט צו צייט האָט ער-
 גען, צווישן א גרופע נאקעטע ליבער, אופגעריטן דער אצעטילען מיט
 א זשיפעריי; דער בלויער פניער טוט א קנאל, צעשיט זיך אין פאָספאָר-
 שטערנדלעך, און א זינער רויך שלאַנגט נאָך דעם קאָפּ פון די פארשווייטע
 גאסע קערפערס, ווי זיי וואַלטן ערשט ארויס פון א שווייך-באָד. מע
 האָט געארבעט שוויגנדיק, און פון אונטער אָט דעם גלענדיקן שוויגנט
 האָבן זיך אוועקגעצויגן ווייט דאָרטן ארויף גאט צוויי רייען לאנגע,
 שווארצע, הארטע רעלטן, ארום וועלכע עס האָבן הידער געשוויבלט
 נאקעטע קערפערס, און געמילט די שטאַלענע געשווילעכען ארום די
 צונויפגעשטאַלענע רעלטן.

— שיין, וואָס?—האָט טאָנקע געפרעגט.

— יאָ,—האָט געענטפערט צאלקע, ווי פון א ביכל ארויס,—די שיינ-

קייט פון מענטשלעכער ארבעט.

טאָנקע האָט געזאָגט:

— פאראנען א לייד פון א זעלמעניאנישן פאָעט קולבאק, וואָס פלעג-

טערט זיך מיר שטענדיק אין קאָפּ:

און בראַנזע יונגען

באמאלן

איז דעמלט

א ווילן

צו שטיין

דעם צאָרן

פון יאָרן,

וואָס זינגען פארלאָרן.

— יאָ,—האָט מאסקים געווען אפילע צאלקע פעטער יודעס,—א זיין

לייד!

נאָכדעם זינגען זיי שוין געגאנגען מיד און אפילע אָנגעבלאָזן. טאָנקע

האָט זיך מיט אים אָפּן גערייצט, געפרעגט שאלקהאפטיק, צי ער, צאלקע,

געהערט אויך צו די מאנט ביל מיט די שיינע קערפערס. ער האָט זיך פארקונטערט.

— איך האלט זיך נאָך בא דעם געדאנק, אז דער גייסט בויט דעם קערפער.

— א בריירע האָסטו, צאלקע, א בריירע האָסטו?

עס האָט אים עפעס פלוצלונג אָנגענומען א פארדראָס, אלעמיי ער האָט זיך פארדרייט מיט אָט דעם פלאכן מיידל, וואָס איז אזוי גיחווע-דיקפאריטן און איז אזוי איינגעטרויט אין איר נישטערן וועלט-קוק, אז זי קען פאַשעט ניט אופגעמען קיין טיפערן וואָרט. ער האָט שוין אָנגע-הויבן טראכטן, אז אין זיין ליבע צו טאָנקען איז ער באגאנגען א יינגלשן טאָעס, ניט לויט זיינע זעקס און צוואנציק יאָר. אף אזוי ווייט האָט ער שוין אמילע געטראכט.

אז צאלקע האָט זיך שוין געקליבן אריין אין שטוב, האָט זי אים פלוצלונג צאויט אזוי אָנגענומען פאר דעם נישטגעקלעטן קיין:
— דו ביסט איך מיר פארליבט, קעצעלע?

ווייטער וועגן צאלקען.

צאלקע האָט זיך ארומגעדרייט איבערן הויף. ער איז ארומגעגאנגען צעכושט, ווי א לעוואָנע-גייער, דאָס שניפּסל פארדרייט אָן א זינט. פעטער איטשע, וואָס פון זיין פענצטער טוט ער אכטונג געבן אף דער רו אין רעכזעהויף, האָט אָפגעשטעלט די ניי-מאשין. פעטער איטשע האָט לאנג געלויערט מיט כּשאד אף צאלקעס אופירעכץ, און באלד ווי ער האָט פעסטגעשטעלט, וועגן וואָס סע האנדלט זיך, איז ער ארויס אין הויף וואָרענען אף א געפאר.

קוידעמקאָל האָט ער זיך א לאָז געטאָן צו פעטער יודען. עס האָט אָבער גראַד פאסירט, אז פעטער יודע איז געווען ניט ווי געהעריק איז אויפערמט, האָט ער געכאפט א שטעקן, פעטער יודע, און גענומען טרייבן דעם איבערגעגעבענעם ברודער זיינעם פון שטוב:
— וואָס זאָסטו צו איטשקע דעם באַק, — האָט ער זיך צעשריען, — ער קריכט דאָך שוין אויסן הויט!

פעטער איטשע האָט קאם באוויזן ארויסשפרינגען און פארהאלטן די טיר פון דרויסן — דער מאָרעשכוינע זאָל אים ניט נאָכלויפן, און פאר-שוואַרן האָט ער זיך דאָרטן א הינטערן טיר:
— מיין באַבעס דינגע, הענגט זיך און טרינקט זיך אלעו!
פעטער איטשע האָט זיך דעמאָלט אוועקגעזעצט צוריק צום מאשין און שוין מער ניט ארויסגערעדט קיין וואָרט.
פעטער איטשע האָט זיך שוין מער נישט געמישט.

*

עס איז פארגאנגען דער זומערדיקער טאָג אף אלע פיר זייטן. און רעב זעלמעלעס הויף איז געשטאנען בילעט מיט אלע זיינע ווינקלען אין די טונקל-ברוינע פניערן. זעלמעניאנער זיינען געזעסן צעשפילעט אף

די שוועלן און קיינער האָט ניט געוואוסט, וואָס סע קלייבט זיך באהאַל-
טענערהייט אָט בא זיי אונטערן נאָז.

ארום האַלבער נאכט האָט מען פּלוצלונג דערהערט ווילדע, פינצ-
טערע געשרייען. דאָס האָט געשרייען פעטער איטשע. דער רעבועהויף
איז פארשטארט געוואָרן פון שרעק. מע איז געלאָפן נאקעטע פון די
שטיבער. אינדערמיטצטער האָבן זיך געבלייכט לאנגע ווייבערשע העמדער
און צעפאטלעטע מאנסביל. די גוואלדן האָבן זיך געטראָגן ערגעץ פונ-
דערהויך, דאכט זיך פון פעטער יודעס בוידעם.

דעמלט האָט דאָס קליינע טרויעריקע ווייבל גענומען שטורכען פעטער
פאָליען אין זייט:

— שטיי אוף, מע קוילעט מענטשן אין הויף!

— פאָליע, האָב ראכמאַנעס, שטיי אופעט!

פעטער פאָליע האָט זיך ביזו א קער געטאָן אפן זייט און גענומען

בורטשען אין וואָנק:

— ברעכט דעם קאָפּ אלע, כ'דארף ראניצע אופשטיין צו דער ארבעט!

די ווייבל האָט אים אָבער ניט אָפגעלאָזן, געשלעפט די קישן פון

צוקאָפּנס, איז ער אראָפּ א פארשלאָפענער אין הויף און גלייך ארוף

איבערן לייטער צו פעטער יודען אפן בוידעם, נעמענדיק עטלעכע טרעפּ-

לעך פאראמאָל.

די געשרייען האָבן באלד אופגעהערט.

מע איז געשטאנען, צונויפגעטויליעטע און פארהעשעטע, מיט פארי-

טענע קעפּ צום בוידעם-לאָך.

— מע מוז לויפן נאָך בערען, — האָט די זעלמעניאנער געקלאפט

א צאָן אָן א צאָן, — אים וועסטו דאָ גאַרנישט מאכן!

פאלקע פעטער איטשעס איז אָנגעפלוין מיט א עלעקטריש לעמפל

אפן ברוסט, מיט א רעוואָלווער אין האנט, באוואָפנט ווי סע דארף

צו זיין, און ער האָט זיך אויך געלאָזן צום בוידעם.

— ענטפערט וואָסי דאָרטן, גאוואָננים!

באלד האָט זיך פאלקעס שיטערע עלעקטרע ארויסגעגאָסן צוריק

פון דעם בוידעם-טירל און עס האָט זיך דערטראָגן זיין שלינגענדיקע

שטים:

— סי גאַרנישט, סי גאַרנישט, — צאלקע האָט זיך ארומגעהאנגען!

— וואָס?

— אף טויט?

— ניין, ווי אלעמאָל, פונקט ווי אלעמאָל.

*

פעטער איטשע האָט זיך טאקע ניט געמישט. ער איז געבליבן בלויז זיין אפן שוועל אינדערמיטער, קעדיי צוקוקן זיך, וואָס דאָ וועט זיין. שפעט באנאכט האָט ער דערזען, הי זאלקע איז אָן א דעקל ארויסגע-
לאָפן פון שטוב, געכאפט דעם לייטער גאם שטאל, און עפעס גאַנגט לויט זיינע קויכעס א הויב געטאָן אים צום דאך. צאלקע איז ווי א בא-
נומענער ארופגעלאָפן צום בוידעם.

פרעגט זיך:

דער פעטער איטשע האָט אים דעמלט געדארפט נאָכגיין, צי ניט?
— ער האָט געדארמט!— אזוי זאָגן אלע.

און ער האָט אים טאקע אונטערגעכאפט אין דער סאמע ריכטיקער מינוט.

צאלקע איז אָבער געווען אזוי פארביטערט אף דער וועלט, אז ער האָט ארויסגעשלעפט א פוט און גענומען שלאָגן דעם פעטער אי-
בערן קאָפּ, איז דעם פעטער איטשען באפאלן דעמלט די גרויסע שרעק:
וויבאלד דעם געהאנגענעם האלט ער אף זיך, טאָ ווער קען עס אים דאָ
שלאָגן מיט א פוט אין קאָפּ?

פעטער איטשע האָט געמאכט א געוואלד.

דעמלט האָט צאלקע זיך שוין ניט געווערט, געהאנגען, ווי א הערלינג
אף א שטריקל.

*

פעטער פאָליע האָט פאָרויכטיק ארומגעוואָרפן צאלקען אפן קארק
און אים אראָפגעטראָגן אין שטוב, געטראָגן אָפגעהיט, ווי ער וואָלט
געזען פון פאיאנט. מע האָט אומגעשלאָגן פאר דעם געהאנגענעם א
ריינעם געלעגער, אויסגעטאָן אים, און די זעלמעניאנער האָבן זיך ניט-
געריק ארומגעשטעלט באטראכטן, ווי אזוי ער ציט דעם אָטעם, טיש אן
עפן פאמעלעך די קאלטע אויגן און מאכט זיי ווידער צו.

— מע דארף האָבן ווארעניע!

— זעט, מע דארף האָבן אביסל ווארעניע, מאכמעס ער איז פאר-

שטאכט!

צאלקע האָט זיך אויסגעקירעוועט צום וואנט. די מומע מאלקעלע
 וואָס האָט בלוז אף דעם געווארט, האָט זיך דעמילט א כאפ געטאָן צו
 זינע בגאָדעם אויסקערן די קעשענעס, טאפן די בעט, צי געפינט מען ניש
 דאָרטן טוידעסוויכט. מיט האָט געפונען אין דער הויזן-קעשענע א זאך,
 וואָס לויט אלע סימאָנים איז עס אמאָל געווען א גאָדטיכל, צוויי בייערנע
 קעפלעך, און אין וועסטל-קעשענע—א קליין צעקנייטשט צעטעלע.

פעטער איטשע איז אוועקגעלאָפן נאָך דער מומע מאלקעלעס שפאקולן.
 אינעם צווייטן צימער האָבן זיך נאָכדעם די אלטע זעלמעניאנער
 געקליבן שוויבנדיק ארום דער מומע מיט דעם צעטעלע. זי האָט גע-
 לייענט שווער, געלייענט מיט מאטערניט, און ערשט סאמע אונטן איז
 זי אויסגעריכט דערגאנגען צו א פאָר שוועס, וואָס האבן קימאט, זיי
 צעטומלט דעם אוילעם.
 אָט איז דאָס צעטעלע.

$$אומ - 23 זיכא זיכא (קא 8-11-1924)$$

$$18 זיכא 33 (?)$$

$$סכא - סכא, סכא (1924)$$

$$פ. 33 זיכא - 1924 (אין באווייזנען זעטעלע 1924)$$

$$עס 11-1924 (?)$$

$$זיכא - 1924, פאזאן / א נואנס$$

$$11 זיכא 55 זיכא 33 זיכא (1924) אין זיכא 1924$$

$$1924 זיכא, 33 זיכא אין זיכא 1924 פאזאן 1924$$

$$1924 זיכא, 1924 זיכא$$

די זעלמעניאנער האָבן זיך לאנג איבערגעקוקט פון ארונטער די שטערנס. באלד האָט פעטער זישע געפונען פאר נויטיק אָפּנעמען דאָס צעטעלע צו זיך, און שטילערהייט איז מען צוריק אריין צום געהאנ-גענעם.

*

נאָך דער ווארעניע האָט זיך דער נויטע לָאָמוס דערפילט בעטער, אפילע א שמיכל געטאָן צו דער מישפּאָכע מיט אזא מין באטייט:
— וואָס זאָגט איר דערצו? געגאנגען, דאכט זיך, גאָר קעשוירע, מיט אמאָל נעם איך און טו אָפּ אזא רעציקע!

פעטער יודע האָט זיך ארומגעדרייט צווישן אוילעם ווייך, און שטיל און גרינג, ווי אין זאָקן. ער איז געווען, זעט אויס, צופרידן, וואָס זיין צאלקע לעבט פאָרט, האגאם פון פאָנעם האָט מען עס ניט אראָפּגעזען — געקוקט רוגזעדיק מיט די קליינע ווייסע אויגעלעך, ווי טאָמיד.
די געמיטער האָבן זיך בארוינקט. אויב מען האָט איצט געזאָרגט, איז עס גאָר געווען פאר עפעס אנדערש; מע האָט זיך איצט באומרוינקט פאר כײַעלעך, וואָס לויט דער מומע מאלקעלעס כעשבן טאָר זי זיך שוין פון לאנג ניט איבערשרעקן.

כײַעלע האָט אָבער א זאָג געטאָן:

— עסט זיך ניט אָפּ סײַ אַרץ. איכיל זיך ניט איבערשרעקן. מײן קינד איז מיר טײַערער פון אימ!

*

די זעלמעניאנער האָבן בא פעטער יודען אין שטוב געטרונקען טיי, געגלעט די וואָנצן און אָפּגערוט פון דער צערודערונג. בלויז פעטער פאָליע, וואָס האָט מיט די זעלמעניאנער קיין מאגעומאכע ניט, בלויז ער האָט זיך ארומגעדרייט אין הוילע טאכטוינים איבערן הויף.
סארא זומערריקע נאכט!

ווען פעטער פאָליע האָט וואָס צו טראכטן, וואָלט ער שוין איצטער זיכער געטראכט, ווייל די נאכט איז געווען אזא, פול מיט געדאנקען פון סאָף זומער.

*

שפעט באנאכט איז בערע אָנגעקומען פון דער מיליציע. ער איז
געגאנגען פאמעלעך צופרידן, מיסע באלעבאָס, געקליט קערלעך און
געשפיגן צום הימל. ער האָט דערזען פעטער פּאָליען אין זײַן מאָדנעם
הילעך, האָט ער זיך אָפּגעשטעלט מיט כּשאד.
— געמאכט א קייסע?— האָט ער געפרעגט.

פעטער פּאָליע האָט ארויסגערוקט דעם קאַפּ:

— און אז געמאכט, איז וואָס? כּײַן נאָך אזא באַלשעוויק, ווי דו?
בערע איז צוגעגאנגען נעענטער:

— אריינגעגאָסן אין לאָמפּ?

— און אז אריינגעגאָסן איז וואָס? איך האָרעווע, און דו דרייסט
זיך ארום מיט דיין קוקארדע!

בערע האָט אים שוין געשמעקט פון מויל:

— אראָפּגעטראַגן סײַסעלע נאפט אין קעלער?

— און אז אראָפּגעטראַגן, איז וואָס?— האָט פעטער פּאָליע צונויפֿ-
גענומען די פּויסטן, — בערקע, דו וועסט נאָך בא מיר פּליען פון דער
פארטיי אויכעט!

פּאָליע האָט אים אָפּגעזירלט מוטער-נאקעט. דאָס מאָל האָט בערע
געפונען פאר נויטיק צו פארשווייגן. ער איז אוועק.

אין הויף האָבן געברענט אלע לאָמפּן. מאָדנע. בא פעטער יודען
אין שטוב זײַנען געשטאנען די טירן אָפּן. ער איז אריין און באלד
פארשטאנען, אין וואָס די סימכע שטעקט.

די זעלמעניאנער האָבן דעמלט אראָפּגעלאָזן די קעפּ, פונקט אָט זיי
טראַגן די אכרײַעט פאר צאלקעט מעשווענע גענג.

בערע האָט זיך אָנגעשפּארט צופּויסנט פון צאלקעט בעט, געשיילט
לאנג און פארטראכטערהייט די קערלעך און אלץ געקוקט אפן באלד-
סימכע. צום סאָף האָט ער ארויסגעלאָזן דעם שטילן זעלמעניאנישן
הירזשע פון טיפן הארצן און א זאָג געטאָן:
— שמינטעלגענצל!

די מומע מאלקעלע האָט צוגעשאַקלט, טיף באדויערנדיק מיטן קאַפּ,
אלס א צייכן, אז זי איז מאסקים.

*

דער רעבועהויף האט שוין געשמאק געשלאָפן. מאכמעס מאלקע
דעם פעטער איטשעס שרימט פון שלאָף, האָט מען אים דאָסמאָל אויך
גענומען איבערנעכטיקן צום טאטן, זאָל ער ניט איבערשרעקן דעם
כוי"ע.

די לעוואָנע איז שטיל ארומגעגאנגען איבערן דאך.
צאלקע איז געלעגן מיט אָפענע אויגן. עס איז אים געווען דאָמלט
פינצטער. עס איז אים געווען, לעמאַשיל, ווי ער וואָלט געלעגן אפן
וואסער טויזנט מיל פון א ברעג. און ער איז געווען וואך, פּינלעך
אויף, או ער האָט אויך געהערט דעם ציטער פון לעוואָנע-ליכט אף די
לאַדן.

מיטאמאָל הערט ער, ווי עמיצער שטופט אָם פאמעלעך די טיר אין
ציטער.

דעם פעטער יודעס קאָל:

— צאלעל, דו שלאָפסט?

— ניין נאָך.

פעטער יודע לאָזט זיין ארעין מיט א זיט, זעצט זיך שטילערהייט צו
אים אפן בעט. ער זיצט לאנג אזוי, צופט דאָס בערדל און קלימבט זיך
עפעט זאָגן, וואָס עס איז אים, קענטיק, גימלעך וויכטיק. סאָסקאַלסאָף
טוט ער א שטיל הוסטל און הויבט אָן מיט א מוסער-קאָל:

— צאלעל, נעם זיך אראָפּ א מוסער פון זיי. טי דאָך פאר זיי ענג

די וועלט. וואָס זיצסטו אלץ בא דיגע ביכלעך? קענסט דאָך אויך ווערן
א באַלשעוויק, הי זיי, נאר איינער... נעם, טו א טראכט און ווער א
באַלשעוויק... און איכיל דיר זאָגן דעם עמעס, טי דאָך א ראכטאָנעט
אף א מאטן אויכעט. אייביק לעבט מען ניט, און טע ווילט זיך האַבן
א קאדעט, הי אלע יידן... אן אחו"ע, וואָס? כיפארשטיי, מע נעמט זיך
אמאָל טילעבן. פארוואָס ניט? כיפארשטיי איינמאָל, א צווייטן מאל, בא
דיר איז דאָך עס אלע היילע... און זעסט דאָך, אז טי דיר פאָרט ניט
באשערט, ראכטאָנעל-ליבלאָן, צו שטארבן. פרעגט זיך דאָך סאקע, צאלעל,
נאכטאָל זאָלסטו גיין אי קעגן גאָט, אי קעגן ליטן?..

פעטער יודע איז אנטשוויגן געוואָרן. ער האָט געקוקט אף דער טני-
רליע לעוואָנע-ליכט, וואָס האָט זיך אריינגעגאָסן וורבן לאַדן. באלד

הָאָס ער היידער אָנגעהויבן אביסל שטיילער, ווי ער וואָלט אים וועלן
מאירטרויען א סאָד:

— און דו מיינסט, אז איך האלט ניט פון זיין איך, זעסטו, האלט
דאזקע פון זיין... אראָפּווארפן דעם קייסער האָט מען געדארפט, ווי
דעם לעבן, געווען א באַרנישט שעבענישט, ניט קיין קייסער... אָבער,
זעסטו, אָס דאָס, וואָס מע האָט זיך אָנגעזעצט אף דער שטיקל יידיש-
קײַט, אָס דאָס איז שוין ניט רעכט... באַרניט רעכט... סי פראָסט ניט
שיין. א כאסענע, זעסטו, האָט געדארפט זיין א כאסענע, א בריט האָט
געדארפט זיין א בריט, און סי רעכט אמאָל אַפּדאווען אויך. פאר-
וואָס ניט? וואָרעם וואָס איז שוין די האמבאָע, אז מען דאוונט ניט?..
זעמען טוט מען דאָ אריין?.. הער, צאלעל, ווען מע לאָזט מיר צו צו
זייערע קעפּ דורכטיינען זיך, וואָלט אנדערש געוואָרן... טאקע היינט-
וועלטיקע מענטשן, קענען לעשוויגעס, אָבער מע דארף האָבן אַטאָ דאָ
אויך רעפּעס... וואָס, ניט?.. און אָס דאָס, וואָס זיי טשעפּען זיך צו די
גוזרים, איז, צווישן אונדז ריינדניק, אויך א נארישקייט... זיי גוזרים
האָבן סאָפּקאָלעסאָף געגעבן צו פארדינען א רובל... פון דעם שוסטער
און דעם שניידער האָט מען געהאט קיינמאָל באַרנישט... זעסטו, ווען
מען פארמאָגט אביסל סייכל, האָט מען, אדעראבע, געדארפט שאַלעם
מאכן מיט די באלעבאטיים—פאָרט איידעלע מענטשן, אמאָל אן אייזע,
אמאָל טטאמ א גוט וואָרט... וואָס, ניט?.. צאלעל, דו שלאָמסט?

— ניין באַך.

— זעסטו, א יונגער מאן דארף זיך אָבער ניט אָפּשיידן פון קלאל.
אל טיפּרויש מין האציבור... ווערסטו א באַלשעוויק, גייסט מיט דער
פּאָנע, זאָגט דאָרטן אָפּ, וואָס מע דארף... און אמאָל מאכט זיך, טוט
מען אויך א יידן א טיווע, איז דאָך שוין יעמלט גאָר אָנגעלייגט,
האלט מען שוין פון דיר צווישן אונדזערע מענטשן אויך... ביסט א
מענטש, באַרעכאשעס, מיט א פען אין האנט, דו שרייבסט, דו גיסט צו
פארשטיין, און אלעמיי טאקע ניט אופוויזן, אז זיי האָבן א סאָעס...
האז?..

זעסטו יודע האָט אָפּגעזיפּצט:

— הערסטאָך, איך קוק אמאָל אף דער עלעקטערע, הי סע ברענט,
און איך טראכט: סי ניטאָ קיין גאָט אף דער וועלט — ס'דאָ עלעק-
טריע, נו, איז ווי לייגט זיך עס דיר אפן סייכל, אַטאָ דער לעמפל איז

גאָט? .. אָט דער לעמפל שטראַפּט עס די רעשאַמ און באַלוינט די צא
דיקיים?.. ער האָט עס געגעבן מוישע ראַביינו ווי טוירע אפן באַרג סיני
אָט דער לעמפל?.. פּרעג איך, וווּ געפינט זיך באַ אָט די מענטשן דער
קאָפּ?.. און וואָס וועט זיין, אשטייגער, אז איך צעברעך גאָר דעם
לעמפל, איז שוין אויס גאָט אף דער וועלט?.. העפקער—פּעטרישקע?..
צאלעל, דו שלאָפּסט?

— ניין נאָך.

— טאָ זיי מייכל, — איז שוין פּעטער יודע אריין אין היסטאָועס,
דו ביסט דאָך יאָ א מענטש א בענטוירע, טאָ גיב מיר אף טשיקאוועס
צו פארשטיין. וואָס שטעקט דאָ? צי דען זעען זיי ניט, צי הערן זיי
ניט?.. דו גיב מיר צו פארשטיין, ווי אזוי נעמען עס יידן באַיאָרנטע,
יידן מיט בערד, און מען איז מעכאלעל שאַבעס בעפארהעסיע?.. וואָס
שטעקט דאָ?.. וואָס טראַכטן זיי זיך?.. כאַווער לענגן איז א גרויסער
מענטש, אוואַדע איז ער א גרויסער מענטש, אָבער ווי קומט ער צו
עמונע-זאכן?.. און לאָמיר שוין אפילע אָנעמען, אז ער איז מיכטידי
אומויס האַוילעס, איז וואָס?.. און מוישע ראַביינו איז שוין גאָרנישט?..
און דאָוויד האַמייילעך איז גאָרנישט?.. און דער ווילנער גאָען איז גאָר-
נישט?.. דו ווייסט, צאלעל, אַמאָל טוט טאקע אָט דאָ א ברען אין קאָפּ,
אז סע ווילט זיך אנטלויפן אין בעסמערדעש אהינטער אויוון און גע-
עקט אן אייסיק. צאלעל, דו שלאָפּסט?

— יא, איך שלאָף שוין אביסל.

דער פּעטער איז געבליבן זיצן צונויפגעהויקערט אפן בעט און אויס-
געזען האָט ער אויך איצטער, ווי א פארבלאָנדושעטער גאלעכל. די
עטלעכע טרופאַנס לעוואָנע-שיין האָבן באַשפּריצט א גלעזל פון זינע
שפּאקולן און א שטיקל איינגעפאלענע באַק. ער האָט זיך אופגעהויבן,
געשטאנען א היפשע ווייל מיט דער פלייצע צו צאלקען און געטראַכט
פון עפעס, נאָכדעם האָט ער אויסגעקירעוועט צו אים דעם קאָפּ:
— עפשער אויסשפּילן אביסל אפן פּידל? שוין לאַנג ניט געהאלטן
אין האַנט.

— ווי דו ווילסט.

אינדערפּינצטער איז ער שפּעטער געשטאנען איבער צאלקעס בעט
און געשפּילט אזוי, ווי ער וואָלט געהאט בעדייע ארויסציען פון אים
די נעשאַמע ניט דורך א טליע, נאָר דורך א זיסן, פארצימטן געיאָמער.

עס האָט זיך געהערט אין צימער דער גערוך פון א געזאנג אף א בער
סוילעם. דעם פעטער יודעס מאָרעשכורע האָט אופגעבליט און זיך צע-
עפנט, ווי א קלעפיקער געוויקס אין מיטן וואסער. די ניגונים זיינע
האַבן זיך געשאַקלט און געשטיקט אָן א אָטעם, מאָדנע געבראַכן און
טויט, ווי א בלינד אויג, וואָס פינטלט שטארק און רייסט זיך צום זען.
ס'איז געווען פינצטער.

דערנאָך האָט ער געשפילט וועגן דער הון. דאָס זיינען שוין געווען
גאנץ אנדערע טרערן וועגן דעם ווייטן, גלייכגילטיקן גאנג פון די מאד
זאָלעס, וואָס עס קימערט זיי גאַרנישט.

דאדליקא.

אין טעגטאבער כוידעש הערט און אין אונזערע קאנגן דער ווי-
 מער אז עטעמען. שטייל, פליך-פליך, נאָר ס'איז אזוי, ווי מע וואָלט בא-
 איינעם ארויסגענומען די לונגען. אין אונזערע קאנגן איז דער סעב-
 טיאבער-מענטש דעריבער אביסל געווענטער. מען האָט פעסטגעשטעלט,
 אז הארטע מענטשן, וואָס בא אונדז אין בענט טרעפט מען זיי אָפטער
 ווי ערגעץ אנדערש ווי; אנוינע, וואָס ווייסן גיט פון טעגטימענטן,
 שטרעקן אפּאָל אויס אין טעגטיאבער-כוידעש די האנט באם געווענענטן
 זיך, און עט טרעפט אפּילע, א זיי טוען שוין דערנאָך א שטייבל און.
 ס'איז דער קלימאט אזא.

עלטערע מענטשן זענן דעמלט לענגער אין שטוב, ווען טי פון גלאַז
 און טראכטן.
 אין די פענצטער איז גראָ.

*

שוין לאנג געווען שטייל אין הויף. ס'איז טעגטיאבער כוידעש. זעט
 אויס, אז עפעס וועט שוין באלד ווידער געשען. און פתואנען דרעם
 די זעמאר? דאפקע פון אן אומגעריכטער זייט—פון פאלקע פעטער
 איטשעס. פון אָט דעם געפעש.

פאלקע דעם פעטער איטשעס האָט זיך צו א האלב יאָר אָנגעשרייען
 א פופיק, ווי ס'איז שוין באוויסט. דעמלט האָט מען אים געלייגט האר-
 טע צענערס צום בויך, ביז ער (דער פופיק) איז ווי-ניט-איז צוריק
 אריין אף אן אָרט.

קלאָר, אז פון אזא אָנהויב וועט שוין גאָרנישט ארויסקומען.

דאָ ניט לאנג האָט ער גענומען טראָגן אין שטוב האַלבע צעבראַכענע
ביר-פלעשלעך, וואָס ער פלעגט זיי אָנגיסן מיט עפעס אַ בלויען וועסערל
און ווייזן אין דעם שטיקלעך קופער.

גאנצע טעג פלעגט ער אזוי זיצן דאָרטן, באַם מעטער יודען אין
נידעריקן צימער, צווישן די פלעשלעך, גומע, דראָט, אַיזונט, און טראכטן
אַ טראכטונג. ער האָט געווישט די נאָז און אַרײַנבעקוט אין אַ ביכל
אַרזין. און אז באַ אים אין קאָפּ אײַ, ענדלעך, קלאָר געוואָרן דער גאַנ-
צער סאָד פון די דראָטן, איז ער אוועק צו בערען מיט אַ פלאַן מע-
קורעך ראַדזאַפּיצירן דעם רעבזעהויף.

ער האָט פאַרגעלייגט אַ שאַרפן בוי-פלאַן:

אופהענגען די אנטענעט אָף לופט-באלאָנען, הויך אין הימל, קעדיי
פאָן די עמעס-דיינע כוואליעס. עלעקטרישע באַטאָרייעס וועט ער שוין
מאכן אַליין אין זײַנע ביר-פלעשלעך, די באַערדיקונגען וועלן פאַרקומען
אָף דיניעם קופער-אַ סגולע פאַר די בליצן, און ביכלאַל וועט זיך זײַן
ראַדזאַ אױסצייכענען מיט דעם ריינטן קלאַנג, און הערן וועט מען
קענען אפילע אמעריקע.

בערע איז געווען באַ אַ גרויסער קאווענע, געײסן מיט אַ מעטער
דעם קאַלמן קאווענע-פלייש און זיך גוט צוגעהאַרט, נאָכדעם האָט ער
געזאָגט:

— ראַדזאַ דאַרף מען אײַנפירן, אָבער אָן לופט-באלאָנען.

— און אַרבעטער-דערפֿינדונג איז באַ דיר גאַרנישט?— האָט זיך
פאַלקע ניט אײַנגעהאַלטן:

— מאַך פריער אַ פּראָסטן ראַדזאַ, האָט בערע געזאָגט, נאָכדעם
וועלן מיר זען.

— אָבער ס'טאָך קאָסטן וועלוועלער. ראַציאָנאַליזאַציע איז באַ דיר
גאַרנישט?

— מאַך אָבער אפריער די זאַך, וועלן מיר נאָכדעם זען, גוילעם!—
האָט זיך שוין אופגעכאַפט באַ אים זײַן אַלטע סינע צום פאַרסמײַעטן
ברודער.

פאַלקע איז דאָן ארויס פון בערען אַן אופגעלויכטענער. חיבאַלד,
אז בערע האָט שוין באַגרייט די זאַך, וועט ער אלע כוואליעס אַמיר-
שפאַנען אין זײַנע אנטענעט און די שטיבער אָנגיסן מיט קאַנצערטן,
פירלעך, שטימען, פול ביז איבער די ברעגן. אָבער סע פּעלט אים געלט

פאלקע האָט דאָ אפן אָרט, גייענדיק איבערן הויף, צונויפגעשטעלט
א רעשימע און באשטייערט מיט אן אָפּצאָל די פּראָגורעסיווע עלעמענטן
פון הויף. באלד איז ער אוועק איבער די זעלמעניאנישע שטיבער אגיד
טירן פאר דעם ראדיאָ.

די מעהומע איז געוואָרן גרויס, און עס איז פארשטענדלעך אויך:
בא עלעקטרע פארשפּאַרט מען כאַטש קעראַטין, אָט דאָס איז אָבער
זינגעכץ, זינגעכץ סטאם אין דער וועלט אריין, און ס'איז גאָר ניט
אזוי גוט אפן הארצן! דערביי האָט פאלקע פארשלאנגען די רייד, און
מע האָט ביכלאָר ניט גוט באנוכען, וואָס ער איז דאָ אויסן.

די מומע גיטע האָט כחילעס פארשטאנען די זאך, אז פאלקע וועט
ארופקריכן אפן דאך, זעצן זיך זינגען, און זיי אונטן, אין די שטיבער,
וועלן אים דארפן הערן און צאָלן געלט:

— לייכטע פארנאָסטעס ווילט זיך אים, דעם שיליוע.

פאלקע האָט זיך אָבער געקאָכט, אים האָט ווייניק וואָס געקיימערט,
וואָס פעטער זישע איז געזעכט, געזופט טיי, און געוואָרפן צו אים פון
צייט צו צייט בליקן ווי צו א שפּין. פאלקע האָט אלץ געטיינעט:

— עלעקטרע איז די באזע כאר דער אינדוסטריע, ראדיאָ—פאר די
מויכעס.

אזוי האָט ער דעמלט אופגערודערט דעם הויף, דער היסלאוועסדי
קער פאלקע.

אין א פאָר טעג האָט ער צונויפגעקליבן בא א 25 רובל און זיך
געזעצט צו דער ארבעט.

*

ס'האָבן אָנגעהויבן גיסן די ערשטע, שיטערע, קרומע רעגנס; אהינ-
טער זיי האָט דער אנטשוויגענער זומער מיט די כאַרקיטיקע מיליאָנען
קאָלירן זיך געלָזשן אין די טאָפּווערדיקע גערטנער. אומעטיק גיין
פון בוריקעס-בלעטער, מיט לילאָווע הארטע אָדערן, איז געלעגן צע-
טראָטן צווישן די בייטן. שמוציקער געל, שמוציקער אראנוש, שמוציקער
בראָנו האָט זיך געוואלגערט אָן קלאנג אונטער די פיס.

אין אזוינע טעג הערט מען טרויעריקע ווייטע שטימען אָן אנטענעס.
עס האָט געטריפט א שמוציקער רעגנדל, ביים פאלקע איז אריין
בעטן דעם טאטן, ער זאָל אים העלפן ארופשטעלן די שטארקסטע אנטע-

צע אפן מויער. דער פעטער איטשע האָט אָף זיך אָנגעטאָן עפעס אַ צע-
ריסענעם בעגעד, אין וועלכן ס'איז בלויז גוט צו גיין איבער די הַזוּער,
און מען איז דורכן בוידעם ארופגעקראַכן אפן דאָך.
פעטער איטשע איז אפן מויער געווען מיט צוויי און פערציק יאָר
צוריק, און ס'האָט זיך אים אלץ ניט געגלויבט, אז אָט די הונדערט-
מויערן און די רישטאָוואניעס צווישן דעם מאטן מעש פון די הארבסט-
קע בוימער, איז עס די אייגענע שטאָט, וואָס אמאָל. פאלקע האָט אים
אַבער ניט געלאָזן שטיין מיט דער באַרד אין האנט און גאפן איבער
דער שטאָט. ער, פאלקע, האָט נעבעך געשלעפט נאָך זיך אַ לאנגן
דראַנג, די קעשענעס אָנגעשטאַפט מיט האַמערס, טשוועקעס, וואָס האָבן
אים אראָפגעשלעפט די הויזן.
ער איז געווען צעהאַצט.

און איצטער האָט פאלקע דאָרטן אפן מויער ארומגעיאָגט דעם
טאטן זיינעם פון איין ברעג דאך צום אנדערן. מען קען אָבער אויך
ניט זאָגן, אז פעטער איטשען זאָל ניט געזעלן ווערן די שויל. עס איז
אים גראַד געפּעלן, וויל פּעטער איטשע איז בעטעווע ניט געווען קיין
שניידער, און, בעמעס, ווען קען זיך מאכן נאָך אזא געלעגנהייט,
ארומשפאצירן איבערן דאך און ניט דארפן זיך פארענטפערן פאר קיינעם?
עס האָט געטריפט א שמוציקער רעגנדל, ביים זיי זיינען געלעגן
צונויפגעקוטשעבורעט אפן נאטן דאך ארום קוימען, און געקלאפט די
לעצטע טשוועקעס אין דער אנטענע.

פאלקע האָט געפרעגט:

— דו האלטסט פון דער סאָוועטנמאכט, צי ניט?

— ווידען?

— טאָ פארוואָס שערסטו ניט אָפּ די באַרד, עס קאפעט דאָך פון

איר?

— איכל דיר זאָגן דעם עמעס, האָט זיך פעטער איטשע פארענט-

פערט, ווען איך נעם אראָפּ די באַרד, וואָלט איך געווען אביסל ינגער
אויך, נאָר פאר לייטן איז ניט שוין.

— קליינבירגער בלייבט קליינבירגער! האָט פאלקע אַ זאָג געטאָן

צום דאך.

— איכל דיר זאָגן דעם עמעס, אביסל שער איך זי אונטער אויך; אמאָל

אַ כאפּ דאָ, אמאָל אַ כאפּ דאָרטן. מען קען דאָך ניט מיטאמאָל!..

נאכדעם, אז זיי זיינען אראָפּ פון דאך, האָט זאָרטן געסטארשטעט
א פלאַקן אין הימל, געטאָנגען די זיסע כוואליעס פון דער וועלט.
איצט, ווען בא פאלקען וועלן זיך אָנגיין די קאָנדענסאטאָרן מיט
עלעקטרע, וועט זיך א גאָט טאָן דער געזאנג אין הויף, ווי א שלאקס-
רעגן פון אן אָפגעריסענער כמארע, און מע וועט זיך טרינקען אין גע-
זאנג.

אזוי האָט געטראכט פאלקע.

עס זיינען אָבער אוועק היפשע עטלעכע טעג, און אין די טעלעפאָן-
רעדלעך האָבן יאָמערלעך געוויינט ווייטע הייוועריקע הינטן. מען האָט
געווערט דעם האַרבסטיקן וועטער אין די אייראָפּעאישע לענדער.
פאר די עטלעכע טעג איז פאלקע אראָפּ פון פּאָנעם. ער האָט גע-
האלטן אין איין ארומלויפן פון די שטיבער אין דרויסן ארויס; דאָ איז
ער אפן דאך און דאָ גראָבט ער א גרויב ערגעץ אונטער א פענצטער,
טאפט די דראָטן און לעקט מיטן צונג.
די לאגע איז געוואָרן נאָך געפערלעכער מיט דעם, וואָס דער סוינע
האָט שוין גענומען ארויסרוקן זיין כאַזערשן פיסל.

*

פעטער וישע האָט אנומלט באם עסן א זאָג געטאָן, אז דער פאלקע
זעג זיך אפילע שטעלן אפן קאָפּ, וועט ער גיט איינמירן קיין דאליאָ.
זייל דערצו מוז מען נאָך אלע מייסעס איינשטעלן א פּאָמפּעדיקל.
— איך בין א זייגערימאכער, — האָט ער געזאָגט, — און וועגן אזוינע
זאכן זאָל מען מיך גיט לערנען. דיר דאכט זיך, אז א זיינער גייט אויך
אליין, נאָר ניין — מע דארף נאָך אלע מייסעס איינשטעלן א פּאָמפּעדיקל.
מער האָט פעטער וישע גיט גערעדט. זיינער א וואָרט האָט אָבער
שטענדיק איבערגעלאָזן א רוישעם, און מע האָט דעמלט גענומען מיט
האלקען שטילערהייט אריינטיינען וועגן א פּאָמפּעדיקל.
— הענג אויף א פּאָמפּעדיקל, — האָט מען זיך בא אים געבעטן, — זיי
גיט קיין אקשן.
— און וואָס קען עס דיר שאטן סאָמקאָלסאָף, מע דארף אכאָל
אערן אן עלטערן מענטשן אויך.
פאלקע איז געווען אויסער זיך. ער האָט אמאָל א שלייזער געטאָן
דעם האַמער אָן דער פּרד און גענומען שרייען:

— ווי זאל איך אייך אופהענגען א פאָמפעדיקע, אין הימל? דער אלטער לאטוטניק גייט מיר לערנען, ווי אזוי מען דארף איינשטעלן א ראדיאָ. זאל ער זיך גיין פריער צולערנען אביטל מיוזיק, דער נייער מארקאָני!

אָט דאָס האָט שוין פעטער איטשען ארויסגעבראכט פון געדולד, האָט ער מיט רעזיכע א הויב געטאָן די הויזן און גענומען ריידן צו אים הארבע דיבורים:

— די מינוט זאָלסטו מיר אופהענגען דעם פאָמפעדיקע, דו הערסט, וואָס איך רייד צו דיר, אָט די מינוט!

אפאָנעם שוין לאנג שטיל געווען אין הויף.

מען קען דרייטט זאָגן, אז ווען ס'טרעפט אף אן אנדערן, ניט אף פאלקען, וואָלט יענער זיכער אופגעהאנגען א פאָמפעדיקע. פאלקע האָט אָבער קיינעם ניט געפאָלגט, און איצטער זעט מען, אז ער איז געווען גערעכט אויכעט.

דער ראדיאָ איז געשטאנען אף מישקוילעס. ביכלאל האָט מען שוין אין הויף גענומען שטארק צווייפלען אין די סאָוועטישע אופטועכצן. ערשט דעמלט, שפעט באנאכט, איז מאָטעלע דער שווארצער אראָפּגע-לאָפּן אין הויף מיט א געשריי, אז בא אים אין קעסטעלע האָבן זיך גענומען הערן באלאליקעס.

דער הויף האָט זיך א ריס געטאָן. מען איז געשפרונגען פון די פענצ-טער, און אלע צום פעטער פאָליען אין שטוב. בעמעט, בא אים, בא דעם שווארצן מאָטעלע איז ראדיאָ, האָבן געצימבלט באלאליקעס. דערנאָך האָט דאָרטן אלץ אופגעהערט און פונערגעז חייט האָט מען אריינגעזאָגט מיט א מענטשלעכן קאָל:

— האלאָ! האלאָ! האלאָ!

פאלקע איז אראָפּגעלאָפּן א צעמישטער צו אלע זינע זעקס ראדיאָס אין הויף. סאָפּקאָלסטאָף האָט ער געפאקט די זינגענדיקע כוואליע, עמעס, דערווייל א פראָסטלעכע, אָבער ער האָט עטלעכע אפאראטן אף קאטאָד-לאָמפן, וואָס וועלן, האָפנטלעך, פאנגען אויך פידל-כוואליעס און אלע בלאָנדזשענדיקע רעדעס איבער דער וועלט, וואָס זינען נאָך ניט אָפּגענוצט געוואָרן.

שפעטער איז געוואָרן שטיל אין רעבזעהויף, ווי אין אן אויער. מען איז געווען קופקעסווייז ארום די ראדיאָ-קעסטלעך, מיט אביטל

ארויסגערוקטע אויגן, ווי בא פייגל, און פארכידעשט געהערט א רעדע וועגן די ברויט-פארגרייטונגען אין ו.ס.ס.ר. די טעלעפאן-רעדלעך זיינען געגאנגען פון אויער צו אויער, און איבער אלע שטיבער איז ארומגע-לאָפן דער פארסמייעטער פאלקע, געוויזן און אָנגעפירט מיט דער הערעריי.

דער פעטער יודע איז דאָרטן בא זיך אין שטוב צוגעפאלן מיט א מין מעשווגאעס צו דעם ראדיאָ. ער האָט אָנגעצונדן אלע עלעקטרישע לעמפלעך אין שטוב, אוועקגעזעצט זיך מיט געשלאָסענע אויגן און גע-הערט. קיינער האָט שוין צו יענעם ראדיאָ ניט געקענט צוקומען, און אז צאלקע האָט דערזען בא אים טרערן אין די אויגן, איז ער ארויס צו פעטער זישע דערקונדיקן זיך, וואָס דער טאטע זיינער הערט דאָרטן. עס האָט געשפילט א וואַלטיגשעל אין מאַסקווע.

דעמלט האָבן זיך שוין אלע געפונען בא פעטער זישען, געקליבן זיך, מיסטאָמע, הערן זיין מיינונג וועגן דער זאך.

כיינעלע איז אראָפּ זיך נאָכפרעגן, צי מעג זי הערן ראדיאָ און צי דאָס קען ניט אמאָל פארשאטן איר קינד. פאלקע האָט זיך אָף איר אָב-געבייזערט און גענומען דערקלערן, לויט דער פיזיק, אז דאָס געזאנג וועט בא איר ניט דערגיין ביז צום בויך, אָבער דאָ האָט די מומע גיטע איבערגעריסן אָף א רעגע דעם ראבאָנישן שווינגנס און איר טאקע געאייצעט, אז זי מעג, נישקאָשע, מיט דעם רנדאָ אָפּווארטן ביז נאָכן קימפעט.

פאלקע האָט געזיגט. אפילע פעטער זישע האָט קיין וואָרט ניט גע-זאָגט. קיינע שום אינצידענטן, ווי דעמלט באם אינפירן די עלעקטערע, זיינען ניט פאָרגעקומען.

אפמאָרגן האָט די באַבע באשע עפעס יע באמערקט דעם פלאַקן אפן דאך, איז זי אוועקגעקראַכן איבער די שטיבער מאכן אן אויס-פאָרשונג וועגן דעם איניען, און כוישעד געווען האָט זי פאלקען, אז ער האנדלט מיט טויבן... טאָנקע, וואָס האָט שטארק לייב געהאט פאר-נעמען זיך מיט דער באַבען, האָט זי נאָכדעם אינאָונט אוועקגעזעצט באם ראדיאָ, אָנגעטאָן אָף איר אויסגעסאָכנעט קענעלע די רעדלעך, אָבער די באַבע האָט, ליידער, גאָרנישט געהערט און גאָרנישט פאר-שטאגען.

*

דעם ראדיקאל־אפאראט האָט זי אָנגענומען פאר א וואנטזייגער.
 סענטיאבער כוידעש. דורכזיכטיקע טעג און קילע ווייסע נעכט. עס
 שמעקט מיט נאסע ליידיקע פעלרער. אין די פענצטער איז גראָ. גראָד
 אין די קילע געל־דורכזיכטיקע טעג האָט זיך בא פאלקען אָנגעצונדן די
 פאנטאזיע. ער פארפולקאָמט דעם ראדיקאל און הערט שוין איצט קימאט
 גאנץ אייראָפע. ער לערנט מאָרזעס אלעפבייז. ער גרייט זיך פאר א
 קורץ־כוואליעניק.

און אין די קילע זילבערנע נעכט, ביים בלויו עלעקטרישע שינען
 שאַרכן איבערן ברוק פון רעבועהויף, עפענען זיך אמליק די קיינע
 פאָרטקעס פון די שטיבער און צעהאַצטע זעלמעניאנער שרינען זיך
 איבער:

- האַל! האַל! האַל!
- בערלין!
- מאַסקווע!
- ווארשע!
- בוקארעסט!

סאָניע דעם פעטער זישעס.

וואָס איז מיט סאָניע פעטער זישעס, די, וואָס ארבעט אין סאָל-
קאמפּין, זי איז טאקע א מענטש, צי ניט?
לייט האלטן, אז זי איז א מענטש.

טארוואָס איז איר שטענדיק אביסל קאלט? טארוואָס זיבט זי אמן
סאָפע אינגעוויקלט אין שאל און טולעט זיך? דאָס האָט זי באקומען
ביזערותע פון דער מומע גיטען, וועלכע האָט אריינגעשמוגלט צוגע-
פראָרן ראַבאָניש בלוט אין דער מיטשפאָכע.

סאָניע פעטער זישעס האָט א צו ווייטע הויט פאר א זעלמעניאנערן,
דערצו האָט זי א פאָר גלאַנציק בלויע ווייסלעך, וואָס ליכטן דערהויפט
באנאכט, און נעמען שטארק אויס אין פאָלקאמפּין.

מענטשן פון 35 יאָר אָן און עלטער האָבן זי שטארק ליב.

עז טרעפט, אז זי קומט ארויס פון סאָלקאמפּין, גייען איר נאָך
עפּשער פינגף טפעצן; זי טולעט זיך און גיט צו זעם א שמיכל, און
צו דעם א שמיכל, און צו דעם א שמיכל, און צו דעם א שמיכל
דערנאָך צעגיייען זיי זיך אלע עטן מיטיק.

אין הויף האָבן זי עפּשער אויך אלע ליב, נאָר קיין לאנגע מאכ-
זאָקעס פירט מען ניט מיט איר— זי האָט אין זיך שטארק פרעמדע
נענג, ניט קיין זעלמעניאנישע. וואָס דארף מען מער? אפילע פאר טאָג-
קען, וואָס זי שלאָפּט מיט איר אין איין בעט, איז זי אויך אביסל א
פרעמדער מענטש. אנעו, האָט מען טאקע ניט ווען זיך דורכצווארפן
מיט א וואָרט אויך, וואָרעם שלאָפּן לייגט מען זיך אויך באזונדער, און
בלויז שפעט באנאכט קען מען אמאָל הערן א פארשלאָפענע שטים פון
בעט ארויס:

— אוי— אוי, נעם צו די קאלטע פיט!

*

אינדערמיר נעמט זיך סאָניע פעטער זישעס צום טואלעט. זי לייגט ארויס אפן באנק, נעבן דער קיילע וואסער, פארשיידענע זייפן, בער-שולעך, פראַשעקלעך. זי אַלעס זיך ניט און וואשט זיך פארהאַלינקעט פונקט א שאַ.

אף וידאַזיקע אלע ניקלע שמאַכטעלעך טוען דעם פעטער זישעס אריין קוקן קרומלעך, נאָר אזוי ווי מע דארף נאַכגיין די הענטיקע העלט, האָט ער צו דעם קיין אָפּענע טיפּעט ניט. עס פּרעגט זיך נאָר, צו וואָס אזא טיר קען דערברענגען?

סאָניע פעטער זישעס וועט אָבער ניט פארווארפן כאסוועשאַלעם קיין איבעריק וואָרט.

שטיל,

ווי

א טויב.

אינעם רוטאָג זעצט זי זיך אוועק אף דער סאָפּע און רייניקט די נעזל. נאַכדעם וויקלט זי זיך אַיַן אין דער מומע גיטעס ווארעמער פאנטשילע, טולעט זיך אַיַן, און לייענט א בוך.

פארנאכט קומט צוגיין דער הויכער, ברייטער ווייטרוס. ער זעצט זיך אויך צו נעבן סאָפּע. אין דער בלויער טונקלעניש רעדט מען וואָרטן אמאָל ארויס א שטיקל וואָרט, מע לאכט שטיל, און אמאָל דאָס אויך ניט.

— טורעניצווא טשיטאיעש? — פרעגט ער מיט זיסן פאָרווירף. —

אָסטאה!

— פריעקראסנאָ פישעט, ענטפערט סאָניע פעטער זישעס, — טשוטיאָ

קאקאיע! קאקאיא גארמאָנא קראסאָק!

אויב די שויבן זינען לויטער בלאַ, די שטיקער מעבל שטייען, ווי גרָאָבע שאַטנע ארום די ווענט, קערט זיך אום סאָניע דעם פעטערס זישעס אפן פליצע, פארווארפט די הענט אהינטערן קאָפּ, און זעט פאר זיך אן אומקלאָרן הייסן כאַלעם, וואָס רירט איר אָן מאמעש די הויט אפן גאַנצן לייב. עס בענקט זיך. דאָס הארץ הויבט אָן שטארקער צו קלאפן. דערביי זיצט פאזעל אלשעווסקי (מע רופט אים פאזעל אלשעווסקי) מיט א פארנעמלען לאַנגזאמען פאָנעם, ווי א קליינער ווייטרוסישער לאַנד-

שאפט. ער זיצט אונטערגעשפארט דעם קאָפּ אפן שטול און פילט, א
אויך ער גייט ארויס פון גלייכגעוויכט.

ער פארויכערט א פאפיראָס און בארויקט זיך.

פאוועל אָלשעווסקי האט ליב סאָניע דעם פעטער זישעס פאר איר
לידישער שטילקייט. ער האָט ביקלאַל ליב יידישע שטילקייט. אוי האָט
ער זיך, דאכט זיך, אמאָל אויסגעדריקט פאר זינעם א כאווער, דעם
פאָרזיצער פון סאלטאנאווער דאָרפסאָוועט. ער האָט ליב די יידישע
שטילקייט, וואָס שטרעמט אראָפּ מיט אזא ברייטער האנט פון דער
זומע גיטעס וועזן און וואָס אין גרינעם פארנאכט באקומט עס דורך דער
זומע גיטעס טאכטער לייַדנשאפטלעכן לאָשן פאר א פויעריש הארץ.
אזוי זיצן זיי.

דער ווייַטרוטישער אָרעמער פארנאכט שפילט, ווי אף א הייצערנעם
פילל. דורך די שויבן רינט אריין א בלוי־לילאָווע שיין, אזא, וואָס
זען זעט זי איבערגעכאזערט נאָר אף די פויעריש־געוועבטע טיכער פון
די ווייַטרוטישע דערפער. עס גיסן זיך איבער אין שטוב די דינסטע
שאַטנס, און דאָ נאָענט לייַכטן אראָפּ פון סאָפּע א פאָר ווארעמע פאר־
וואָרפענע הענט און גלאַנציק בלויע ווייַטלען, וואָס גליען איצט מיט
אומרויקייט.

קימאט שטענדיק אין אזא שאַ טוט זיך פּוֹזצלונג אן עפן די טיר,
פעטער זישע טרעט אריבער די שוועל און פרעגט:

— פאָטשעמו נע זאזשיגאיעטע לאממו? עטאָ זשע עלעקטרע.

און מיט א פרעמדן שמיכל אף דעם ערנסט אָנגעצויגענעם פאָנעם:

— קאמאָ פעאַמים האָב איך דיר שוין געזאָגט, אז דו זאָלסט מיר

לייַט ברענגען קיין ארייליים צו מיר אין באַיס אריין!

דערנאָך פארענדיקט ער אף טיף רוסיש:

— טאָווארישטש, מאָיא זשענא מאָזשעט וואס פאסטאוויט סאמאָוואר,

פאָזשאלויסטוואָ!

נאָך אזא פרייַטלעכער איבערגעגעבנקייט מיצאוי דעם פעטער זישען,
בראָגן זיי זיך אָפּ וואָס גיכער פון שטוב. סאָניע קומט אהיים שפעט
כאנאכט. זי קריכט ארונטער שזילערהייט צו טאָנקען אונטערן קאָלדער
און ליגט מיט אָפענע אויגן.

— אַי־אַר, נעם צו די קאלטע פיס!

סאָניע ליגט מיט אָפּענע אויגן ביז סע נעמט שאַרליען אַף סאָך.
 זי טראַכט. זי איז זיך מעיאשעו אין דער טיפּער נאכט וועגן א וויכ-
 טיקן איניען. זי ליגט און שלאָגט זיך מיט דער דייע.
 איינמאָל, אז זי זאָך איז סאָפּקאָלסטאָף באַשאַסן געוואָרן, האָט זי
 צוגעמאַכט די אויגן און איז טאַקע באלד רויק איינגעשלאָפּן.
 א לויב צו די זעלמעניאנער, וואָס נעמען אָן וויכטיקע באַשלוסן אַף
 די געלעגערס און זיינען ביעכילעס באלד איינשלאָפּן!

*

אין א פאָר נאסע טעג ארום איז פעטער זישע אראָפּגעפּלויגן אין
 א צעשפּילעטער קאַפּאַטע פון הויף. ער האָט שטאַרק אונטערגעהונקען,
 ווי א וואָרענע מיט אונטערגעבראַכענע פּליגלען. פעטער זישע האָט זיך
 געלאָזט לויפּן צו דער שטאַט.

א וואסערדיקער ווינט האָט זיך אריינגעקולעט נאָך אים אין שטוב
 אריין, וואָס ער האָט געלאָזט אָפּן, אָבער די מומע גיטע האָט שוין איצט
 יט געפונען פאר נויטיק אופהויבן זיך און גיין צושליסן די טיר.

דער רעבזעהויף איז מיטאַמאָל פארפלייצט געוואָרן פון מענטשן.

— וואָס האָט שוין דאָרטן ווידער פאסירט בא די זעלמעניאנער?

— נו, נו, א מישפּאַכעלע!

— וואָסי, דאָס זיינען יידן, מיינט איר? — האָט אריינגעזאָגט דער

אַמאָליקער ייד מיט דעם קאָטיקענעם כייפעץ אפן קאַפּ— דאָס זיינען דאָך
 קוזרים!

— פארוואָס עפעס קוזרים? — גלאַט א ייד פלוידערט.

— דאָ קאָכט דאָך בא זיי ווי אין א קעסל!

דערנאָך איז געוואָרן שטיל, ווי נאָך א לעווייע. די זעלמעניאנער

זיינען ארומגעגאנגען פארשמאַכט פון א נייעם בראָך, ניט אויסצוואַנגן,
 ניט אראָפּצושלינגען.

— סטייטש, סטייטש, בא אונדו זאָל עס גאָר טרעפּן!

*

פאלקע איז אריין צו בערען מיט א פאָרשלאַג, אז מע זאָל פאר

דעם אלטן דאָר אופקלערן דעם באטייט פון סאָניעס טאַט, געבן די ריפּ-
 טיקע איינשטעלונג.

— איז וואָס זשע ווילטו צוגרימוזטן א פּוּוואַמלונג? — האָט כּוּר צו געפרעגט.

— אָט דאָס וויל איך.

אף דעם האָט כּאָקע קיין ענטפּער שוין נישט באַקומען.
בערע האָט געקוקט מיט א זיטיקן פּאַרטראַכטן בליק און ער האָט זיך נישט געמישט. ער האָט אדורכן פּאַרלאָמענט מויער-פענצערל אַרעט געקוקט אין האַרבעסטיקן הויף, שווער א טראַכט געטאָן וועגן דער באלעבאטישער סאַניען, אז צום פּאַרלאָמעטאריאט האָט זי סניוויסט קיין שטיכעס נישט, כּאָטש זי וועט שלאַפּן מיט א פּויער, און די גוטע גאַרד, וואָס אָט דער פעטער פּאַליע, וועלכער קומט איצט אָן פּון דער אַרבעט מיט דעם אויסגעליידיקטן טאָפּ קאַרטאָפּלעס אונטערן אָרעם, איז אים אסאך געענטער צום האַרצן.

ער האָט געעפנט די פּאַרטקע:

— פּאַליע, קום אַרײַן אויפֿלע, מירן מאַכן א גלעזל טייל!

פעטער פּאַליע האָט אומגעוויבן דעם ביינערדיקן קאָפּ צום פּאַרטקע.

ער האָט זיך נישט געגלויבט:

— פּש... הינטעליגענציע מײַנע, טרינקט שוין אויך טייל...

— הער אוף, בולדעך, כּוּרל מיט דיר ריידן פּון דײַן טויווע וועגן.

דעמלט האָט פעטער פּאַליע א הויב געטאָן אז אים דעם קאָפּ:

— ווארט, בערקע, איכיל דיר נאָך ווייזן, ווער ט'איז באלעבאָס אין

הויף!

*

אַנהויב נאכט האָט זיך פעטער זישע באַחזון צוריק אין הויף. א שטיינער און א בלייכער. ער איז אַרײַן שווינגנדיק אין שטוב, איבער-געקערט מיטן פּוס א בענקל נעבן אויוון אין אַראַפּגעזעצט זיך; מיטן פינגער האָט ער אָנגעוויזן דער מומע גיטען, זי זאָל אים אַראַפּזען די שיך און זעצן זיך אויך דאָ נעבן אים אף דער ערד.

די מומע גיטע האָט א שלוכץ געטאָן טיף אין גאַרד, א טרוקענעם שלוכץ געטאָן אָן טרערן, נאָכדעם האָט זי אים אַראַפּגעזויגן די שיך און זיך צוגעזעצט מיט איר דארן לאנגן קערפּער הארט נעבן אים. זי זינען לאנג געזעסן באם פינצטערן אויוון און געשוויבן.

איינציקווייז האָבן זיך גענומען אריינגאנווענען זעלמעניאנער, פאר-
טאָנענע זעלמעניאנער אווינע, פונקט זיי וואָלטן זיך בלויז אריינגע-
כאפט אָנווארעמען.

דער פעטער איז געזעסן קורץ און צונויפגענומען, ווי א פלייש-
קלעצל, געשטארט אף ארום מיט די אויגן, און, דאכט זיך, אז ער האָט
קיינעם ניט געזען ארום זיך: דער ביוזאָיען איז געווען גרויס. ער איז
געזעסן און געטראכט, אז שולדיק אין אלעמען זיינען עפשער די זעל-
מעניאנער, אָט די גראָבע פליגלען, וואָס פארשטייען זיך ניט אף אים
און אף זיינע איינגעגעבענע טעכטער.

אלטע שאָטנס האָבן זיך געצויגן איבער די ווענט (היינט האָט דאָ
געברענט א פינפער-זעמפל) מיט די קעפ פארבויגענע אפן באַלקן, ווי
אופגעהאנגענע שמאטעס; אונטער זיי זיינען געזעסן די אוויילים מיט
פארבראָכענע הענט און זיך ניט געוואָלט טרייסטן.

אגעווי, האָט קיינער זיך ניט איינגעשטעלט זאָגן א גוט וואָרט פעטער
זישען, דעם קאָפ פון דער מישפּאָכע נאָך רעב זעלמעלן אָלעוואשאַלעם;
און דאָס איז אן איבעריקער באווייז, ווי שווער ס'איז צו זיין א וועג-
ווייזער אפילע אף אזא קליינעם שעטען, ווי דער רעבוזעהויף.
מען איז געזעסן און געשוויגן.

*

פעטער יודע האָט שפעט באנאכט אן עפן געטאָן די טיר. ער איז
געבליבן באם שוועל מיט די אויגן אריבער די שפאקולן און גענומען
גלאַצן אהין, צום פינצטערן אויוון, ווו דער געשלאָגענער ברודער איז
געזעסן מיט א שטומען פאָנעם און געמאָנט יוישער בא דער וועלט.
פעטער יודע האָט איצט אויסגעזען, ווי רעב ייִסראָל סאלאנטער, זיכ-
רוינע צאדיק ליווראָכע, געשמיסן מיט די שארפע אייגעלעך זיינע, ווי מיט
אייזערנע ריטער, אווי, אז פעטער זישע האָט טאקע ניט אויסגעהאלטן.
פעטער זישע האָט פלוצלונג פארדעקט דעם פאָנעם מיט די הענט און
גענומען שטארק העשען. דעמלט האָט פעטער יודע צו אים רויק א זאָג
געטאָן:

— באַלוינע, אלעמיי פארדעקסטו דעם פאָנעם?
דאָס איז געזאָגט געוואָרן שטארק ניט צודערציטט, די זעלמעניא-
נער זיינען געבליבן פארטייעט מיט אָפענע פולציינערדיקע מיללער.

פעטער זישע איז שוין געבער קענטיק געווען טיף געשלאָגן, האָט גאָר-
נישט געענטפערט און ניט ארָפּגענומען די הענט פון פּאַנעם. זינע
אקסלען האָבן געצוקט. פּלוצלונג האָט ער א קער געטאָן דעם קאָפּ,
דאָס היטל איז ארָפּגעפאלן צו דער מומע גיטן אין שויט, און ער, דער
פעטער גופע, איז אנידערגעפאלן, ווי א בערווענע, אין כאלאָשעס, פעסט
און טיף, אז מען זאָל אים שוין ניט קענען אזוי לייכט אָפּמינטערן.
אָט אזוי פירט זיך שוין פעטער זישע פון שטענדיק: טאָמער האָט ער
ניט קיין אויסוועג, מאכט ער דעם כאלעש און בלייבט סאָפּקאָלסאָף
דער גערעכטער.

א כיטרע זאך פון א זעלמעניאנער!

*

און פעטער יודע, וואָס איז מיט פעטער יודען?
בייט די זעלמעניאנער זינען ארויס אהיים שלאָפן, האָט ער דאָרטן
אפן הארבסטיקן זילבערנעם גאנעק פארקאשערט די בריילן אפן נאָז און
א זאָג געטאָן צו אלעמען:
— נו, איז וואָס איז שוין, פראַגים, אז מען נעמט א גוי? האָבן מיר
די גוטע יאָר, וואָס א גוי איז בעטער פון א יידן. אי וואָס, מע האָט
מוירע פאר גאָט? — האָט ער א קוק געטאָן אפן הויכן אויסגעשטערנטן
הימל, — איז נאט אייך גאָט!
און ער האָט ארויסגעשטעלט ארוף צום הימל א גרויסן, סטאָלערישן

פייג.

דער אוילעם איז געבליבן געפלעפט, אויסגעשפיגן און שטיל-שטי-
לערהייט אָפּגעטראָגן זיך אהיים.
— וואָט איז דאָ צו ריידן. מעשוגע, מעשוגע אף טויט!
פעטער יודע, מוז מען מוידע זיין, איז טאקע א מאָדנער מענטש.

דער רעבועהויף דעמאָנסטרירט.

פאראנען יעדעס, אז טיילן פון דער מאנעוורירנדיקער רויטער ארמיי קלייבן זיך אדורכגיין די שטאָט.

די פאריינען האָבן זיך געגרייט צו א פייערלעכן קאבאָלעספּאָנים. עס האָט געפלאַטערט די רויטע פּאָן איבער דעם רעבועהויף.

אינאָונט איז פעטער איטשע געקומען פון קוסטארן-קלוב מיט פרי-שע ניס. ער האָט דערקלערט פאר דער מומע פלעגט באקומען יעדן טאָג די בלאַט, פון טאָג, און האגאם די מומע פלעגט באקומען יעדן טאָג די בלאַט, איז דאָך אין ריין פּאָליטישע פראגן דער פעטער איטשע געווען שטאר-קער פאר איר. ער האָט זיך פון צייט צו צייט פאנאנדערגעקליבן אין פּאָליטיק. איצט האָט איר דער פעטער געגעבן צו פארשטיין, אז דער וועלט-אימפעריאליזם גרייט אן אָנפאל אף דעם פ. ס. ר. מיר, פון אונדזער זייט, מוזן פארשטארקן די שוּצפּעקייט פון לאַנד, און דער-בער וועלן אויך מיר, די קוסטארן יעכידים, ארויסגיין דעמאָנסטרירי לעקאָועד דער רויטער ארמיי.

— זע, מאלקעלע, האָט ער צוגעגעבן, זאָלסט מיר צוגרייטן א פּאָר וואָלענע זאָקן, איך זאָל זיך, כאסוועשאָלעם, ניט צוקילן אין דערדאָזי-קער נעץ.

— אזא מאכער ביסטו דאָס, האָט אים די מומע א שטאָך געטאָן, וואָס דו גייסט אף מילכאָמע נאָר אין וואָלענע זאָקן?
— נאר איינע, האָט זיך פעטער איטשע פארשעמט און זיך שיר-ניט צעבייזערט, אָפּהיטן ס'געזונט דארפן אלע. און צוריק גערעדט, פון וועמען מיינסטו האָט בערע געיאַרשנט די טריוואלעקייט, פון דיר, וואָס?
— ניין, פון דיר!

— דארפסטו וויסן זיין, מאלקעלע, אז בערע איז אינגאנצן אירן!
 די מומע מאלקעלע האָט אים נאָכגעגעבן, האגאם זי איז געבליבן
 בא דער אלטער מיינונג, אז פעטער איטשע איז ניט קיין שטארקער
 בערע אין די געשלעגערענען. פאר דער צייט פון זייער לעבן האָט זי
 זיך נאָר איבערצייגט, אז דער פעטער איז עפעס יאָ א שטיקל אופטוער
 אינדערהיים, א שטיקל מאנצבל ביו הינטצוטאָג, און ווייטער גאָרנישט.
 נאָר דאָס וועט אים די מומע ניט זאָגן גלאט אין דער וועלט אריין.

*

רעשטלעך ווייטע מארשן האָבן געבלאָנדזשעט אין פארשיידענע
 ריכטונגען פון שטאָט. עס האָט געפלאַטערט די רויטע פאָן איבער דעם
 רעבוזהויף. אין די שטיבער האָט מען זיך געפוצט. קליינע גרופקעלעך
 פארשפעטיקטע ארבעטער, אוימעטום, אף אלע ראָגן פון די גאסן, האָבן
 געזללט ערגעץ אריינגיין זיך אין זייער פאריין.

פעטער פאָלע איז אין אפאָר גלאנציקע שטיוור אראָפּ פון הויף,
 געווישט ברייטלעך דעם וואַנץ נאָכן עסן און ארומגעקוקט זיך מיט
 טיפן ביטל אף דעם קוסטארישן געמויזעכץ, וואָס פאר אים איז בער-
 שומויפן ניט צוטריטלעך דער הינטטיקער יאָנטעו פון פראָלעטאריאט.
 — וואָס אָט די שמיגעגעס פארשטייען שוין אין דער רויטער אר-
 מיי, האָט ער געשמייכלט אינעווייניק, אף א כאון, ועסטו, איז מען
 דאפקע מעווינים, אָט דאָס יע!

די גיווע פון דעם פעטער פאָלען האָט שוין טאקע איבערגעכאפט
 די מאָס, און ער איז לאכלוטן ניט געווען גערעכט, וואָרעם פעטער
 איטשע האָט נאָך באגינען ארופגעצויגן צוויי פאָר וואָלענע זאָקן און
 בא אָט דער געלעגנהייט ווידער א צופ געטאָן מיט דעם שערעלע דאָס
 בערדל, וואָס האָט, אגעוו, אין דער לעצטער צייט גענומען בא אים
 שטארק איינפאלן, אזוי, אז דער עלטערער אוילעם האָט שוין גענומען
 קוועטשן מיט די פלייצעס.

די האכאָנעס זיינען געווען גרויס.

אויב עס איז עפעס יע צו באוונדערן, איז עס דער פאל מיט פעטער
 זישע, מיט אים, וואָס האָט זיך אזוי שטארק געעלטערט פאר די לעצ-
 טע עטלעכע טעג און איז נאָר ארומגעגאנגען שווייגנדיק בא די ווענט.
 אויך פעטער זישע האָט פלוצלונג ארופגעוואָרפן אף זיך דעם אויבער-

בעגעד, גענומען דעם גראָבן שטעקן אין האַנט און א זאָג געטאָן צו דער מומע גיטען;

— מע דארף אויך צוגיין, וואָרעם אין דער מיטע, זעסטו, האָב איך שוין א גרעסערן כײלעק פון זיי אלעמען...

עס זײַנען איבערגעבליבן אין הויף בלויו דריי פרויענצײמער: פעטער פאָליעס טרויעריק ווייבל (מע רופט זי טאקע כײענע, ניט העניע), די מומע גיטע און די באַבע באשע. מיט דער באַבע באשען האַלטן מיר אגעוו, ניט שלעכט. פאר די לעצטע כאדאָשים האָט זי צוריק באקומען יוגנטלעכע קראפט. זי שטייט גאנצע טעג באם פענצטער צום גאס, ווי א פייעלע אין א שטינגלע, און קײט ברויט.

*

שווערע אַרקעסטערס האָבן געפויקט ערגעץ אין די ווייטע גאס. עס האָבן שוין אוועקגעמארשירט צום באן די געזעצטע מעטאליסטן די כמורנע, ברייטע גארבער, די פריילעכע שניידער. איצט זײַנען גע- גאנגען געמישטע פאריינען. פון א זייטיקער גאס האָט זיך ארויסגעריסן מיט א געזאנגער ארבפאק; די טשופרינקעס האָבן געטאַרטשעט פון אהינטער די היטלען, די רויטע פאטשיילקעס האָבן זיך געהוידעט צווישן זיי, ווי אילומינאציע-פּייערלעך.

די יוגנט! די יוגנט! די יוגנט!

פאלקע פעטער איטשעס אינמיטן האָט געשפאנט מיט לאנגע טריט און אריינגעקוקט דערביי אין א בוך. ער האָט דאָך קעסיידער שטודירט! עס האָבן געבלאנקט מעשענע היט פון פּייערלעכער.

דערנאָך זײַנען ארויס די קוסטארן מיט די בערד, מיט די לאנגע פענימער, מיט די קײלעכדיקע פלייצעס. פאָרויס האָט זיך געשלעפט זייער אלטער, אָפגעניצטער ארקעסטער, מיט א פארלאטעטן פויק, מיט א ריזיקער ניטאָפגעשײערטער טרובע, וואָס האָט שטום געבורטשעט אף דער וועלט.

פעטער איטשע (אײַ צעהאַצט, אײַ צעהאַצט!) איז געגאנגען באלד נעבן דעם ארקעסטער. דער קאַפ פאריסן, מיט א וואָזן אונטערן אָרעם—א מאטאָנע פאר דער רויטער ארמיי. איצט האָט ער טאקע אויס- געזען ענלעך צו בערען.

פאמעלעך זינען געגאנגען די קוסטארן, געהויבן באדאכטע פיס, ווי זיי הויבן באדאכט די העמערלעך אין די ווארשטאטן, געכאפט א שמועס וועגן פאליטיקע און זיך געלאזט ווילגיין. אָפּגעזונדערט פון אלעמען, [אינמיטן דער שיטערער קאַלאָנע, איז אויך געגאנגען דער פארכמורעטער פעטער זישע, געשטרעקט פאָרויס דעם באלעבאטישן שטעקן זינעם, אָפּגעשטעלט זיך און געשפילעט דעם קאפטן ארום האַלדז, קעדיי לייכטער כאפן דעם אָטעם. ער איז, נעבעך, ניט געווען געווינט צו מארשירן אין די פוסטריט פון פראָלעטאריאט.

*

ערגעץ ווייט, אין די ערשטע רייען פון דער דעמאָנסטראציע, האָט זיך פלוצלונג דערהערט א ברייטער פארדומפטער הורא-געשריי, ווי עס וואָלט זיך טויב אָפּגעשאַטן א שטיק פון א זאמדיקן בארג. עס איז שטיל געוואָרן. די קוסטארעס האָבן זיך צעשטעלט בא די זייטן-דורכלאַזן די אָנקומענדיקע רויטע רייטער. אזא שטילקייט האָט פעטער זישע געהערט נאָר בא נילע. מיטאמאָל האָט דער פארלאטעטער פויק עפעס ווי א הוסט געטאָן מיט גאָר די קויכעס; פונווייטן האָבן אָנגעהויבן קלאפן פאָדקעוועט פון פּערד; די גאנצע גאס איז אויסגעמישט געוואָרן אין רויטע פלעקן, אויגן, געלעכטער, מעשענע טרובעס. א כוואליע האָט עס אליך געטראָגן, געהויבן און געשלעפט מיט אימפעט צום שטאָט. אזא שטורעם פון קוילעס האָט פעטער זישע אויך קיינמאָל ניט געהערט.

ער איז אוועקגעשטויסן געוואָרן מיט אלעמען, אויך אָנגעהויבן עפעס שרייען, און אף אן אויגנבליק א טראכט געטאָן, אז ער איז א באַלשעוויק. ער גייט מיט דער פאָן! האָט עס אים געשראָקן און האנאָע געטאָן, ביז ער האָט זיך ניט ווי עס-איז ארופגעכאפט א צע-טומלטער אפן טראָטואר, אויסגעגלייכט די צעפלויגענע באַרד, און א פארשעמטער באלד אָפּגעקערט אין א זייטיקן געסל. פעטער זישע האָט זיך דאָרטן ארומגעקוקט, צי לייטישע מענטשן האָבן אים ניט געזען אין זיין שאנד. אן איינגעבויענער איז ער נאָכדעם אוועק איבער דעם אויסגעליידיקטן בלויזן געסל, אָנגעשפארט אף זיין באלעבאטישן שטעקן.

יא, פעטער זישע איז פאר דער לעצטער צייט שטארק עלטער גע-
וואָרן.

א לויב אָבער צום צווייטן פעטער, צו פעטער איטשען, וואָס האָט זיך אין דער הייסער מינוט ניט פארלאָרן. מיט אלעמען אין כאָר האָט ער היטפּילעסדיק געזונגען רוסישע לידער. נאָכמער: ער האָט געפּאָכעט מיט די הענט צום טאקט פון ליד און אפּילע געלערנט אנדערע, ווייניגער קער פעיקע קוסטארן, ווי אזוי צו זינגען רעוואָלוציאָנערע לידער מיט דעם כאַזאַנישן קוועטש. פעטער איטשע איז אריין אין טראַנס. ער האָט געשאפּן אַרדענונג ארום זיך. ער איז געווען דער דייעק פון דער דע-מאָנסטראַציע.

נאָכדעם, אז די ערשטע היסלאַוועס איז אריבער, האָט ער זיך דורכגעשמופט מיט דעם וואַזאַן איבערן קאַפּ און עס איבערגעגעבן פייערלעך א רייטנדיקן, לאַכנדיקן קאַמאָנדיר, אין נאָמען פון די אלע קוסטארן יעכידים.

— דא זדראסטוויעט סאַוועטסקאיא וולאַסט!

פעטער איטשע איז געווען אמאָל אין אנאָוענע צעהאַצט.

דער קאַמאָנדיר איז אַראָפּגעשפרונגען פון פּערד, אָפּגעפּליקט א בלימל פון וואַזאַן און גענומען אין אַילעניש זוכן באַם פעטער איטשען אין לאַץ א פּאסיקן אָרט פאר א בלום. דעמלֵט האָבן באַם פעטער שיר ניט א שפּריץ געטאַן טרערן פון די אויגן; ער האָט זיך אויסגעגלייכט מיטע סאַלדאַט, און מיט א ציטערנדיקן קאָל געזאָגט:

— מאַי סין בערקא טאַזשע באַלשעוויק!

דער קאַמאָנדיר האָט אים א פּאטש געטאַן אין פלייצע, ארופּגעכאַפּט זיך אפּן פּערד, און פּונווייטן האָט ער נאָך געמאַכט צו אים מיטן האַנט, געגריסט אים, דעם פּאַרשטייער פון אלע קוסטארן יעכידים, אין נאָמען פון א דיוויזיע, וואָס האָט זיך דורכגעטראָגן אף שווימקע פּערד מיט דעם גערוך פון סטעפעס, ראָזעוון ברויט און קליינע וואַרעמע כאַ-טעס.

*

עס איז פארגאנגען דער טאָג. שטיקער פון דער דעמאָנסטראַציע האָבן זיך גענומען אָפּרייסן, צעפאלן פון אינעווייניק. צווישן די קאַלאָ-
-

געס האָבן זיך געשאפן פּוּסטע גריבער. איינציקע וואָכעדיקע שטימען.
 מען האָט אופגעשטעלט די קאָלנערס און געפילט אהיים.
 דעם גאַנצן אָוונט איז שוין פעטער איטשע געזעסן א פארשויצטער,
 און אן אויבערבעגעד באם טיש, געגאַסן אין זיך גלעזלעך טיי פון הליאק
 און זיך אלץ בארימט פאר דער מומע מאַלקעלע מיט זינע אופטוען,
 ווי אזוי ער האָט פארהיט דעם האמוין פון פארשיידענע גרויסע אומ-
 גליקן, ווי אזוי ער האָט נויסעכייך געווען בא איינעם א קאָמאנדיר, און
 יענער האָט פון אים ניט געוואָלט אָפטרעטן. דערנאָך האָט ער איר
 שוין פאר איין גאַנג דערקלערט, ווי מע שיסט פון קוילנווארפערס, פון
 הארמאטן, ווי מען פירט יאמ-שלאכטן, ווי מע דארף זיך באגיין מיט
 טאַנקן, ביז ער איז ניט שפעט אין דער נאַכט, אלץ ריינדיק און דער-
 ציילנדיק, אריינגעקראַכן צו דער מומע מאַלקעלע אין בעט.
 די מומע מאַלקעלע איז געבליבן בא איר אלטער מיינונג, קיין
 גרויסער שלעגער איז ער ניט, האגאם זי האָט געהאַלטן, אז ער איז
 נאָך אלץ אן אופטוער באנאַכט, א שטיקל מאנצנל ביז היינט צו טאָג,
 און ווייטער גאַרניט.

שיליועס.

די יוגנט (שיליועס) האָט לײַב אויסגענייטע העמדלעך און קוטש-
מעט האָר. די יוגנט (שיליועס) האָט לײַב טראָגן א רעוואָלווער לעפּפּאַשע
אין דער הינטערשטער קעשענע. זי האָט לײַב נעמען א שטיק קאַלבאס
מיט ברויט און, שטייענדיק ארום טיש, שטאַפן שטארק אין די באקן
און טרײַבן דערבײַ כויעק.

פון וועמען?

פון דאָונאר-גלעמבאַצקען, דעם אלטינקן פראָפעסער, וואָס האלט
אין איין טײַנען אף די לעקציעס:

— אי, כעוורע, כעוורע, איך בין שוין א מארקסיסט, זינט דעם
ערשטן צוזאמענפאַר.

באַרזאָוקע זאָגט:

— דאָונאר גלעמבאַצקע שרײַבט ביכער, ווי א פײַערלעשער.

— פראוילנאַ!

— און דעריבער האָט ער ניט קײַן צײַט פאר אזא נארישקײַט, ווי

באהערשן א וויסנשאפטלעכן מעטאָד...

— הערסטאָך, די רעוואָלוציע האָט אים געשטערט, אניט ווערט ער

א פאַפעטשיטעל פון א אוטשעבנעם אָקרוג...

— טאַפּאַגראפיע האָסטו אָפּגעגעבן, באַרזאָוקע?— פּרעגט ניוטע די
קורצזיכטיקע.

— כײַהאַב אָפּגעגעבן, כײַהאַב אָפּגעגעבן.

— גלעמבאַצקעס „נארדנאיא וואָליא“, זאָגט טאַנקע, — איז א פרוו

צו בארעכטיקן דעם רעכטן קאדעטיזם אונטער דער מאסקע פון א „היס-
פאַרישער אויספאַרשונג“.

— דו גיי בעסער אריין, טאָנקע, נאָך א טעלער קרויט צו דער מאמען, — דאָס זאָגט יאָשקע דער געלער, — וועלן מיר פארבייסן, ווי קאָמפּאָט.

די יוגנט האָט, אפּאָנעם, ליב זויערע קרויט!

*

עס איז שוין ניין אזויגער אינאָונט. זי (די יוגנט) האָט ליב איצטער אויסזעצן זיך באַם פעטער זישען אף דער סאָפּע, זאלבעאכט, צונוי-פלעכטן זיך דאָרטן מיט די הענט און פיס און שטארבן פון געלעכטער. — נעם צו דייער לעדער-אויסארבעטונגען, קרעמער-זון!
— באַלעגופישער רעצידיוו, ס'זיך דיר ענג דער פארזיי-שעטעך?
— שווייג, זשיד!

ניוטע די קורצזיכטיקע בעט, מע זאָל זי ארויסלאָזן. זי האָט א שוואַך האַרץ. ווער וועט עס נישט אנטקעגן קומען ניוטען? שטענדיק קומט מען איר אנטקעגן, אפילו אף אן אלייארם קומט מען איר אויך אנטקעגן. באַראָווקע טראָגט אלע מאָל פאר איר די ביקט און אלע מאָל שלעפט ער זי ארויס פון די בלאַטעס, וואָס זי אליין געפינט זיי ערגעץ אויס. ניוטע איז א גוטע, מען דארף זי האַבן אין וווי. זי זעצט זיך אוועק מיט א נאָדל-פּאָדעם, א באַכער פארקאשערט דעם רעקל און זי נייט אים איין קנעפלעך.

אַ, קיינער איז נישט אזא טארעס אף קנעפלעך, ווי די יוגנט!
די יוגנט (שיליועס), די יוגנט (שיליועס), די יוגנט (שיליועס)!
זי האָט אסאך קעשענעס און אומעטום שטעקט עפעס: פּאָפּאָוס געשיכטע פון דער פארטיי, בלאַנסקעס „פעזאָלאָגיע“, מילערס „ענג-לישער ווערטער-בוך“.

זי (די יוגנט) האלט זיך ארומגענומען און זי לערנט.

*

פעטער זישע איז ניטאָ אין שטוב, מאכמעס ער איז די לעצטע צייט שטארק פארנומען מיט זיין בראָך. מענטשן האַבן זיך אריינגעלייגט אין דער זאך, דעריקערשט עפעס איינער א קאָרעו פון דער מומע גיטעס צאד, א מעל-קרעמער, און ווי מע זאָגט, גייט שוין דער איניען אף א דערעך. עס האלט בא א געט צווישן סאָניען מיט איר מאן. פעטער זישע גייט

שטענדיק ארום מיט דעמדאָזיקן מעד־קרעמער ערגעץ אין שטיִלע געסע־
לעך, מיטאמאָל שטעלט מען זיך אָפּ איינע קעגן די אנדערע, בויך צו
בויך, מע בייסט די נעגל, מע גלעט די בערד, און מע טראכט איבער
נאָכאמאָל די זאך.

קלאנגען גייען ארום, אז דער איידעם איז שוין מושווע געוואָרן אָפּ־
צוגעבן טאָניען, נאָר ער וויל אביסל געִלט; אנדערע ווילן האָבן פארקערט,
אז אָלשעווסקי איז דאפקע א לייטישער מענטש, ער גיט זי אָפּ בעכ־
נעם, נאָר די מעניע איז איצטער פון פעטערס זינט, וואָס ער פאָדערט
באגייטן פאר אגמעסנעפעש; ער וויל, נעמלעך, א פאָר הונדערט קארבן.
אין רעבוזהויה ווייס אָבער קיינער גיט פון דעם, די מומע גיטע—
אוואדע גיט. זי זיצט גאנצע טעג איינע אליין אין שטוב און ריכט אָפּ
איר שווינגנס בא די יעסנדיקע גראָע שוויבן.

*

היינט האָט טאָנקע אָפגעגעבן די לעצטע פארעכענונג אין וויו. זי
באקומט די טעג א קאָמאנדירונג אף ארבעט, דאכט זיך, אזש קיין
וולאדיוואָסטאָק; זיצט מען באם פעטער זישען אף דער אלטער סאָפע.
זאלבעאכט, און די יוגנט איז איר שוין מעקאנע.

ס'איז טונקל באם פעטער זישען אין שטוב. די עלעקטרע וועלן מיר
גיט אָנציינדן. צו וואָס? איצט ווילט זיך זאָגן טאָנקען א פאָר אופריכ־
טיקע ווארעמע ווערטער אפן וועג:

— זאָג איך דיר נאָכאמאָל, טאָנקע, אז בא סטעפאנאָוון איז די
קוואליטעט א סוביעקטיווע קאטעגאָריע.

— סוביעקטיווער אידעאליזם, בא וועלכן די מאטעריע איז אָב־
יעקטיוו?

— און אז דעבאָרין אנערקענט די אָביעקטיווקייט פונעם אבסטראקטן,
איז בעסער?

— דו, פארשאַלטענער מעטאפזיקער! מען זאָגט דאָך דיר, אז דאָס
אבסטראקטע טאָר מען גיט איזאָלירן פונעם קאָנקרעטן...

*

די מומע גיטע קומט אריין שטיִל, און הויך, און שאַטנדיק. זי
דארף איבערגעבן, אז צאלקע פעטער יודעס ווארט שוין אף טאָנקען

א היפשע ווילדע אין דער צווייטער שטוב, איז עפשער וועט זי שוין
אמאָל ארויסגיין צו אים.

טאָנקע שפּרינגט אראָפּ פון טאָפּע.

מיט דעם צאלקען איז טײַ אזוי שלעכט, טײַ אזוי שלעכט; ער
שטייט אינמיטן שטוב מיט אן אופגעשטעלטן קאָלנער און רויכערט
א באַנקרוטקע.

— דו ביסט פארנומען?—פרעגט ער בא טאָנקען.

— נו, וואָס?

— דו איילסט זיך?

— נו, וואָס?

די זאך באשטייט אין דעם, וואָס צאלקע זאָגט א פּלאַן, אז אינאָם
נאַכדעם, ווי טאָנקע האָט געענדיקט, זאָלן זיי פאַרן ביידע קיין אָדעס.
ער וועט דאָרטן דינגען א דירע נעבן יאָם, א וויליע, אזוי טוען אלע.
אפן באַלקאָן וועלן זיי זיצן און איטלעכער וועט זיך טאָן זײַן אַרבעט.
זיי קויפן א טשײַניק, באַנאכט קאָכן זיי אויף שוואַרצן קאווע, לײענען
די יונגע פּאָעזיע, פאַרברענגען, נו?

— א פאַפיראַס האָסטו?

ער האָט טאַבאַק אף א באַנקרוטקע.

דערנאָך האָט זי אזוי געזאָגט:

— די זאך באשטייט אין דעם, וואָס קוידעמקאָל רויכערט זי ניט קיין
טאַבאַק פון א באַנקרוטקע. וואָס עס איז שײַעך דער אָדעסער וויליע,
רערט עס צו איר ניט, אָבער אַבסאָליוט גאָרניט. זי איז ניט געווינט
צו לעבן אין וויליעס. דער אידעאל פון טרינקען קאווע און לײענען
יונגע פּאָעזיע איז עפעס אויך ניט צום האַרצן, וואָרעם, זאָגנדיק דעם
עמעס, קאָן זי זיך באַגיין אָן פּאָעזיע אויך.

— נו, איז אדעראַבע, וואָס רעכנסטו?— האָט צאלקע געפרעגט,
פונקט טאָנקע איז מעכועווע עפעס צו רעכענען.

— איך רעכן גאָרנישט, אייגנטלעך...

ער האָט דעמלט ארויסגענומען די באַנקרוטקע און א פרעג געטאָן
מיט שפּײַעכץ אין מויל:

— און וואָס רעכנט דיין יאָשקע דער געלער?

זי האָט אף אים מיעט א קוק געטאָן און אַרײַן אין צווייטן צימער.

*

מיט דעם צאלקען איז סײ אזוי שלעכט, סײ אזוי שלעכט. מען זאָגט, אז די ראָזע קאלאַעס האָט אים די לעצטע צײַט אף אזויפיל צוגע- דריקט, אז ער האָט זיך געמוזט לײגן צום בעט. ער איז געלעגן עט- לעכע טעג און שטייל געזיפצעט מיט א ניגן.
געזאנג איז דאפקע גוט צו דעם!

בלײבן לענגער ליגן האָט ער אָבער נישט געקאָנט, איז ער ארויס וואנדערעווען איבער די גאסן. ער איז אויך צוגעגאנגען צום טײך, ווו טאָנקע האָט זיך זומער געבאָדן, און עס איז אים דאָרטן נאָך אומע- טיקער געוואָרן, אדײן בא דעם בלײענעם וואסער, צווישן די אָפגע- סערכעטע פעלדער. די לעצטע עטלעכע בוטשאנען זײנען אָפגעפלאָיגן אדורך דעם נידעריקן נעפל איבערן קאָפּ.

דעמלט איז ער פון טײך אוועק גלײך צו דער מומע גיטען און געזאָגט:

— איר ווייסט, מומע, אז אײער טאָנקע הויבט מיר שוין אָן נישט צו געפעלן?

— וואָס?— האָט זיך די מומע מעצאער געווען.
— ביכלאָל. איר גאנצער פיר, די כאוויירים אירע.
— נישט קיין לײטישע כאוויירים, זאָגסטו?
— איר טײזען, איר טײזען, קײן נאכעס וועט מען שוין פון איר נישט האָבן, און צאלקע איז דערבײ שטארק רויט געוואָרן.
וואָס זאָל מען טאָן? די מומע גיטע האלט דעם צאלעלען פאר אן אײדעלן יונגמאן, נישט פון די היינטיקע שילייעס, אָבער זי מיסט זיך נישט, וויבאלד, אז זי שווינגט— שווינגט זי.

*

די יוגנט (שילייעס), די יוגנט (שילייעס) די יוגנט (שילייעס)! זי זיצט מיט טארטשנדיקע טשופרינעט, מיט אויסגעריסענע קנעפ- לעך. זי זיצט באם פעטער זישען אף דער סאָפע. זי לאכט. טאָנקע פארבויגט דעם אָרעם און פרעגט:

— זע, באָראָווקא, בא מיר איז עפעס א שטארקער מוסקול, צי נישט?
— און בא מיר?— פרעגט ניוטע די קורצזיכטיקע.
— און בא מיר?— פרעגט אנטשע.

— כאווערײַטעס, ענטפערט באַראָװקא, דאָס זײַנען ניט קײַן װױס־
קױלן, נאָר קרײַוואָרװאַגער אנטראַציט.
— שטאַץ, װאָס ראָסט ניט, זאָגט יאָשקע דער געלער.
— דאָס איז די קורסקער אנאַמאליע, זאָגט באַראָװקא.
זי (די יוגנט) לאַכט.
טאָנקע קוקט זיך אײַן אין פענצטער און זעט, אז ס׳איז אַ לעװאַנע־
נאַכט.

— קומט, זאָגט זי, עס איז אַ לעװאַנע־נאַכט!
אינעם פּאָדערשטן צימער איז האַלב טונקל. צאלקע פעטער יודעס
זיצט דאָרטן אָנגעשפּאַרט אָן טיש און רויכערט אַ באַנקרוטקע. ער
קוקט, װי עס שפּאַרן זיך לאַכנדיק

זױרכן

טיר

די

אַכט

שילדערעס.

שאַלעם.

ווי אזוי סאָניע פעטער זישעס איז דורכגעקומען מיט דעם טאטן איז גענוי ניט באוואוסט. עס גייען ארום וועגן דעם פארשיידענע קלאנ-גען. פאראנען א יעד'ע, וואָס שטאמט פון דער מומע גיטען, אז נאָך לאנגע אמפערנישן מיט איר קאָרעו, דעם מעל-קרעמער, זאָל פאָועל אַלשעוואָסקי האָבן קלוימערשט צוגעזאָגט פאר איידעס, אז וויבאלד ער וועט זיך נאָר אביסל באַפּרענען פון דער ארבעט, וועט ער זיך טייקעף נעמען און מעגלעך זיין. אף ווי ווייט דידאָזיקע יעד'ע איז ווייט פון עמעס, קען מען זען פון דעם, וואָס, ערשטנס, איז פאָועל אַלשעוואָסקי ניט קיין גלויביקער, א געוועזענער עס-ער, וועלכער האָט זיך שוין, אגעו, אויסגעוואַלגערט אין אלע טפּיסעס, און, צווייטנס, איז דאָס איבערגיין אף דער יידישער עמונע פארבונדן פאר א מאַנצבל מיט געוויסע שווע-ריקייטן, וועגן וועלכע עס ווילט זיך ניט מירעך זיין.

שוין נעענטער צום עמעס איז א צווייטע ווערסיע, אז פעטער זישע האָט אַנומלעטן אוועקגעשריבן וועגן דעמדאָזיקן איניען א לאנגן בריוו צו איינעם א מאַסקווער ראָוו, און יענער זאָל האָבן אף דעם געענטפערט: לעסאטע מוז מען שווייגן און אָנעמען די שטראָף בעאהאווע, און וואָס שפעטער וועט זיין, איז פאראן וועגן דעם א בעפירעשדיקער דין. דער ראָוו האָט אים געטרייסט און צוגעשריבן מיט דרייבנע אויסיעלעך, אז אזוינס איז שוין געווען אין די צייטן פון גאַלעס באָוועל, בימיי עזרע און נעכעמיע, וועיין קאָל כאָדאָש טאכאס האשעמעש, נאָר שיווע זיצן האָט ער פונדעסטוועגן געראטן.

פעטער זישע, וואָס האָט ניט טיוול געווען די זעלמעניאנער, האָט די מיסע וועגן דעם מאַסקווער לאַשנקוידעשדיקן קארטל פּר'ער פארשפּרייט

אין בעסמערדעש, ווו ער איז נאך סאָניעס נישטאָנגעבענעם שידעך
געוואָר א גאנצער בענבאָס, און ערשט נאָכדעם מיט א גרויסער פארשפּע-
טיקונג איז דידאָזיקע ווונדערלעכע יעדע אָנגעקומען אין רעבוע-הויף.

פעטער יודע האָט באלד געפאסקנט, אז די מייע מיט דעם קארטל
איז א ליגן. און קעדיי איבערצייגן זיך, האָט ער אמאָל, ווען פעטער
זישע איז ארויס אפן גאנצן אויסלופטערן זיך, געעפנט די פאָרטקע צום
הויף און ארויסגעשרייען:

— זישע, עפשער קענטו מיר ווייזן די קארטל, וואָס דו האָסט בא-
קומען פון מאָסקווע?

פעטער זישע האָט אים דעמלט קאלטבלוטיק געענטפערט:
— די מאָסקווער קארטל איז געשריבן אין לאַשנאָקידעש, און סייזי
וועסטו אין איר פארשטיין, ווי א האָן אין בנייאָדעם.

— טאָ ווייז כאַטש א קוק טאָן פונדערווייטנס!
— א קארטל, ווי אלע קארטלעך, האָט אים פעטער זישע געענט-
פערט געלאָסן.

עפשער האָט ער טאקע באקומען א לאַשנאָקידעשדיקן קארטל פון
מאָסקווע. עפשער יע און עפשער ניט. אָט דאָס ווייס מען אָבער גענוי,
אז סאָניע פעטער זישעס האָט פאר דער גאנצער צייט ניט אופגעהערט
אריינקומען צום טאטן אין שטוב, אייניקע מאָל אפילע ארויס פונדאָרטן
א פארוויינטע.

קיינער האָט ניט געקענט פארשטיין, וואָס זאָרטן אין דער גייווע-
דיקער שטוב קומט פאָר.

פעטער איטשע האָט קעסיידער געקוקט פון זיין פענצטער, אריינ-
געכאפט זיך אָפּט צום פעטער זישען דערקונדיקן זיך, ווי האלט דער
זייער. עס איז דאָרטן אין שטוב געווען שטענדיק אָנגעכמורעט-שטיל,
בלויז עטלעכע זייערס האָבן אראָפּגעקלאפט פון די טונקלע ווענט.

ניטאָ אָבער קיין פארבאָרגענישן פאר פעטער איטשען.
אין איינעם אן אַוונט האָט ער באמערקט, אז באם פעטער זישען
האָט מען צוגעמאכט די לאַדן פריער פאר דער צייט. לאנג האָט ער
דעמלט ארומגעבלאָנקעט איבער דעם נאסן הויף, געשלאָגן זיך מיט דער
דייע, ביז ער האָט ניט אריינגעקוקט אין שפאלט פון לאַדן און דערזען
מאָדנע זאכן: אין גרויסן צימער, באם ליכטיקן טיש, זייען געזעסן פער-
טער זישע, דער אייזעם און די טאָכטער. מען האָט געטרונקען טיי

באלד האָט ער זיך אָנגעשטויסן, אז פעטער זישע האָט, קענטיק, גע-
שלאָסן שאַלעם מיט דער טאַכטער.
נאַכדעם האָט די מומע מאלקעלע אויך באשטעטיקט, אז זינע בא-
טראכטונגען האָבן א געוויסן גרונט.

*

דער הויף האָט זיך צוגעקוקט מינאצאד צום גאנג פון די פאסר-
דינגען, אָבער נאַכדעם האָט ער זיך (דער הויף) אָנגעהויבן בונטעווען,
צוליב א קלייניקייט, און מע מוז מוידע זיין, אז שולדיק אין דעם איז
וידער פעטער זישע.

ווי באוויסט, איז דער זעלמעניאנער איינפאך ווי א שטיק ברויט,
ער נעמט אָן אלץ, וואָס סע מאכט זיך, און לעבט ווייטער. אזוי איז
אויך געווען מיט אָט דעם שידעך. דער פויערישער פאוועל אַלשעווסקי
האָט דאפקע אויסגענומען. לויט אלע סימאָנים האָט ער אויך, פון זיין
זינט, ארויסגעוויזן א ווילן צו קרויולען זיך מיט דער גאנצער מישפּאַ-
כע אָן אויסנאם. פעטער זישע האָט זיך אָבער איינגעשטעלט און בע-
שומויפן ניט געוואָלט דערלאָזן עמיצער זאָל געניסן פון זיין איידעם.
ער האָט זיך געקליבן האלטן דעם איידעם אָפגעזונדערט.

דעמלט האָט מען זיך דערוויסט, אז פאוועל אַלשעווסקי האָט גע-
האט דאָ ניט לאנג די קאוואָנע צו פארבעטן אלע זעלמעניאנער אין קינאָ.
ער איז, נעמלעך, דערגאנגען, אז צווישן די עלטערע זעלמעניאנער זיי-
נען פאראן עלעמענטן, וואָס זינט זיי לעבן האָבן זיי נאָך קיינמאָל קיין
קינאָ-פאַרשטעלונגען ניט געזען.

דאכט זיך: פעטער זישע האָט געדארפט זיין צופרידן פון אזא
איידלקייט מיצאד דעם איידעם זיינעם, האָט ער זיך אָבער איינגעשפארט
און דערקלערט אַלשעווסקין מיט דער גאנצער הארטקייט, אז אויב ער
ווייל לעבן בעשאַלעם מיט זיין שווער און שוויגער, זאָל ער זיך ניט
מישן מיט די הויפיקע.

— דאָס זיינען אזוינע סאָרטן מענטשן, האָט פעטער זישע גע-
זאָגט, וואָס סע שאדט ניט האלטן זיך פון זיי אביסל פונדערווייטנס.
פעטער זישע האָט דערביי געגעבן צו פארשטיין פאוול'יקן, אז ער
האָט זיך מיסכאטן געווען בלויז מיט אים און מיט זיין שטוב, און וויי-
טער מיט קיינעם ניט. קעדיי אויספירן דאָס זייניקע, האָט ער ארויסגע-

געבן א באפעל דער מומע גיטען, זי זאל טייקען אַנטאָן די יאַנטעוויד-
קע מאלבושים, און אין קינאַ איז אוועק בלויז רעב זישעס שטאַם, אָן
דעם הויף.

*

א פאטש אין פאַנעם דעם רעבועהויף. זינט רעב זעלמעלע האָט
אוועקגעלייגט דעם יעסאָד פאר דער מישפּאַכע (געגרינדעט אין 1864),
איז נאָך אזא נעוואָלע ניט אָפּגעטאָן געוואָרן.

— אונדז גייט ניט אין דעם, האָט מען געטיינעט אין די שטי-
בער. אונדז גייט אין האַנאָר!

די אופגעבראכטע מומע מאלקעלע האָט גענומען דעם פעטער אי-
טשען אונטערן אָרעם און זיך אוועקגעלאָזן אין קינאַ. פעטער פּאַליע
האַט מיטגענומען זיינע פינף-זעקס קינדער און איז אוועק אין קינאַ.
דאָס וויכטיקסטע איז אָבער, וואָס פאלקע פעטער איטשעס האָט געגעבן
צו וויסן, אז אויב מען וויל זיך לאָזן קאָסטן געלט, קען ער אַינזאָרדע-
נען אין שטאַל אן אייגענעם קינאַ. ער האָט שוין אפילע געהאט אָנגע-
הויבן בייסן די נעגל פון צופיל שעפערישע געדאַנקען אין קאָפּ. פונקט
דעמלט איז טאַנקע געקומען צו אים מיט א מאָדנעם פאַרשלאָג:

— אויב דו ווילסט, האָט זי געזאָגט, קאָנטו פאַרן מיט מיר קיין
ווילאדיוואָסטאַק.

האַט ער אופגעהערט בייסן די נעגל און איז אוועקגעפליגן מיט
שאַנקען.

איי, פעטער זישע האָט מעווייזעש געווען א הויף מיט מענטשן, און
א קינאַ אין שטאַל מוז מען איצט האָבן ווי דעם לעבן? איז מען דאָך
אָבער אף דעם ניט מער, ווי א שילדיוע, א פינטעפלידיוע, א לאָווע-לאַט,
א פוסטע זאך!

*

וועגן דער מומען גיטען גיט מען איבער, אז א פאַר וואָכן נאָכן קי-
נאַ-אַונט האָט זי געשוויגן, און נאָכדעם, אין א גוטער שאַ, האָט זי א
רייד געטאָן מיט א ביטערער איראַניע מיקויעך דער היינטיקער זעלט:

— מע מאכט פינצטער, האָט זי געזאָגט, קענדיי דו זעלט ניט זען
דעם שווינדל.

נאָכאמאָל גייט זי ניט, אז מען זאל זי אָפּהאַלטן.

דער הויף האָט זיך אָבער געשאפן וועגן קינאַ א גאנץ אנדער פאָר-
שטעלונג. עס זיינען אפילע ארויסגעזאָגט געוואָרן מיינונגען, אז קינאַ
שטייגט איבער אַלץ—אי עלעקטרע, אי ראדיאָ. וועגן פעטער איטשען
איז שוין אָפּגערעדט. איינמאָל, ביים די מומע מאַלקעלע האָט אומגען
אויסגעקערט די וועטשערע אין אויוון, האָט ער געפרוווט אויסנוצן איר
ווייך געמיט און א זאָג געטאָן.

— מאַלקעלע, ווען מיר זיינען מענטשן, כאפן מיר זיך היינט אריין
נאָכאמאָל אין קינאַ.

ליידער האָט ער ניט געפויעלט, און געמוזט באנוגענען זיך מיט אי-
בערטראכטן אפסניי די אלע יאם-וואסערן מיט די ווייסע בערן, וואָס
האָבן זיך צו אים באוויזן דעמלט אין יענעם קישעפדיקן קינאַ-אָוונט.
פעטער איטשע איז געווען פול מיט פאנטאסטישע זעונגען, ארומגעגאנגן
גען פארקאַלעמט מיט א פאָר וואסערדיקע אויגן און צוגעהערט זיך,
עפשער רעדט מען ערגעץ א וואָרט וועגן קינאַ.

— אף אזוינס האָב איך זיך ניט געריכט, האָט ער געזאָגט צו מאַל-
קעלען.

באנאכט, שטעפנדיק א פאָר וואטאָווע הויזן, האָט ער געטראכט מיט
א ווייטיק אין הארצן וועגן ווייסע בערן, וועגן פארפראָרענע וואנדע-
רער אף די אייזבערג, וואָס פאר זיי זיינען וואטאָווע הויזן, ווי אָנגע-
מאַסטן. און ער האָט שוין לאנג מויכל געווען זישען די באליידיקונג,
אפילע אליין אוועק איבערבעטן זיך.

— נאָך מײַן סייכל, האָט ער דאָרטן געזאָגט, קומט אויס, אז דער
קינאַ שטייט אסאך העכער פון עלעקטרע און פון ראדיאָ.

— אסאך סייכל האָסטו טאקע—האָט אים פעטער זישע פאָרט א
שטאָך געטאָן.

*

פעטער זישע איז ניט קיין צוגעלאָזענער מענטש. ער ליידט, אוי-
סער די אלע פראָסטע קראנקייטן, אויך פון גיזע און פון אָנשטעלע-
נישן, און א סוואָרע, אז איצט מאכט ער אויך דעם שיינעם אָנשטעלע.
די מיסע מיט דעם מאָסקווער קארטל איז א בעפירערשער ליגן. ער
בראָקט ליגנס און עסט זיך אוף לעבעדיקערהייט. עס לאָזט זיך אויס,
אז מיט דעם שידעך איז ער נאָך אַלץ ניט שוואַכעשטאָווע, וואָרעם

אנומל'טן, שוין לייגנדיק זיך שלאָפן, האָט ער פּלוצלונג א זאָג געטאָן צו
דער מומען גיטען:

— איז וואָס, גיטע, האָבן מיר שוין אויסגעגעבן אונדזער עלטערער
טאָכטער סאָרקען?

— יאָ, האָט זי געענטפערט, אין א מאולדיקער שאָ!

— נו, איז ווי געפעלט דיר עפעס דער שידעך?

און איידער די מומע גיטע האָט באוויזן צוטראכטן עפעס א שטיקל
ענטפער, וואָס זאָל אים האוירן, האָט ער אויסגעדרייט דאָס פּייער און
א זאָג געטאָן אינדערפיצטער:

— נאָך אלעמען, הערסטו, איז אזאָכונאזוויי צו אונדז בידן!

אין דרויסן האָט זיך פונקט דעמ'לט געשטעלט א פראָסט.

מאראט

ס'איז ארויסגעפאלן א טיפער שניי. אונטער די פענצטער האָבן זיך אָנגעהורבעט שפיציקע בערג. דער רעכזעהויף איז אזוי טיף ארונטער-געקראַכן אונטערן שניי, אז קוים, וואָס מען האָט ארויסגעזען די שטי-קער ווענט מיט די פארשנייטע פענצטערלעך. די ווייסע דעכער האָבן זיך אראָפּגערוקט נידעריקער. די שטוב־ראָגן זיינען געשטאנען נאטע, פארשנייטע, פארשמירטע, ווי אָפּגעקאלכט.

ארום האַלבער נאכט איז בערע ארויס א פארשלאָזענער, אין קא-לאָשן אף די באַרוועסע פיס, האָט זיך דערקליבן פאַרזיכטיק צו פעטער איטשעס פענצטער און אָנגעקלאַפט. באלד האָט זיך א הויב געטאָן פון אינעווייניק דאָס פאַרהענגל, דער מומע מאַקעלעס איבערגעשראָקענער פאַנעם איז ארויסגעשוומען, ווי פון א וואסער, און זיך ברייט צוגע-קלעפט צו שויב. בערע האָט ניט געקענט צוטראכטן וואָס צו זאָגן, גע-מורמלט עפעס אונטערן וואַנץ, און מיטן האנט אָנגעוויזן אף זיין דירע, אויבן אין מויער.

— אוואדע עפעס מיט כײַעלען, וואָס?— האָט זיך די מומע מאַקעלע געכאַפט.

ער האָט צוגעשאַקלט מיטן קאַפּ.

*

בערע האָט דורכגעמאַכט א לאַנגע, שווערע נאכט. קוידעמקאַל האָט אים די מומע מאַקעלע אוועקגעשיקט נאָך א שליטל. ער האָט געבראַכט דאָס שליטל, זיינען ביידע ווייבער צו אים צוגעשטאנען, אז ער מוז מיט זיי מיטפאַרן אין קליניק. פארשטייט זיך, אז ער האָט זיך אָפּגעזאָגט.

פארשטייט זיך, אז כײַנעלע האָט זיך באלד אריינגעוואָרפן מיטן מאנטל אין בעט, און פון איין קימפעט-געשריי צום אנדערן האָט זי ארויסגעוויינט וועגן דעם, אז ס׳איז שוין גלייכער צו האָבן א קינד פון א שטיין איידער פון א באַלשעוויק. ס׳האָט שוין אויך געהאלטן, אז זי זאָל זיך ביכלאל אַפּוואַגן האָבן דאָס קינד.

דעמלט איז פון אונטער דער ערד ארויסגעוואקסן פעטער איטשע און מיט דער רעציכע, וואָס איז אייגנטימלעך פאר דעמדאָזיקן מענטשן, האָט ער אים פראָסט פאַשעט געסטראשעט מיט פעטש.

— ס׳איז דיין קינד. צי ניט?— האָט ער געשריען, — בולעך איינער!
— וואָס היצסטו זיך אזוי?— האָט בערע צו אים א שמייכל געטאָן, — בא מיין קימפעט האָסטו עפעס אסאך געפירט די מאמען אין קליניקעס?
— פערעאַדעם, וואָס גלייכסטו זיך צו מיר?— דער פעטער האָט זיך נאָך מער צוקאכט, — איך בין געווען אן אַרעמער שניידער, און דו ביסט א באַלשעוויק. ס׳איז דאָך דיין קליניק, גוילעם!

און אפילע כּוץ דעם איז אויך בערע ניט געווען גערעכט, וואָרעם זיין קימפעט, בערעס, איז פאַרגעקומען בא גאנץ אנדערע אומשטענדן. די מומע מאלקעלע, זאָגט מען, איז דעמלט געגאנגען צום טייך וואשן גרעט, און שוין גאָר ניט ווילנדיק האָט זי אים דאָרטן געהאט בא דער פראַלאָווקע. מע האָט זי דעמלט געבראכט צופירן אף א פויערשן שליטן צוזאמען מיטן קינד, און, פארשטייט זיך, אז ס׳האָט ניט געהאט קיין שום סענס פאַדערן פון פעטער איטשען, ער זאָל זי נאָכדעם נעמען און פירן אין קליניק.

אין יענער נאכט האָט מען בערעס אקשאַנעס געבראַכן, ווי אומ-גלויבליעך דאָס זאָל ניט אויסקומען. ער איז דאפקע יע געפאַרן אין קליניק.

אינטערוועגס האָט זיך די מומע מאלקעלע נאָך גענוג זיך איודיע-קעוועט איבער אים. בא יעדער אפטייק, לעמאַשל, פלעגט זי אים אראָפּ-שיקן איינקויפן פארשיידענע סגולעס, וואָס בלויז זי אליין איז געווען א מיינונטע אף זיי.

דאָס שליטל איז פול געוואָרן מיט פארשיידענע קרייטעכצער, זאלבן, שמירעכצן. ער האָט געשוויגן, ווי א פיש, נאָר איינמאָל פארן גאנצן וועג האָט ער זיך א קער געטאָן צו דער ווייב.
ער האָט געפרעגט:

— ווו סיטע אוועקגעלייגט, כײַעלע, דעם שליסל פון אלמער?
 כײַעלע האָט זיך דעמלט אָנגעכאפט פארן רוקנביין און אין איר בײַ-
 טערן ווייטיק גענומען באקלאָגן זיך פאר דער שוויגער, וואָס בערע גייט
 זאַך אלץ ניט ארײַן אין איר לאַגע. ער טראכט גאָר וועגן שליסלען
 בערע האָט איר באלד געענטפערט, אז דאָס האָבן א קינד גייט ניט
 ארײַן אין זײַנע היסכײַוועסן און, בעעמעס, דארף ער זיך גאָר אינגאנצן
 ניט מישן אין די ווייבערשע איניאַנימס.
 — פארוואָס זשע אָבער האָסטו זיך פריער געמישט?— האָט זיך כײַ-
 עלע צעוויינט.

אף דעם האָט בערע געפונען פאר נויטיק ניט צו ענטפערן.
 — און וואָס וועט זײַן מיט א בריס?— איז די מומע פלוצלינג ארויס
 מיט אירער אן אייגענער זאָרג.
 — האָדל!— האָט ער געענטפערט, קײַן בריסן וועט דיר שוין מער
 ייט אויסקומען צו פראווען.
 מער האָבן זיי שוין ניט גערעדט.

*

די שטאַט איז געלעגן אין א טיפן, ווארעמען שניי. שטיל, ווי אף
 א בוידעם. הונדערט דרייסיק טויזנט מענטשן, ניט דעכענענדיק קײַן אוי-
 פעלעך ביז א יאָר, זײַנען שוין היפשע עטלעכע שאַ געלעגן אונטער די
 ווארעמע קאָלדערעס. די פראָדוקציע פון כאלוימעס איז געשטאנען אין
 פולן ברען. כאלוימעס, כאלוימעס, כאלוימעס פון די פארשידנסטע
 שטאַפן. אהינטער די לאַדנס האָבן זיך דורכגעטראָגן אלטע לײַוונטן פון
 בירגער-קריג, האָפענונגען, קלאסן-נעוועס. ערגעץ אונטער א פערענע
 האָבן זיך געשפונען שווערע נעפמאנישע כאלוימעס. עלעקטרישע, לאנגע
 ציפערן האָט זיך געכאַלעמט א טוער פון מעלזוכע-פלאַן.
 בלויז איינער אין דער גאנצער שטאַט, דער פעטער פאָליע, איז אָפ-
 געשלאָפן זײַנע אייזערנע נעכט אָן כאלוימעס; געלעגן ווי א דאמף-מא-
 שין בא דער ווייב אין בעט און איר געכראָפּעט אין אויער.

*

פונקט זעקס אויגער פארטאָג, ביים א גרויסער שניי-זאווערוכע אין
 דרויסן, איז געבאָרן געוואָרן א שפאָגל נײַער זעלמעניאנער. דער דאָך

טער האָט אים פון היספּללעס אוש א פאטש געטאָן אין געזעסל. דאָס
נעפעשל האָט געהאט א שווארצע קוטשמע האָר, ברייטע פלייצקעס און
ס'האָט שוין אָפגעגעבן פון אים פאוואָלינקעס מיט היי און נאָך עפעס...
(זע קאפיטל 1).

בערע איז געזעסן אין טונקעלן קאָרידאָר און גערדעמלט, און אד
די מומע מאלקעלע האָט אים אופגעטשוכעט מיט דער יעדזע, האָט ער
אָפגעזיפצעט פון נאכערוען:

— אויב אזוי, האָט ער געזאָגט, קען איך דאָך שוין מיסטאָמע גיין?
ער איז אוועק אהיים, געשטעלט דעם סאמאָואר און אויסגעטרונקען
פופצן גלעזער טיי מיט ווארעניע.

*

אינדערפרי האָט זיך די מומע מאלקעלע באוויזן אין הויף מיט דער
פרייעכער בסורע. זי האָט זיך געשמאק דורכגעקושט מיט אלע זעלמע
ניאנער און מיט סטאם מענטשן, וואָס האָבן זיך איר באגעגנט אין וועג
וועגן א בריס, האָט מען שוין געווסט, איז ניטאָ וואָס צו ריידן. אזוינע
זאכן פויעלט מען ניט. מען האָט זיך בלויז געקליבן ראטעווען דעם נאָמען.
פעטער יודע און פעטער איטשע זיינען ארוף צו בערען און כוידזע
געווען מיט דער גאנצער הארבקייט, אז זיי באשטייען, דאָס קינד זאָל
הייסן: זאל מען, אָפגעזאָגט—זיינען זיי, ווי אזוי אָרעמע מעכוסאָנים,
געבליבן שטיין ווארטן אף א טשווע.
בערע האָט געענטפערט אזוי:

— וועגן נאָמען דארף איך זיך נאָך מעיאשעו זיין, אָבער יעדנפאלס
וועט ס'קינד ניט הייסן זאלמען, וויל דער זיידע רעב זעלמעלע איז לויט
אסאך סימאָנים געווען א באלעגופל, און כוץ דעם איז פאר מיר ביכלאל
ניט קלאָר פונוואנען האָט עס דער זיידע גענומען געלט אף אויסבויען
א הויף.

— טאקע פונוואנען?

— איז וואָס ווילסטו דערמיט זאָגן, אז דער טאטע אונדזערע איז
געווען א קעשענע-גאנעוו?—האָבן זיי זיך גענומען רוקן צו אים נע-
ענטער.

בערע האָט אויך דאָסמאָל געפונען פאר נויטיק ניט צו ענטפערן.

*

אפמאָרגן איז געקומען פון קליניק כײַעלעס בארימט געוואָרענע
באשטימונג, אז איר קינד הייסט זעלמעלע. עס האָט פארשמעקט
מיט פולווער. בערע האָט דעמלט הארט א שווייב געטאָן, די באקן-ביי-
זער זיינען ארויסגעקראָכן שארפער—אן אָנוואַג, אז דעם קאמף האָט ער
אָנגענומען.

כעוורע קאָמיוג (די שיליועס) איז געשטאנען גרייט ארויסצוטרעטן.
אפאָנעם, שוין לאנג שטיל געווען אין הויף.
די אלטע האָבן זיך באהאלטן אין די שטיבער, געמאכט זיך טאם,
פונקט זיי ווייסן ניט וועגן וואָס סע רעדט זיך, און מיט א ברעג אויג
ארוםגעטאפט דעם סוינע. די מאשין האָט געשטעפט, דער הובל האָט
געהובלט, און פעטער זישעס אלטע זייגערס זיינען אויך אלע אוועק-
געגאנגען.

באטאָג, ביים קיינע ענדערונגען איז ניט געווען צו זען אין רעבוע-
הויף, האָט פעטער איטשע געזונגען א ליד:

גיי איך סערמיעגעס וואטאָוע,
גיי איך פעלצן ווינטער־אָוע.
פאר מינע פויערימלעך
בעמעקעך האשאָוע.
ווי א גוואלדריס, ווי א לאטע,
אלץ פארטשאַבעט לעייסאטע,
פאר מינע פויערימלעך
די לאפטשעוואטע...

און געווינקען האָט ער גנייוויש צו דער מומען מאַקעלען:
— מיט דער שנור, הערסטו, האָבן מיר, באַרעכאשעם, געטראַפן אפן
שענסטן אויפן!

*

אינאָונט. די מומע מאַקעלע האָט זיך געקליבן אין קליניק אריין
פלוצונג האָט זי בערע פארושן צו זיך און געבעטן איבערגעבן דער
קימפעטאָרן, אז דעם זון זיינעם רופט מען מאראט.
— טאָמער געפעלט ניט כײַעלען די זאך, האָט ער געצויגן דעם
וואָנץ, קען זי מאָרגן גיין כאסענע האָבן פאר א כאון.
פעטער איטשע האָט דעמאָלט שטארק א הויב געטאָן די הויזן און
איז ארויס זיך שלאָגן.

— גיט מיר אים אהער, דעם בופלאקס, איך דארף אים דאָ צערייבן
אף אש!

און פעטער יודע האָט ארופגעשריען צו בערעס פענצטער:
— ווער ביסטו אזוינס, כאמערוק, וואָס די גייסט מעוויצעש זיין
מיין טאטן?

און פעטער זישע איז אויך ארויס. ער האָט א זאָג געטאָן צו די
ווייבער (א טשיקאווע זאך צו וויסן, אלעמיי פעטער זישע רעדט שטענדיג
דיק צו די ווייבער):

— כ'האָב גאנץ גוט איבערגעטראכט, און איך זע איין, אז די מיין-
סע מיט דעם נאָמען וועט בלייבן א פלעק אף אונדזער מישפּאָכע לע-
דירדוירעס.

אַבער אפילע איצט האָבן באם פעטער יודען א שפּאר געטאָן די
אויגלעך אריבער די שפּאקולן:

— און דיין איידעם, זישקע, איז גיט קיין פלעק אף דער מישפּאָכע?
פעטער זישע האָט אים דעמלֶט קאלט געענטפערט:

— ערשטנס, רייד איך גיט צו דיר, צווייטנס, האָב איך אף מיין
איידעם א העטער פון א מאַסקווער ראָוו, און, דריטנס, ווען דו ביסט
גיט קיין בורדערֶיסע, וואָלסטו אויך געוויסט, אז אזוינס איז שוין גע-
ווען בימיי עזרע אונגעכעמיע, וועיין קאַל כאַדאַש טאכאס האשעמעט.

נאָך גוט, וואָס פעטער זישע האָט גיט געמאכט דעם כאַלעש!
עס האָט זיך געקערט כוּישעך. קוים וואָס די מומע מאַלקעלע האָט
אריינגענומען די שלעגער צו זיך אין שטוב אריין. זי איז געווען אויסער
זיך. עס איז א סוואַרע, אז דאפּקע זי האָט אין דער שטיף אונטערגע-
העצט די פעטערס אין קאמף פאר רעב זעלמעלען, און אויך בענויגייע
כילעלעס ארויסטרעטונג איז זי, זאָגנדיק דעם עמעס, גיט געווען אינ-
גאנצן ריין.

די מומע מאַלקעלע איז געווען אויסער זיך.
און דערפון שטאמט עס עפּשער, וואָס שפּעט באנאכט, קומענדיק
צוריק פון קליניק, האָט זי געפונען פאר איר כוּיוו אדורכגיין די זעל-
מעניאנישע שטיבער און איבערגעבן:

— וואָס זאָגסטו דערצו, מיט בערעס מאראטל קערט זיך דאָך דער
באנצער קליניק?

און נאָכדעם האָט זי אריינגערופן מיט א טערעך פאלקען צו פעטער זישען אין שטוב אריין, ווו אלע פעטערס זיינען געזעסן ארום א גלעזל טיי. מען האָט אים געבעטן ער זאָל דערציילן וועגן מאראטן, ניט וועגן בערעס, נאָר וועגן יענעם, דעם אומבאקאנטן מאראט, צי ער איז כאָטש געווען אן אָרנטלעכער מאן, צי האָט ער כאָטש האָלט געהאט יידן, מע-קויעך אנדערע זאכן רעדט זיך שוין ניט.

פאלקע האָט פארוזיכערט, אז וועגן ערלעכקייט איז ניטאָ וואָס צו דיידן. ער האָט אופגעקלערט מאראטס ראָל אין דער פראנצויזישער רע-וואָלוציע, אָנגעוויון אף דעם קאמף צווישן די יאקאָבינער און די זשי-ראַנדיסטן, נאָכדעם האָט ער זיך אָפגעשטעלט אף דער פאריזשער קאָ-מונע, קריטיקירט שארף די גרויסע טאָעסן, וואָס זיינען געמאכט געוואָרן דעמלט און פארענדיקט מיט א לויב-געזאנג צו דער אָקטיאבער-רעוואָ-לוציע.

אין יענעם אָוונט האָבן די קאָרענע פעטערס עטוואָס געלערנט.

דער טויט פון פעטער זישע

פעטער זישע האָט געשמייכלט.
ווי אלע גיבן איבער, האָט ער זיך אין יענעם לעצטן ווינטער-
אַונט געפילט גאנץ גוט, געטריבן אפילע קאטאַוועט מיט פאלקען און
מיט דער מומע מאַלקעלעך וועגן די היינטיקע שיינע אייניקלעך (וועגן
די איידעמס האָט מען נאך אלץ ניט געטאַרט דערמאָנען).
און ווער האָט עס געקענט גלויבן, אז אפמאָרגן אין דער צייט
וועט שוין פעטער זישע ניט זיין צווישן די לעבעדיקע?
איצטער ווייסן שוין אלע, איצטער ווייס מען שוין, אז די ווייב-
קייט, וואָס פארן טויט, האָט פון אים דעמלט ארויסגערעדט. ער האָט
לאנג געקוקט אף די זעלמעניאנער מיט זיינע פולע געלבליעכע ווייסלעך,
און זיי, די שעפסענע כעוורעלייט, האָבן ניט פארשטאנען, אז ער זעגנט
זיך מיט זיי.
אָן שום סאַפעק, אז ער האָט דעמלט פאַרגעפילט דעם טויט, ווי די
אלע אלטע זיגערמאכערס, וואָס האָבן צו טאָן אין א געוויסער מאָס
מיט לעבעדיקע כפייצים: ווילן זיי—שטעלן זיי פאוואָלינקעס צונויף א זיי-
גער און ער גייט; ווילן זיי—טוען זיי אָן די שפאקטיוו, ציען ארויס
די רעדעלעך מיט די הערלעך און עס איז שוין ביכלאל גאַרנישט גיטאַ.
ווי שרעקלעך דאָס זאָל ניט אויסקומען.

*

אפמאָרגן איז דער פעטער זישע אופגעשטאנען מיטן ברוך אף טאָג
אינדרויסן איז געשטאנען א שארפער פראָסט. ער האָט אופגעבלאָזן דעם
סאמאָוואר און אין דער שנעקער בלויעניש, וואָס האָט געשלאָגן פון
די שויבן, געשטעלט זיך דאוונען. שפעטער האָט ער, א פארוויקלטער
אין טאלעס, צוגעטראַגן דער מומע גיטען א הייסע גלאַז טיי צום בעט.

דער מומע גיטען איז באפאלן די קאלטע גרויל. לויט דעם טאלעס
אין דער שאַטנדיקער טונקלעניש האָט זי געמיינט, אז מען איז עס
געקומען נאָך איר; קוים וואָס זי האָט באוויזן אין איילעניש ארופכאפן
עפעס א פאטשיילקע אפן קאַפּ, נאָר ערשט דעמלֶט האָט זי דערהערט
פעטער זישעס פארליבט קאַל. ער האָט געזאָגט:

— טרינק, גיטע, טרינק, א גאנץ לעבן האָסטו געקאכט פאר מיר
טיי, און כ'ווייס גאָרניט צי כ'האָב עס פארדינט.

די מומע גיטע האָט פון שטוינונג גאָרנישט געענטפערט. ס'איז פאר
איר בלויו קלאָר געוואָרן, אז מיטן פעטער האלט גאָר ניט גוט.
נאָכדעם איז זי א גאנץ פרימאָרגן געשטאנען באם אויוון, געקוקט
פון דער זייט, ווי ער זיצט איבערגעבויגן איבער די ציפערבלעטלעך,
ביז זי האָט סאָפּקאָלסאָף ניט דערזען, אז זיין פאטילניצע און די פליי-
צעס זינען שוין ניט קיין היגע. און אָט דאָס מוז מען צוגעבן, אז
וואָס עס איז שניעך טויט-זאכן, מאלעכאעמאָועסישע גענג, איז נאָך ניטאָ
אזא קענערקע, ווי זי.

*

פעטער זישע איז טאקע באלד אין א פאָר שאַ ארום געשטאָרבן
און, קימאט, ווי פון א נארישקייט.

צום הויף איז צוגעפאָרן עפעס א דאָרפישער פארפראָרענער שליטן.
עס האָט נאָך פון אים געטראָגן מיט באנאכטיקער קעלט פון די פעלדער.
פון אונטערן שטרוי זינען ארויסגעקראָכן א פויער און א פויערטע,
פארוויקלטע, פארטערקעטע, מיט הארטע קארטאָפּל-נעזלעך. זיי האָבן
זיך נאָכגעפרעגט אף זישע דעם זייגערמאכער, האָט מען זיי אָנגעוויזן.
טכילעס האָט דער פעטער געמיינט, אז זיי ברענגען פון דאָרף פא-
ריכטן א זייגער. אָבער עס לָאָזט זיך אויס (און אָט דאָס איז דער
אומגריק!), אז דאָס זינען ניט סטאם פויערים פון דאָרף, נאָר פעטער
זישעס שטארק נאָענטע מעכטיאָנים; דאָס זינען ניט מער ווי סאָניע
דעם פעטער זישעס שווער און שוויגער. איצט, קומענדיק אין שטאָט
אפן מארק-וואָגן זיי-וועלן זיי שוין האָבן, ווו איבערצולאָזן דעם פערד
און וואָגן.

פעטער זישען האָט, פארשטייט זיך, באשלאָגן א קאלטער שווייס.
עס האָט זיך אים מיטאמאָל פארגלוכט ארומנעמען די מומע גיטען און
זעצן זיך וויינען. די מעכטיאָנים האָבן גערעדט צו אים און ער האָט

עפעס אלץ אוי ווי פארהערט, אָבער דאָס גרויע פויערל, ווי אפצו-
צולאָכעס, האָט איבערגעפרעגט מיט היספּילעס:

— ביסטו עס טאקע זישקע דער זייגערמאכער?
יאָ.

פעטער זישע האָט געפאָרשקעט מיט דער בלייכער נאָז און ארויס-
געקוקט אין פענצטער, צי לייט ווייסן שוין ניט פון אומגליק. פארשטייט
זיך, אז פעטער איטשע האָט זיך שוין ארומגעדרייט מיט טיפן כשאד
ארום גאנעק און ס'איז שוין געווען די געפאר, אז דער אויסוואַרף וועט
באלד אריינקומען פרעגן דעם זייגער.

דעמלט האָט זיך פעטער זישע אופגעהויבן, צוגעשלעפט זיך צום
טיר, און זי אן עפן געטאָן צום דרויסן:

— איטשקע, האָט ער געזאָגט א פארכאלעשטער, ווילסט דאָך שוין,
מיסטאָמע, וויסן דעם זייגער?

יאָ, האָט זיך פעטער איטשע א כאפ געטאָן— א טשיקאווע זאך צו וויסן!
— ס'איז דריי פערטל אף צוועלף.

און דאָ האָט ער זיך אומגעלומפערט אויסגעקירעוועט, א זיפן
געטאָן און ארויסגעפאלן אפן גאנעק מיטן פאָנעם אין שווארצן שניי.

דער הויף איז געבליבן רויק. דער הויף האָט אָפגעווארט, געמיינט,
אז פעטער זישע פירט עס דורך דעם געוויינטלעכן כאלעש, און מע
ווייס, צוליב וואָס—קעדיי מעשאלייך צו זיין די ניטגעבעטענע אָרכים.

ווי פארווונדערט איז מען אָבער נאָכדעם געוואָרן, ווען ס'האָט זיך
ארויסגעוויזן, אז פעטער זישע איז דאָס מאָל טאקע געשטאָרבן! ווי
ביטער עס איז עס געוואָרן אפן הארצן!

פעטער זישע האָט א גאנץ לעבן גענארט די וועלט מיט זינע
אָנשטעלענישן און אויך איצטער, האלט מען, איז ער אומישנע געשטאָרבן
מיט א דריי: דער הויף זאָל זיך לאנג דארפן שלאָגן מיט דער דייע,
צי ער לעבט, אָדער ניט.

עס פרעגט זיך: צו וואָס אזא מאָדנע אופירונג פון א מענטשן?

*

פעטער זישע איז געשטאָרבן. טיף אין ווינקל שטוב איז ער שוין
געלעגן אף דער צערודערטער בעט מיט אן אופגעפוישטן הילצערנעם
בויך און מיט א קאלטער באַרד צו דער סטעלע; געלעגן ווי אפצולאָכעס

אלעמען און געבן אים צוקאָפּנס—די מומע גיטע מיט די ביינערדיקע
הענט, ווי מיט אראָפּגעלאָזענע פליגלען. זי איז געזעסן און געקוקט
דורך אירע טרוקענע קיילעכדיקע אויגן, ווי אזוי די גאס מענטשן
האוועט ארום איבערן שטוב.

די סאלטאנאווער פויערים האָט מען יואָס גיכער ארויסבאגלייט
ווייל כּוץ אלעמען האָט זיך פעטער איטשע גערוקט צו זיי שלאָגן.

פעטער איטשען איז אויך ניט געווען צו פאררטיילן, וואָרעם ער,
דער טרייער ברודער, האָט זיך געמאָרדעוועט מער פון אלעמען, גע-
שטאנען אין מיטן שטוב מיט א גרויסער טוך אין האנט פאר זיינע
גראָבע טרערן און געשריען אפן. גאנצן קאָל, ווי א קליינער לאָבוס,
וואָס מע האָט אים אָנגעשלאָגן. לייט האָבן זיך בא אים געבעטן ראכ-
מים, ער זאָל אופהערן. ער האָט טאקע פארדולט דעם קאָפּ.

דערפאר האָט זיך פעטער יודע ניט באוויזן. מען האָט געכאפט
אונטערמורמלען, אז דער מעשווגענער איז מיט עפעס ניט צופרידן. ער
האָט עפעס צו דערווידערן קעגן פעטער זישעס טויט. פארשטייט זיך,
ס'איז ריינע מעשווגאעס, וואָרעם פעטער זישע איז געשטאָרבן סאָפּקאָל-
סאָף ווי געהעריק איז.

פעטער יודע איז אריין שפעט אינאָונט, ביים דער מעס איז
שוין געלעגן אראָפּגעהויבן. די קינדער זיינען שוין געקומען פון דער
ארבעט. די באָבע באסיע איז שוין געזעסן באם בעט. אפילע פע-
טער פאָליע איז שוין אויך געשטאנען נעבן אויוון און געדערעמלט.
פעטער יודע האָט דעמאָלט פארקאשערט די שפאקולן, ווי א רויפע,
אראָפּגעבויגן זיך צום בארמענען און אים אָפּגעדעקט דאָס פאָנעם. איצט
האָט מען געווארט אף זיין וואָגיק וואָרט. ער איז לאנג אזוי געשטאנען
איבערגעבויגן, געשאַקלט מיטן קאָפּ, און, ענדלעך, האָט ער צו אים א זאָג
געטאָן:

— זישקע, דו סט'געלעבט, ווי א נאר און א באַלגיווע, און גע-
שטאָרבן... ווי א נאר און א באַלגיווע!

און ער האָט זיך אופגעהויבן.

מען האָט אים פארשוויגן די זאך.

*

די מישפּאָכע איז שוין לאנג ניט געווען איינינעם. איצט האָט גע-
עטעמט פון די זעלמעניאנער רו און שטילקייט, רויער רייעך פון טיף
ראשייער ערדן, און ס'האָט זיך זיי אלעמען געגלוסט, אז לענגער זאָל
זיך ציען דער היינטיקער געמיטלעכער אָוונט. אפילע פעטער פאָליען
האָט זיך אויך געגלוסט.

די באַבע האָט עפעס געקייט, אראַפּגעשלונגען ווי עס איז, און
נאָכדעם האָט זי א זאָג געלאָן:

— שטארבן אין אזא פּראָסט איז אויך א קנאפער מיכלז
זי האָט עס גערעדט צו זיך, און געוואָלט דערמיט זאָגן, אז פאר
אן עלטערן מענטשן, ווי זי, וואָלט געווען פאסיקער צו שטארבן אין
א לינדערן וועטער.

מען האָט אף איר א קוק געטאָן, אף דער אלטער, און בא אלעמען
איז דורכגעפלוין קימאט דער אייגענער מיטער געדאנק אין קאָפּ. די
באַבע איז געווען מעכולעדיק און האָט עס, נעבעך, ניט געשפירט.

די שיליועס האָבן זיך סאָפּקאָלסאָף גענומען שטיקן אין די פויסטן,
און אפילע די דערשלאָגענע סאָניע, וואָס די גאנצע צייט איז זי גע-
זעסן אין היטעלע, אין די לייקענע הענטשיקלעך, און פאוועל אַלשעווסקי
האט איר געמוזט געבן שמעקן פון פארשיידענע פלעשעלעך—אפילע
זי האָט אויך א שמייכל געטאָן. עס האָט געהאלטן בא כילעל-האמעס.

פעטער איטשע האָט זיך דעמלט אָנגעצונדן, ווי א העליש פייער:
— שיליועס, וואָסי דאָ בא אייך א טעאטער, צי א קינאָ, ווו מען
ווייזט ווייסע בערן?

און אז ס'איז שטיל געוואָרן, האָט מען ערשט נאָכדעם דערהערט
פון אהינטערן אויוון פעטער פאָליעס ביינערדיקן געלעכטער, פונקט מע
קניקלעט שטיינער. עס האָט זיך געזען, ווי ער ציט דאָרטן דעם רימען
ארום די הויזן, עפשער וועט זיך אים איינגעבן פארשטיקן דאָס גע-
לעכטער אין בויך.

ער האָט זיך פארשעמט און איז ארויס פון שטוב.

*

דער אופגעבראכטער פעטער איטשע האָט זיך אוועקגעשטעלט איבערן
מעס זאָגן טיילים. דעמלט האָבן די שיליועס געפונען פאר נויטיק וואָס
גיכער ארויסרוקן זיך פון שטוב. אויסער דעם, האָט טאָנקע געמוזט

הינטיקע נאכט דורכפירן אן אָנפלי אפן צ. אר. ק., וואָס אָפלייגן האָט מען עס בעשומויפן ניט געטאָרט. זי האָט אָבער געבעטן מען זאָל ווארטן מיט דער לעווייע—אינדערפרי וועט זי אומבאדינגט קומען. פאלקע איז אוועקגעפלויגן מיט איר. זינט מע האָט זיך גענומען קלייבן קיין וולאדיוואָסטאָק, איז זיי שוין ניט אָפצורייסן.

*

אדורך דער געעפנטער טיר, קעדיי ארויסלאָזן דעם רייעך פון מעס, האָט זיך געזען א ווייטע, הארטווייטע נאכט מיט קאלטע שטערן פון הונדערטער קאָלירן. דער פראָסט האָט דאָרט געגליווערט טרוקן און דורכזיכטיק. שטיל און פוסט.

*

פאוועל אָלשעווסקי האָט אראָפגייענדיק פון הויף זיך נאָכגעפרעגט מיט א סוידעסדיקער נייגעריקייט בא דער צוגעטולעטער ווייב, אלעמיי די פעטערס האָבן ניט אָנגעטאָן קיין טפילן און טאלייסים און ניט גע-בלאָזן קיין שויפער. סאָניע האָט אים אף דעם געענטפערט, אז דער אלטער דאָר איז שוין, אפאָנעם, אויך ניט וואָס אמאָל, און בענויגייע שויפער בלאָזן האָט ער א טאָעס, ווייל אין שויפער בלאָזט מען גאָר שוועס, אלס אָנדענק, וואָס אוראָהאָם אַווינו האָט ארויסגעפירט די יידן פון מיצראַים.

*

באם מעס זיינען איבערגעבליבן די מומע גיטע און פעטער איטשע, זיי האָבן לייכט אָפגעעטעמט, אָנגעצונדן די מעשענע לייכטער צוקאָפנס, איבערגעקערט די בילדער, פארהאנגען די שפיגלען, די זייגערס, און גענומען פראווען רי לעווייע ווי סע באדארף צו זיין. די מומע גיטע איז אפילע נאָכדעם צוגעגאנגען צום מעס און אָפ-געוואָגט אף דעם באסאָוון קאָל: — זישע, דו מעסט זיין רויק, מיר וועלן דיך אימירצעשעם ארויסבאגלייטן ווי א קאָשערן יידן!

אף דעם האָט פעטער זישע גאָרנישט געענטפערט. האַלבע נאכט איז אויך אריין דער אויסגעשלאָפענער פעטער יודע, אף קיינעם זיך ניט אומגעקוקט, האָט ער זיך באלד אוועקגעשטעלט זאָגן טיילים מיט א פרימאָרגנדיקן טרוקענעם קאָל. אין די פענצטער האָט

געגרויט. עס איז געווען בעעמעס פֿיין פון זײַן זײַט, פון פעטער יודעס,
וואָס ער האָט זיך אין מיטן נאכט פֿאַרט דערמאָנט אָן ברודער און איז
אראָפּגעלאָפּן פון בעט העלפֿן אים אין זײַן שווערער לאגע.
די מומע גיטע וועט עס אים קײנמאָל נײַט פארגעסן!

*

אינדערפרי זײַנען אָנגעקומען די שילדעס, און די זאך איז ווידער
מיטאמאָל וואַכעדיק געוואָרן. מיט דער לעוויצע האָט מען געכריבן מע-
שוגענערווייז.

— גענוג אײַך צו פֿלאַנכענען, ווייבער, האָט מען געשרייען, — גענוג
שוין!

בערע האָט געבראכט צו פירן פון ערגעצווו דעם שווארצן קאסטן,
און איידער די ווייבער האָבן באוויזן פארוויקלען זיך, אריינקריכן אין
די וואַליקעס, איז שוין דער טויטער פעטער אוועקגעפֿליגן אין אלדי
העלן. מען איז נאָך אים נאָכגעלאָפּן. פארשטייט זיך, אז קיין גרויסע
האנאָע פון דער לעוויצע האָט מען שוין נײַט געהאט. אפן בעסוילעעם
האָט פֿראַכט פֿאַשעט געהאלטן באַ לײַטישע געלעכטער. דעמלֿט איז דײַ
מומע מאלקעלע צוגעגאנגען צו בערען מיט דעם הארבן וואָרט:

— דו וועסט זיך אונדו לָאָן אמאָל אויסוויינען, צי נײַט, וואלד-
גאולען?

— גוט, האָט בערע געענטפערט, — אָבער מאכט עס גיכער!
און מע האָט זיך זיי געלאָזן אויסוויינען. העכער פון אלעמען האָט
געקלאָגט דער פעטער איטשע. מיט א נאסן קאָל האָט ער א זאָג געטאָן
צום צווייטן פעטער, צו פעטער יודען:

— א וועלט, הא?

פעטער יודע האָט אף אים רוגועדיק א קוק געטאָן פון אונטער די
שפאקלן און געענטפערט:

— איז שוין נײַט גלײַכער, אז מען לײַגט אין דרערד.

דאָס האָט ער געמיינט דעם פעטער זישען און די מומע העסיצען.
און פעטער זישע איז שוין נײַט געשטאנען רויק אָן א זײַט, נײַט
געצויגן קליין האָר פון באָרד און נײַט געשמייכלט:
— לײַטישע קינדער.

*

שפעט האָבן זיך די זעלמעניאנער אומגעקערט פון דער לעווייע. עס איז אָנגעקראָכן א גרויער אָוונט. דער רעבזעהויף איז געשטאנען אין שאַטנס; אָן עלעקטרע, אָן ווארעמע אויוונט, הויז, ווי דער פארדראַט נאָך דעם ערשט באַגראָבענעם פעטער.

אומזיסט האָט מען, אַלזאָ, דעם פעטער זישען א גאנץ לעבן כוישעד געווען, אז ער מאכט זיך פאר א כאָלוש, טראכט קלוימערשט צו קראַנ-קליטן פון גייווע וועגן. איצט זעט מען, אז ער איז געווען אן ערלעכער מאן, געקרענקט גרינטלעך און געשטאַרבן פאר דער צייט, יעדנפאלס פריער פון איינעם א געוויסן עלטערן מענטשן אין רעבזעהויף.

*

נעבן שטאל זיינען געשטאנען צוויי שטשוּפלע זעלמעניאנערלעך מיטן פּאָנעם צום וואנט. זיי האָבן מאשטין געווען אפן שניי. אינעם הינטיקן גרויען אָוונט זיינען זיי אויך געווען אומעטיק, בלייך און פארזאָרגט.

— מאַטעלע, זאָג, און ווען וועלן מיר שטארבן?— האָט געפרעגט ליפע פון קינדער-גאָרטן.

— ס'נאָך א צייט, — האָט געענטפערט מאַטעלע, — מיר דארפן זיך נאָך פריער פארשרייבן אין זאגס, נאָכדעם גיין אפן מילכקאַמע, און נאָכדעם דארפן מיר הויבן די גערעטעניש.

— וואָס האָסטו געזאָגט דארפן מיר הויבן?

— מיר דארפן הויבן די גערעטעניש.

זיי האָבן געקוקט אף די געמעלן אין שניי.

— הער זיך איין, — האָט ליפע געזאָגט, — איך בין שוין גאָר א גרויסער. כ'האָב שוין א מאַזאַל אפן פוס. ווייסט, וואָס טאָנקע זאָגט?

— וואָס?

— זי זאָגט: פאר א פינאנער איז גענוג, אז ער האָט א מאַזאַל אפן פוס, נאָר א קאָממאָמאָלעך דארף האָבן א מאַזאַל אפן האנט אויכעש. דאָס איז זייער שווער צו האָבן.

ליפע האָט זיך א טרייסל געטאָן:

— אז דו טויערן א גרויסער, וואָסטע בעסער זיין — א באַלשעוויק, צי א קאָמוניסט?

— איכל זיין א באַלשעוויק פון פינטן יאָר, האָט מאָטעלע געענט-
פערט פון אויבן אראָפּ.
— וועל איך זיין א זאוו!
— גיי קא... איז מאָטעלע אומגעבראכט געוואָרן פון דער אומבא-
ווסטזיניקייט, מיט אזא יאט, ווי דו, איז מיר נאָך ביכלאל דערווילד
שווער צו ריידן.

זעלמעניאנישע אלערדיי.

די וויכטיקסטע נייטן, וואָס זײַנען זיך פארלאָפֿן אין רעבועהויף
נאָך פעטער זישעס טויט:

1.

פעטער יודע איז ארויס אין שטאל נאָך א ברעט, האָט ער געפונען
פארשטעקט הינטער א קראָקווע א שטיקל פּאַסט־קארטל. פון איין זײַט
האָט זיך געפונען א שווארצער מאַסקווער שטעמפל, פון דער אנדער
זײַט—פארשריבן אף לאַשנקוידעש. ער איז ארײַן אין שטוב און איבער־
געלײַענט אָט וואָס:

כ״ב אָליל מול בתוה מול טוב לפ״ק.

צום קאָוער פון נאָגיד רעב זיסל בערעב זאלמען בײַ.

שאַלעם צום נאָענטן צום ווייטן און אויך צו דיר שאָל...

דער קסאוו איז געווען א דריבנער, א ראבאָנישער. איז דער מאָרע־
שכּוירעדיקער פעטער יודע געבליבן שטיין מיט דעם קארטל אין האנט
און מיט דעם רוגזעדיקן בליק צום אויוון:

— זאָל עס טאקע זײַן עמעס, אז זישקע האָט ניט געזאָגט קײן

ליגן?

נאָכדעם איז מען געוואָרע געוואָרן, אז די מײַסע מיט דעם קארטל
האָט פעטער יודען שטארק געמאטערט, און ער איז אפילע אוועק צו
פעטער זישען אפן קייווער בעטן מעכילע. דאכט זיך, וואָס?—נאָר פע־
טער יודע איז נאָך אָט דער ערגערניש אראָפּ פון פּאַנעם. און עפּשער
האָט עס אויך געדינט פאר א סיבע צו זײַן אנטלויפן. אין א מיטן
נאכט איז פעטער יודע אינגאנצן אויסגערונען פון הויף, קימאט, ווי
אנטלאָפֿן, און א לענגערע צײַט האָט מען ביכלאל ניט געוואוסט ווהין

ער איז אהינגעקומען. האנאם מע רעכנט, אז אוועק פון הויף איז ער צוליב א גאנץ אנדער סיבע.

מע זאגט, אז ער איז אנטלאפן אָט צוליב וואָס:

נאָך פעטער זישעס טויט איז ער ארומגעגאנגען, דער פעטער יודע, א בייער און א גרויער, ניט ארויסגערעדט קיין וואָרט. אין אזא צייט האָט פעטער יודע ליב צו גיין אין סטירדעס. איז ער אין א העלן מיטוואָך אריין אן אָנגעכמורעטער צו בערען און געבליבן שטיין באם טיר:

— גוט מאָרגן!

— גוט מאָרגן, גוט יאָר!—ענטפערט בערע.

— איך בין געקומען פרעגן, וואָס מאכט עפעס דיין זעלמעלע?

בערע האָט געענטפערט געלאסן:

— איר האָט א טאָעס, ניטאָ בא מיר קיין רעבזעלמעלעך.

פעטער יודע האָט אריינגענומען דאָס בערדל אין מויל און גע-

שוויגן. אין א ווילע ארום האָט ער ווייטער געפרעגט:

— איז ווי הייסט ער, דיין שיינער זון?

— מיין שיינער זון הייסט מאראט.

מער האָבן זיי ניט גערעדט.

ווי כוילע האָט נאָכרעם איבערגעגעבן, איז פעטער יודע דעמלט געשטאנען בא זיי נעבן טיר, עפּשער בא א האלב שאָ און מער. ער איז ארויס א שווינגנדיקער, צוגעמאכט פאָרזיכטיק די קליאמקע, ווי עס וואָלט בא זיי געזעגן א כוילע אין שטוב, אראָפּ אונטן צו זיך און איז שוין ניט ארויס.

2.

דער טראמוויי איז אוועק.

דאָס איז געווען א טשיקאווע זאך. ער איז ערגעץ ארויס פון וואָקזאל און אוועקגעלאָפן איבער די גאסן. פרישע וואגאָנעס, גלאנציקע שויבן, ניקל, נייע רימענס. די טראמוויי-פענצטער זינען געווען אָנגע-פיקעוועט מיט מענטשן—און דאָס אלץ האָט זיך אראָפּגעגלייטשט בארגאראָפּ, געפלוין בארג ארוף, געיאָגט און דערלאָפן אמילע ביז צום פאָרשטאָט. די זעלמעניאנער האָבן דערהערט סאמע ארום הויף א נייע סאָרט קלינגער. דער ערשטער איז, פארשטייט זיך, ארויסגעלאָפן פעטער איטשע, וואָס איז געווען לאָהוט נאָך ניטן. געקומען אהיים איז ער

שוין אָבער שפּעט באַנאכט, און אזוי, ווי ער האָט זיך געשעמט פאר דער מומע מאַלקעלעך, האָט ער זיך פאַרענטפּערט, אז ער איז געווען בא אַ כאווער.

— בא וועלכן כאווער?— האָט די מומע מאַלקעלע געפּאָרשט.

— בא אַ כאווער...

עס האָט זיך ניט געגלויבט, וואָרעם פעטער איטשע האָט זיך נאָך דער כאסענע געפונען בלויז ארום דער מומע מאַלקעלעך; אַ כאווער האָט ער געהאט באַכערווייז, איינעם—אַרע דעם שניידער, איז יענער שוין לאנג געשטאַרבן.

אפּמאַרגן האָט פעטער איטשע געאייצעט דער מומען, זי זאָל זיך דורכפּאַרן אפּן טראַמוויי—דאָס איז אַ באַזונדער סאָרט פאַרגעניגן.

— פונוואַנען ווייסטו עס אַלץ?

— איך פאַרשטיי...

און ער האָט איר ניט אויסגעזאָגט, אז אַ גאַנצן טאָג איז ער אַרומ געפּאַרן איבערן שטאָט און געפאַטערט דערביי אַ שטיק גאַלד.

*

נאָכדעם זינען שוין די זעלמעניאנער געפּאַרן אָפּטער. מען פלעגט צופּאַרן סאַמע ביזן וואָקזאַל און צוריק קומען צופּוט. עס איז געווען גוט, ניט אזוי דאָס פּאַרן, ווי אָט דאָס, וואָס מען זיצט צווישן מענטשן און מע ווייס פון אַ וועלט. די מומע מאַלקעלע פלעגט זיך אוועקזעצן אַ שמיכלענדיקע און אָנווייזן די ניטהיגע, ווי אזוי מע דאַרף זיך אופירן אין אַ טראַמוויי; זי פלעגט אויך אויסבייטן גרויסע מאַטבייעס אַף קליינגעלט און ביכלאַל האָט זי זיך געפילט פאַרבונדן מיט די מענטשן ניט ערגער ווי אין רעבזעהויף.

אַן אינצידענט האָט געטראַפּן מיט פעטער פּאַליען:

זיצנדיק אין טראַמוויי, האָט זיך פעטער פּאַליע געכאַפּט, אז ער האָט ניט די צען קאָפּיקעס. דעמלט האָט ער זיך אויסגעקירעוועט צום שויב און גענומען קוקן אין דרויסן. מען האָט אים דערמאַנט, אז ער דאַרף קויפּן אַ בילעט. האָט ער זיך געמאַכט ניט הערנדיק און געקוקט אין דרויסן. און ערשט שפּעטער, בייט אַ מיליציאַנער האָט אים שוין געשלעפּט פאַרן אַרבל, האָט ער זיך קאַלט אופּגעהויבן און געפּרעגט: באַם קאַנדוקטער:

— עטא טוואַי טראמוויי?

מאַלט אייך, אז דער טראמוויי געהערט צום ארבעטער-קלאס, און פעטער פאַליע מעג זיך אמאָל באנוצן מיט אים אומזיסט אויכעט.

.3

טאנקע און פאלקע זיינען אוועקגעפאָרן קיין וואַדיוואָסטאָק. אפן זעקסטן טאָג נאָך זייער אָפּפאָר איז אַ בריווטרעגער ארוף אפן רעבוע-הויף און איבערגעגעבן אַ טעלעגראמע. מיר פאָרן (פונקט) סײַ פריילעך (פונקט).

טאָנקע פאלקע.

איז די מומע מאלקעלע נאָכדעם ארומגעגאנגען מיט דער טעלע-גראמע פון שטוב צו שטוב און איבערגעפרעגט:

— זעט, איר ווייסט ניט, וואָס איז זיי דאָרטן אזוי באפאלן די סימכע?
— פינטיפלירשקעס!

.4

פעטער פאַליע און בערע זיינען געוואָרן, ענדלעך, גוט-פריינט. דאָס האָט פאסירט אין אַ ווינטערדיקן ריטאָג. בערע איז פון פרי ארומגעגאנגען איבערן שטוב אַ באַרוועסער, אין די גאליפע-הויזן. ער האָט אַ גאנצן פרימאָרגן געקניט ברויט און געלייענט צייטונגען, נאָכדעם האָט ער ארוינטערגענומען די פיס אונטער זיך און אָנגעהויבן סטרויען דאָס באַלעלייקעלע. בערע האָט זיך געפונען אין אַ גוטער צוינע. ער האָט ארויסבאקומען די זינג-שטיט (פון בויך) און געזונגען:

אז איך בין געפאָרן קיין ראָסטאָו אפן דאָן,

האָב איך מיטגענומען אַ לאבן ברויט;

אז איך בין געפאָרן קיין ראָסטאָו אפן דאָן,

האָב איך די ברוזשויען געמאכט דעם טויט.

דורכן פענצטער האָט זיך געזען דער הויף. ער איז געלעגן ארומ-געדראָטעוועט מיט עלעקטרע און מיט ראדיאָ. ער איז געלעגן אין די דראָטן, ווי אַן אלטער טשאַלנט-טאָפּ, אין וועלכן עס האָבן זיך אויסגע-קאָכט נייע מינים זעלמעניאנער—אָן בערד, אָן מילע, אַן נעגל-וואסער. אַ ראָב איז געשטאנען צונויפגעהויקערט אפן שפיץ פון דער אַנ-טענע, און לויט דעם, ווי ער האָט געעפנט דעם שנאָבל, איז געווען קעגנטיק, אז ער שטייט דאָרטן אויבן און שרייט:

— הורא! הורא! הורררא!

פעטער פאָליע איז ארוף אפן הויף. פעטער פאָליע האָט געשמייכלט און געדרייט דעם וואָנגן. צי איז ער ניט אביסל שיקערלעך?
בערע איז דעמלט אראָפגעלאָפן א באַרוועסער פון די טרעפ און אדורכן פענצטער האָט זיך געווען, ווי ער נעמט אים אָן, פאָליען, אונד-טערן ארבל, רעדט צו אים און טינעט צו אים. פעטער פאָליע האָט זיך טכילעס געווערט, נאָכדעם זינען זיי אָבער אוועק צוזאמען.

*

אין שטוב זינען זיי אריין ברויגעזע, שווינגנדיקע. מען האָט גע-טרונקען אסאך טיי און געשוויגן. פעטער פאָליע האָט טעמפ געקוקט אפן פאָדלאָגע. נאָכדעם האָט מען ווידער געטרונקען אסאך טיי און גע-שוויגן. פלוצלונג האָט זיך דער כמורנער פעטער פאָליע אָנגעשפארט מיט ביידע איילנבויונגט אָן טיש און א פרעג געטאָן פראָסטע-מאָסטע:

— הער, בערקע, דו ביסט דער עמעסער קאָמוניסט, צי ניט?

— אנטקעגן וואָס זיילסטו עס וויסן?

— איך קלייב זיך איצטער ריידן מיט דיר, ווי מיט א מענטשן.

— נו?

בא פעטער פאָליען זינען די אויגן פייכט געוואָרן פון הארציקייט:

— הער, טייערער יאט, סע ווילט זיך אמאָל האלטן א רעדע. ווי

זאָגסטו? מען איז אן אלטער ארבעטער, איז ניט קיין אוולע אוועק-שטעלן זיך אמאָל אף א פארזאמלונג און זאָגן אזוי און אזוי. אונדזערן איינעם הערט מען. אָט דו האלסט עפעס רעדעס אמאָל?

— אויך שווער אף דער צונג, אָבער, אז מען רעדט-רעדט מען.

— הערטטאָך, בא מיר איז אן אנדער אומגליק-ריידן קען איך, נאָך

איך האָב ניט וואָס!

און ער האָט אראָפגעלאָזן טרויעריק דעם קאָפ, בערע האָט מיטגע-פילט, האנאם, ער האָט זיך דערביי געטראכט, אז קיין רעדנער וועט שוין מיסטאמע פון פאָליען ניט ארויסקומען.

כייילעך האָט דערלאנגט צום טיש דעם שיינעם קארטאָפּל-טייגעכץ.

5.

פעטער איטשע האָט אראָפגענומען די באַרד ענדגילטיק.

.6

מאראט איז געווען נישט געוונט אפן מעגעלע, אָבער ס'איז גאָר-
נישט.

*

אָט דאָס זינגען, אויטער אייניקע קלייניקייטן, די וויכטיקסטע נישטן,
וואָס זינגען זיך פארלאָפן אין רעכזע-הויף נאָך פעטער זישעס טויש.

פעטער יודע.

דריי אויגער פארטאָג האָט ער אָנגעצונדן דאָס קורניקל, וואָס פֿלעגט געוויינטלעך ברענגען אין פירהויז פאר די פארזעצטע גענדרו. עס איז געלעגן אף די שויבן א סיווע, פארטייעטע ווינטער-נאכט. ער האָט אָפגעגאָסן באם עמער נעגל-וואסער. ער האָט אראָפגענומען אן אלטן זעקל פון אויוון און גענומען פאקן זיך אין וועג אריין—אריינגעטאָן דעם טאלעס און טפילן, דאָס פידל, א פונטל ברויט, א פאָר ציבעלע, — אלץ, וואָס איז נויטיק א לעבעדיקן מענטשן אונטערוועגנס.

אינדרויסן איז געווען צו שטיל, אפאָנים, אז ס'איז געשטאנען א פראָסט, האָט ער פאר א סגולע ארומגעבונדן די אויערן מיט א פא-טשילקע און פארוקט דאָס נאסע בערדעלע אין קאָלנער. ער האָט זיך מיט דעם זעקל אף די פלייצעס צוגעזעצט, אָנגעכמורעט צום לעצטן מאָל די פייכטע אויגעלעך, אריבער די שפאקולן, ווי ער וואָלט זיך געקליבן עמיצן צו שטויסן, און שטילערהייט ארויס.

*

איבערן פינצטערן שניי האָט זיך געטאָפּטשעט א מוטנע נאכט, פונגטן ביז ארוף, אָן א הימל, אָן גאָרנישט. פעטער יודע האָט געקענט דעם וועג—פארקערעוועט באַלד אף רעכטס און אוועקגעשוומען איבער די געקאוועטע פארשנייטע געסלעך, גלייך צום דאָלדינעווער טראקט. די אויגן האָבן זיך צוגעווינט. פון דער נאכט האָבן זיך ארויסגע-שילט בולדעטערע כוישעכנישן פון שטיבער, סלופעס, פֿלענקענער, וואָס זינען געלעגן ארומגענומען מיט דער פינצטערער שטילקייט, ווי אָפגע-דעמפטע. עס האָט זיך א גאָס געטאָן פאר די אויגן די בלוי-שניקע.

ראכוועט פון די פעלדער, און פעטער יודע וואָט פּלוצים דערשפּירט
א זיסע רו אין די געבליטן, אן אָפּקילעניש פאר זיין הייסן מויעך אונ-
טערן היטל.

עס רעדט זיך וועגן א ווינטערדיקער סאָף נאכט אין די פעלדער,
ווען עס גליקט וועמען אָפּ עס דורכצומאכן איינער אליין, מיט א זעקל
אף די פלייצעס, שטייענדיק און ווארטנדיק אף עפעס פון דער גאנצער
וועלט, ווי עס שטייט אמאָל א פויגל אף א צווייג און גלאַצט מיט
דעם אויגעלע און גאפט, ניט פארשטייענדיק גאַרנישט און ניט פילנדיק
גאַרנישט.

עס רעדט זיך וועגן דעם, וואָס פראַסטע זעלמעניאנער האָבן איבער-
געלעבט צייטנווייז באַגייסטערטע רעגעס, ווי וואָראָנעס.

דער וועג האָט געסקריפּעט אינטער די פיס, אוועקגעצויגן זיך באַרג
ארוף און באַרג אראָפּ, ביז צו די פארגליווערטיע סאָסנאווע האַריזאָנטן.
פּלוצלונג איז אָנגעקומען א כוּישעכניש און באלד נאָכדעם האָט אָנ-
געהויבן שאַרען אף טאָג, פון דער רעכטער האַנט. דער בלייכער שניי
האַט אלץ בילעטער גענומען אַרויסבלאַסן, אַרויסגיטן זיך מיט דער
קאַלטער ווינטער, און ערשט אפן צוועלפטן קילאַמעטער האָבן א שפּאַר
געטאָן פון אונטערן שניי, ווייט אין מיוזען, די ערשטע פּייערן פון
טאָג, פונקט דאָרטן ווייט וואָלט אָנגעהויבן אַרבעטן א גוט-פאַבריק.
דער גייער איז שוין מיר געוואָרן גייענדיק.

עס האָט זיך געצויגן דער טראַקט ארוף א באַרג, און דאָ אונטן,
ווייט דער וואַנדערער, דאַרף זיך געפינען א פּריציסער הויף, ווי ער
האַט באַכערווייז געאַרבעט א זומער איבער סטאַליאַרקע (פעטער יודע
איז באַכערווייז אויסגעווען א וועלט!). באלד האָבן זיך טאַקע באוויזן די
פאַרשנייטע סעדער פונעם גוט. א בעראַזעווער וועג האָט זיך פאַרנומען
אף לינקס צום אמאָליקן פּריציסן הויף, וואָס האָט דאָרטן אַרויסגעקוקט
מיטן רויטן דאַך פון צווישן די געדיכטע טאַפּאַלן.
ס'איז געווען שטיל.

*

פעטער יודע איז אַרײַן אין א ברייטן אָפּגעלאָזענעם הויף, וווּ ס'האַט
געטראַגן מיט וואַרעמע מיסט און מיט פּערד. ערגעץ פון א ווייטן שטאַל
האַט א רעווע געטאָן א בוהיי. דער גייער האָט אָפּגעטרייסלט דעם שניי

און אוועק גלייך צום צווייגארנדיקן הויז מיט דער הילצערנער קאללאנא-
דע פון אן אלטן בעסמערדערעשל.

אין דער סומנער שטוב האָט געפלאַקערט א גרויסער אויוון, קאָכער-
דיקע טעפּ. אין די ווינקלעך איז נאָך געווען פינצטער, ווי באַנאכט.
האלב פאַרשלאָפענע ווייבער האָבן אַרומגעסמייט איבער דער טונקלער-
ניש, געוויגט אויפּלעך אָף די הענט, געשיילט קאַרטאָפּל, געשייערט טעפּ.
מען האָט אים באַגעגנט נייגעריק, ווי אָף בייזע כידושים.

פעטער יודע האָט אַראָפּגעוואָרפן טיזעקל, צוגעזעצט זיך אָף א
ברעג באַנק, און פון אַריבער די שפּאַקולן גענומען וואַרפן צאָרנדיקע
בליקן צו די פּרעמדע ווייבער. מאַכמעס דאָס איז ניט געווען אין רעב-
עהויף, האָט מען זיך אַרומגעקוקט, ניט פאַרשטאַנען דעם טאָך פון דעם
מענטשן און לעיעטער-ביטאַכן אַרויסגעשיקט שטילערהייט נאָך אַ מאַנסביל.
פון הויף איז אָנגעקומען אַ יאָדערדיק יידל אין פּולע כאַלעוועס,
מיט אַ קורצער קאַלטענעוואַטער באָרד, ווי אַ פּלייך טינט, וואָס איז-
מיטן ווינטער האָט פון אים פאַרשמעקט מיט עפּל אין שטוב.
דעם יידן האָט מען גערופן כּינים.

כּינים האָט פאַרויכערט די לילקע אין אויוון און אַ פּרעג געטאַן:
— פּרנוואַנען איז אַ ייד?

דעם פעטער יודען איז איינגעפאַלן אַרויסגעבן זיך פאַר אַ שטומען.
דאָס איז אַסאך באַקוועמער פאַר אַ פּרעמדן מענטשן. נאָכדעם האָט ער
עפּעס יע געבעבעט, וואָס פאַר כּינים איז געווען צו שווער צו פאַר-
שטיין. פעטער יודע, אז ער וויל, מען זאָל אים ניט פאַרשטיין—קען ער.
פאַר אלעמען איז אָבער קלאָר געוואָרן, אז מען האָט דאָ צו טאָן מיט
סטאַם אַ הונגעריקן יידן, וואָס וויל אָפּזעסן.

אין „רויטן אַקער“ איז מען שוין לאַנג ניט זשענדע געווען אָף מי-
טיק און מען האָט אים איבערגעלאָזן אין קאַלעקטיוו.

*

באַטאַג האָט זיך פעטער יודע אַרומגעדרייט איבערן הויף און בא-
קוקט די באַלעבאטישקייט. עס איז אים געפּעלן געוואָרן אַ קאַלעקטיוו
ביזן גאַר. אַגעוו, האָט ער פאַרן טאַג עפּעס אַופּגעטאַן אויך, וואָס האָט
פאַר איינוועגס געוואָרפן אַ שיין אויך אָף דער פּראָפעסיע זינער.
וואָס האָט ער אַופּגעטאַן?

עדוּעֶץ אִין א שטעלכֶּה האָט ער געפונען אן אומעטיקע הוּן. פעטער יודע איז א מומכע אף היבער, האָט ער זי א טאפ געטאָן און פעסט־געשטעלט, אז בא איר איז צעבראָכן אַ פּוס. ער האָט זי אריינגענומען אין שטוב, געבעטן א מעסער, אונ א גאנצן טאָג האָט ער שוין געאר־בעט איבער דער הוּן. אינאָונט איז זי, די זון, אוועקגעגאנגען אף א היִלצערנעם פּוס, אויבן ברייט און אונטן שמאַל, ווי א פיסל פון א באַנק; האָבן זיך באלד אלע אָנגעשטויסן, אז מען האָט דאָ צו טאָן מיט א סטאָלער. דער „רויטער אקער“ נויטיקט זיך אין א סטאָלער.

באנאכט האָט זיך דער גאנצער קאָלורירט צונויפגעקליבן אין דער גרויטער שטוב; די מאנסביל ארום דעם גרויסן טיש, די ווייבער—אף די בעטן בא די ווענט, און מען האָט זיך א נעם געטאָן טאפן דעם פעטער יודען באם דויפקע, וואָס עס איז גאָרניט פון די לייכטע זאכן. ער האָט זיך בעשומיפן ניט ארויסגעגעבן.

— עפּשער קענט איר עפעס א מעלאָכע?— האָט מען בא אים גע־

פרעגט.

— עפּשער קענט איר, רעב ייד, ארומגיין ארום בעהיימעס?

— עפּשער קענט איר, פעטער, ארומגיין ארום אויפּעס?

מאַלט אייך, אז פעטער יודע קען אלץ, און אויב מען וויל, וועט ער נאָך טרעפן אַפּלערנען מיט די קינדער א פארשע כומעש אויך, אזוי בישטיקע. דאָס וויל מען ניט? מאכט ניט אויט, וואָרעם אן אפיקורעס איז ער אויכעט. ער האָט אטאך ראיוינעט וועגן דער גאַטהייט, וואָס שטעלן אוועק די זאך גאנץ אנדערש: ער פארבינדט די עמונע מיט עלעקטרע, מייסעס־כאודעס... אלפי רוען־האומאן... דעריקערשט וויל ער אָבער, מען זאָל אים צולאָזן צו די אויפּעס. זומער וועט ער גיין גראָבן כריין, קלייבן שטשאויע, שוועמלעך, און וועגן סטאָלעריי— קיין איין וואָרט ניט.

פלוצלונג איז אים איינגעפאלן א נייער פאך:

— עפּשער דארף מען, עמיצער זאָל שפּילן פּידל?

פעטער יודע האָט נאָכדעם געשפּילט פּידל. עס לאָזט זיך אויט, אז די קאָלורירטניקעס האָבן לייב יענעם אויסצוהערן און זיי פארשטייען זיך אויך גאנץ נישקאָשעדיק אף א שטיקל נעגינע. מען האָט געלעקט די פינגער. דעמלט איז פעטער יודע אריין אין היסלאוועס און אָפּגעשפּילט וועגן דער הוּן.

פרעגט זיך, וועגן וועלכער הון?

ער האָט געשפּילט אפּן פּיילִ וועגן אן אמאָליקער הון, וועגן אַ הון פון יענע צײַטן, ווען אונדזער שטאַט איז געלעגן אין האַרמאטן־פּײַער. באלעבאַסטעס פון דער גאַנצער גאַס האָבן פאַרשלאָסן די שטיבער און אַראָפּ אלע צו רעב זעלמעלען אין קעלער. פּלוצלינג האָט זיך דער מומע העסיען פאַרגלוסט אַ הינערשע זופּ. פאַרוואָס? אין דער שטיקעניש האָט זי אזוי לאַנג געקוקט אַף רעב יעכעזקע דעם שויכעט, ביז עס האָט זיך איר פאַרוואָלט אָף; כאַפט זי אַ הון, דער שויכעט ציט אַרויס דעם כאַלעף, און מען גייט אַרויס אין הויף שעכטן. עס האָט דעמלט אַ זעץ געטאַן אין הויף אַ ווילדער פּײַער און אַרויסגעשלאָגן וווּ נאָר אַ שויב. דערנאָך האָט אַ שאַכן אָנגעקלאַפט אין קעלער, מען זאָל אַרויסגיין. די מומע העסיע איז געלעגן רויק און בלאַס ווי סײַוואָלט גאַרנישט געשען, נעבן איר איז געלעגן מיט דער באַרד אַרוף דעם שויכעטס קאַפּ, און ער, דער שויכעט גופּע, איז געלעגן אַף אן אַיינגעפאַלענעם פאַרקן מיטן כאַלעף אין האַנט.

דערביי איז געשטאַנען די הון און געפּילאָזאָפּירט.

*

אזוי אַרום איז דער פעטער יודע אין העלפט ווינטער געוואָרן אַ קאָלחירטניק מיט אַ שאַליק אפּן האַלדז און מיט אַ שטרוי אין באַרד. ער האָט באַנומען די זאַך. פאַרהאוועט מער פון אלעמען, איז ער שטענדיק אַרוםגעגאַנגען איבערן הויף מיט אַ האַק, מיט אַ פּלאַקן; דאָ האָט ער אויסגעטעסעט אַ הילצערנעם מאַרוקער צו אַ טיר, דאָ האָט ער אָפּגעבאַדן אַ גאַנז, דאָ האָט ער גאָר צורעכט געמאַכט אַ שמירעכץ צו אַ לײַשײַ פאַר אַ טראַגעדיקער קאָלחירטניצע אפּן לײַטקע. אַ כאַזאַקע, אַז קאָלחירטניצעס זײַנען שטענדיק פאַרנומען אין טראַגן, וויל זײַערע מאַנען זײַנען אַף דער פּרישער לופּט, האָבן זיי (די קאָלחירטניצעס) לײַשײַעס, און פעטער יודע האָט צו זיי (צו די לײַשײַעס) זאַלבן און שפּרוכן אלערלײ. דעריבער האָבן צו אים געקלעפט די ווײַבער. היילן פּלעגט ער זיי היילן פאַרטאַג, מיט אַ האַלאַוועשקע אין האַנט און מיט שפּרוכן אין וויסרוסיש:

דזען דאָברי, לײַשײַ!

לײַשײַ, פּראָפּאָדז...

דאָס אלץ איז דאווקע פאָרגעקומען בעסאָד, אָבער אף אן אומפאָר-
שטענדלעכן אויפן איז עס דאָך דערגאנגען צו די צוויי קאָמיוניסטן פון
„רויטן אקער“. מיט פעטער יודען האָט שוין געהאלטן שמאָל. מען האָט
צו אים געזאָגט מיטן הארבן וואָרט:

— רעב קאָרעו, קיין קיידאָרים דארפן מיר דאָ ניט...

א גליק, וואָס די ווייבער האָבן זיך פאָר אים איינגעשטעלט. ער
האָט צוגעזאָגט, אז אף ווייטער פארנעמט ער זיך נאָר מיט אויפעס, אז
וואָס ער איז באַרופן, און מיט טראָגעדיקע קאָלירטניצעס—ניט.

פונקט צו יענער צייט האָט דער מילכיקער געבראכט פון שטאָט
אויספירלעכע יעדעס וועגן פעטער יודען, אז ער איז נעמלעך—א זעל-
מעניאנער, א סטאָלער און אן אלמען, האָט עס פאריכט זיין מאַראַכע.
דעריקערשט האָט אויסגענומען, וואָס ער איז טאקע א סטאָלער.

דער מילכיקער האָט, אגעו, איבערגעגעבן דעם פעטער יודען א
בריוועלע פון צאלקען, ווו ער שרייבט אים וועגן זיין געזונט און וועגן
דעם, אז פעטער זישעט יינגערע מיידל—טאָנקע, אויב ער געדענקט זי,
אַט די, וואָס איז אוועקגעפאָרן קיין ווילאדיוואָסטאָק, איז זי דאָרטן גע-
וואָרן, אזוי גוט, ווי העכסט אויסגעלאסן. עס איז פראַסט א שאַנדע צו
האָבן אזא איינע אין דער מישפּאָכע! און נאָך מער איז דער פאָר-
דראָס, שרייבט צאלקע צום טאטן, וואָס דעם פעטער איטשעס בענאָק,
פאלקע, דרייט זיך דאָרטן אויך ארום, זיי שרייבן צעלאָוענע בריוו, און
עס איז פאראן א מוירע (!), אז זיי האָבן כאסענע געהאט. איך בין
פראַסט צעבראָכן פון דער זאך, שרייבט ער—און איך ווייס ניט, וואָס
אָנהויבן צו טאָן.

פעטער יודע האָט אריינגעלייגט דאָס בריוועלע אין קעשענע אף
היצטארכעסן.

דער מילכיקער האָט אים אויך איבערגעגעבן שוין א מינדלעכע יע-
דע, אז די באַבע באסיע פילט זיך עפעס ניט אינגאנצן בעקאוו האבליע
(וון מאַדע דאָס זאָל ניט קלינגען, נאָר די באַבע באסיע איז נאָך אלץ
ניט געשטאָרבן!).

די קאָלירטניקעס זיינען געשטאנען ארום דעם פעטער יודע אן
געווארט, ער זאָל זיך מוידע זיין אין זיין אָפּשטאם. פעטער יודע האָט
אבער אלץ געפרוּט לייקענען אין דער מישפּאָכע; ס'איז א בילבלע, קלוי-

מערשט, אז ער האָט אַ שייַכעס צו זעלמעניאנער, געבראכט אפילע בא-
וויזן דערצו, אָבער מיטאמאָל איז עס אים מיכעס געוואָרן, און מאָלע-
כיימע איז ער אוועק צו די אויפעס, כּאָטש קיינער האָט אים קיין
שלעכטס ניט געטאָן.

מיט די הינער האָט ער זיך שוין געהאט איינגעלעבט אפן בעסטן
אויפן. מען זאָגט, אז ער פלעגט זיצן און ריידן צו די אויפעס. מען
זאָגט אויך — און דאָס לייגט זיך שוין שווער אפן סייכע — אז ער האָט
אמאָל אפילע אופגעשפילט פאר די אויפעס אפן פידל. דאָס מערקוויר-
דיקסטע איז אָבער אָט דער אומגעלומפערטער קלאנג, וואָס ווערט אר-
מעטום פארשפרייט, אז בא די אויפעס האָט זיין שפילן אויסגענומען,
און זיי האָבן געוואָלט נאָך.

*

סי ווינטער. באנאכט בראָדעט אמאָל א מאָגערער וואָלף איבער די
פליינען. פויערים האָבן שוין צוגעגרייט פאר אים א וואָלפן-גרוב אין
פעלד, אָבער ער, דער וואָלף, באווייזט זיך נאָר אין מיטן נאכט באם
האָריזאָנט, טשאטעוועט פון הינטער א הרודע שניי, לאנג-לאנג און ווערט
נאָכדעם פארשווינדן אין פארפאפטן וואלד.

דער „רויטער אקער“ ליגט צווישן זינגע פארשנייטע סעדער און
עטעמט מיט אלע שטאלן, מיט דעם ווארעמען מיסט פון אונטער ברייט
גיידערדיקע בעהיימעס, מיט דער זייערקייט פון נאסע מילך-שעפלעך.
א לויכטנדיקע שטיקייט גליווערט איבער ווייטע, פינקלענדיקע מייזן.
שניי און שניי און שניי.

פעטער יודע כאפט זיך אמאָל אראָפּ אין דאָרף אויכעט. מע ווייס,
אז ס'איז דער נייער קאָלויירטניק, וואָס שפילט אפן פידל. ער שפאצירט
דורך דעם דאָרף, די הענט אפהינטן, און קוקט אריין קורצזוכטיק-
באלעבאטיש אין די פויערישע הויפן. פעטער יודע איז דאָ א היימישער
מענטש. ער האָט שוין אפילע באוויזן אויסצוגעפינען א כאווער אין
דאָרף, אן אלטן פויערל, א טעפער.

*

אין דער ווארעמער כאטע זיצט מען דער פעטער יודע און דער
טעפער — בא די בלויע פענצטערלעך און מען שמועסט פון וועלט-זאכן.

— אין מאַסקעווע, דערציילט פעטער יודע, סאכט מען שוין הינער פון וואטע.

— ס'איז א ליגן, זאָגט דער טעפער.

— א מאשין אזא איז פאראן, דערציילט פעטער יודע.

— און די נעשאַמע זייערע איז פון וואָס פאר א מאטעריאלז — פּרעגט דער טעפער.

— פון עלעקטרע, זאָגט פעטער יודע.

— אזוינע הינער לאָז איך ניט ארוף אפן שוועל, זאָגט דער טעפער.

— ניט קיין ביזוי — ענטפערט פעטער יודע.

שניי און שניי און שניי.

פעטער יודע און דער טעפער זינען ווי צוויי ווינטערדיקע רעטע-
כער אונטערן שניי. זיי האָבן זיך מוירעדיק ליב. עס טרעפט, אז דער
טעפער גיט אָפּ פעטער יודען א וויזט אף צוריק, זעצן זיי זיך אוועק
אין הינערשטוב און טאפן די אויפעס.

דאָס איז א גוטער אָפּרו.

ביכלאַל איז פעטער יודען אוועק גוט און ער האָט אפילע אנוסטן,
בייס דער טעפער איז צו אים געקומען, געגעבן א ברייטן שמייכל.
דאָס איז געווען א מאָדנע זאך צו קוקן: די אויגן האָבן זיך פארמאכט,
קנייטשלעך זינען זיך צעלאָפּן איבערן גאנצן פּאַנעם, דערביי האָט ער
געעפנט דאָס מויל און בלוזי איין שמוציקער צאָן האָט געסטארטשעט
אין מיטן דזשאסלע.

לויט דעמדאָזיקן שמייכל איז צו זען, אז פעטער יודע' האָט,
ענדלעך, געפונען זיין בארויקונג. אָבער, ליידער, ניט אף לאנג. עס האָט
פאסירט אן אומגליק, וואָס קיינער האָט ניט געקענט פאָרויסזען,
און פעטער יודע איז פּרובלינג גראָ געוואָרן אין מעשעך פון איין
נאכט.

*

אין דאָרף איז פאָרגעקומען א סימכע. פעטער יודען האָט מען פאר-
בעטן שפילן אפן פּיילד. דעמלט איז דער טעפער געקומען אין רויטן

אקער- העלפן דעם פעטער יודען מייכן זיין זיך צום שפיל, ווי אלע
מאָל פאר פעטער יודעס אן ארויסטרעטונג, און מען איז אוועק.

אפן וועג האָבן די כאוויירים אויסגעזען, ווי צוויי אלטע בעזימער,
האגאם לאכן איז ניטאָ פון וואָס.

אין אָט דעם אָוונט איז פעטער יודע געווען באוונדערס אופגעדאמט,
געברענט ווי צונטער, האָט ער אופגעשפילט די מאַראלישסטע זאכן. מען
האָט אים אוועקגעשטעלט אף א טיש און ער האָט געשפילט.

נאָכדעם האָט מען גענומען א קאפ.

דער טעפער, וויבאלד ער נעמט צו די ליפן, שלאַפט ער איין, און
פעטער יודע האָט ווייטער געשפילט. די פויערישע פאָרלעך האָבן גע-
טאנצט ווי אלע מאָל: טכילעס אין שטוב, נאכער אין פירעס, נאכער—
שיידים ווייסן ווו.

פעטער יודע האָט געשפילט מיט רעזיכע. ער האָט דערזען, אז אין
שטוב איז שוין מער קיינער ניט איבערגעבליבן, איז ער ארויס שפילן
אפן גאס.

שניי און שניי און שניי.

דער שניי איז געווען ליכטיקער פון פייער. די לעוואָנע איז גע-
שוומען פון אונטערן שניי. שטיל. שארף אָפגעטעסטעטע פעלדער אָן א
פיצל פלעק. עס שטייט א ציילעם און נעבן אים אפן ריינעם שניי—
א קורצער, ציכטיקער שאָטן. איין שטערן הענגט איבער די פארגלי-
ווערטע פעלדער גרעבער און קאלטער פון אַלע.

פעטער יודע הויבט אומגעלומפערט די פיס און שפילט, און שפילט,
און שפילט. די לעוואָנע דריקט אפן היטל. פלוצלינג האָט זיך די פוס
ערגעץ א רוק געטאָן, די גאנצע געגנט האָט אופגעצאפלט, איבערגע-
קולעט זיך, און ער איז אריינגעפאלן אונטערן שניי.

דעמלט איז פעטער יודע ניכטער געוואָרן, א קער געטאָן זיך און
דערשפירט רויע צוגעפראָרענע ערד. ער האָט גענומען טאפן ארום
זיך די שפאקלן. אין דער כוילשעכניש, ניט ווייט פון אים, האָבן גע-
בלאָנדזשעט צוויי פאָספאָרישע פייערלעך און געטראָגן האָט עפעס מיט
א שווערן רייך פון פעל.

אנו, ווי געפינט ער זיך דאָ, פעטער יודע?
ביסלעכווייז האָט ער ארויסדערזען אינעם פינגערן ווּנקל—א וואָלף
אף די צוויי הינטערשטע פיס.
פארטאָג האָט מען אים ארויסגעשלעפט פונעם וואָלפן-גרוב מיט א
סיוו בערדל.

* * *

דער טעפער איז פארשטייט זיך געשטאָרבן.

א בריו פון ווילאדיוואסטאק.

מיינע טייערע עלטערן,
אנטשולדיקט מיר, וואָס כ'האָב אזוי לאַנג ניט געשריבן. עס איז
פראָסט ניט געווען קיין צייט. מיר זיינען אזוי אָנגעלאָדן מיט אַרבעט,
איך און טאַנקע, אז אָן איך, מיינע טייערע, פאָרגעסט מען שוין אינ-
גאַנצן. איצט וועלן מיר שוין אָבער שרייבן אָפטער.

איך האָב זיך דאָ נענטער באַקאַנט מיט טאַנקען, ווייל איך האָב
מיט איר, ווי מען זאָגט עס אַף אייער לאַשן, כאַסענע געהאַט. זי איז
אַן אינטערעסאַנטע יאָטיכע, איבערגעגעבן מיט ליב און לעבן דער זאך
פון דער טאַציאָליסטישער בויונג. פונעם קליינבירגערלעכן אינדיווידואַל-
ליזם האָט זי זיך שוין קימאַט ווי באַפרייט. איך גלויב, אז אין פראַ-
צעס פון דער אַרבעט וועט זי זיך אויסגלייכן אינגאַנצן, און מיר וועלן
באַקומען אין איר אַ ווירקלעכע קלאַסן-אויסגעהאַלטענע טוערן אפן
ווירטשאַפּטלעכן פראָנט.

מיינע ליבע, דער ענטוואָזאָם פון אַרבעטער-קלאַס איז גרויס, מען
זעט עס אין אלע געביטן פון אונדזער בויונג. אָבער מען מוז מוילדע
זיין, אז די איניציאַטיוו פון די אַרבעטנדיקע ווערט ניט שטענדיק אונט-
טערגעכאַפט ווי געהעריק, און אסאך מיליאָנען, אויב ניט מיליאָרדן,
גייען פאַרלאָרן פאַר דער מעלוכע.

איר פּרעגט באַ מיר, וואָס טו איך, און צי האָב איך שוין אָפּגע-
שפּאַרט אַביסל געלט? מיינע נאַיווע, נאַיווע עלטערן, וועגן וואָס איר
זיצט דאָרטן און איר טראַכט! איך בין אַרויסגעפאַרן פונדערהיים ניט
קעדיי צו קלייבן געלט. איך בין געקומען אהער שטעלן זיך אַף איינעם
פון די פאַראַנטוואָרטלעכסטע אָפּשניטן פונעם בוי-פראָנט — אפן קולטור-

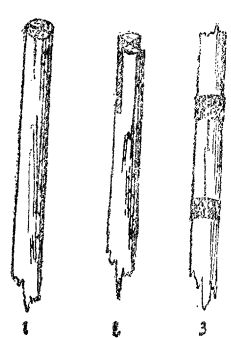
פראָנט. די אָנפירנדיקע ראָל אין דער קולטור-ביונג בא אונדז אין סאָוועטן-פארבאנד, ווי אין דער גאנצער סאָצביונג, האָט געהערט און ברײבט בא דעם פראָלעטאריאט. אָט פארוואָס די פארטיי שטעלט זיך פאר אן אופגאבע, דער פראָלעטאריאט זאָל באהערשן אלע געביטן פון קולטור, וואָרעם פון דעם איו, פון איין זײט, אָפּהענגיק דער פראָלעטארישער אינהאלט פון דער קולטור, און פון דער צווייטער זײט, וועט עס העלפן נאָכמער פארשטארקן די ווירקונג פון פראָלעטאריאט אף די גרונט-מאסן פון פויערטום.

מײנע טײערע, טאָנקע איו אוועק אף א זיצונג, זי וועט קומען מיטסאָמע שפעט באנאכט; דעריבער הייך איך איצט דעם אויוון און כײערל שוין איבערלאָזן פאר איר א טשיניק טיי. זי האָט, מײן יאטיכע, א גרויסע געזעלשאפטלעכע אָנלאָדונג, און ניט נאָר זי, מיר ארבעטן איצט אלע זייער אָנגעשטרענגט, ווייל קיינער לייקנט ניט, אז מיר האָבן נאָך גרויסע שוועריקייטן אף אונדזער זיגרייכן וועג צום סאָציאליזם.

מיר האָבן די טעג געהאט אן אינטערעסאנטע פארוואמלונג וועגן קאמף קעגן די פארלוסטן. טאָנקע האָט פאר א טויזנטקעפיקן ארבעטער-אויסעם איבערגעגעבן א ריי אינטערעסאנטע פאקטן און ציפערן; וואָס שילדערן אונדזער נאכלעסיקע באציונג צו די אינעווייניקסטע רעסורסן, אזא קלאַרקייט פון געדאנק האָב איך שוין לאנג ניט געזען. אונדזערע פארלוסטן אין דער ווירטשאפט ווערן געשאצט אין הונדערטער מיליאָן יעדן רובל. 200 טויזנט טאָן איבעריקן מעטאל גיבן מיר אויס יעדן יאָר. 1,5 מיליארד איבעריקע ציגל גייט בא אונדז אוועק בלויז דערפאר, וואָס מיר בויען, לויט דער אלטער געווינהייט, צו דיקע ווענט. די אָפּפאלן פון דער דערנערונג-פראָדוקציע קענען אונדז געבן יעדן יאָר לויט די אויבערשטעלעכע אויסרעכענונגען 200 מיליאָן רובל. נאָך אן ערגערע לאגע האָבן מיר אין געביט פון לאנדווירטשאפט. דאָס פאר-בייטן די איינפאכע זריע אף סעלעקטירטע קען געבן א העכערונג פון גערעטעניש אף גאנצע 20 פראָצ. מיר זשאלעווען שוין צופיל מיטלען אין קאמף קעגן די פעלד-מאשכיסים, אין דער צײט, ווען דידאָזיקע הויצאָעס קענען באלד געדעקט ווערן מיט רעוועך. זיסעלעך, לעמאַשל, עסן און יעדן יאָר בלויז אין ר.ס.פ.ס.ר. פאר 45 מיליאָן רובל ברויט, דער היישעריק-פאר דרייסיק מיליאָן, קאָרן-ווערעם-פאר ועכציק מיליאָן, טרעסן-פאר 172 מיליאָן א. א. וו.

די אלע ציפערן האָט טאַנקע אויסגענוצט גלענצנדיק. פריער האָבן זיך די ספעצן באצויגן צו איר פּונויבן ארָאָפּ, נאָר איצטער איז שוין טאַנקע זינאָוועוונע א גרויסע מארקע אין ווירטשאפטלעכע פראגן. עס איז מיט איר גאנץ פריילעך. מיטיק עסן מיר צוזאמען אין א צ. ר. ק. מיר בייטן זיך מיט אונדזערע מיינונגען, לאכן, קערן איבער די וועלט, אזוי, אז אמאָל הייסט מען אונדז פאַשעט אָפּטראָגן זיך פון קיך. אינ-אָוונט און אינדערפרי קומט מיר אויס צו פירן די שטוב-ווירטשאפט. טאנקע זאָגט, אז צוליב דעם האָט זי זיך מיט מיר פארבונדן, קעדיי איך זאָל פירן די באלעבאטישקייט. נאָר, מינע טייערע, אָט דער נומער וועט ניט דורכגיין. איך האָב נאָך גענוג ווילן צו פארטיידיקן מין זעלבשטענדיקייט און ניט ארונטערפאלן אונטער קיינעמס ווירקונג, מעג עס זיין אפילע טאַנקע. אין עקזום וועט מין קיינער ניט באשול-דיקן!

וואָס הערט זיך בא אַינך? וואָס מאכט דער טאטע, די מאמע, דער ראדיאָ? זעט אומבאדינגט ניט ארופשטעלן אפן אופנעמער קיין טיי, געקעכטס א. ד. גל. וואָרעם, ווען עס זאָל זיך ארינגיסן אינעווייניק זופ, פארשטייט איר אליין, אז ס'איז פאַשעט א פארברעך. עס איז נויטיק צו פארלענגערן דעם ראדיאָ-מאסט. דאָס קען דער טאטע דורכ-פירן מיט די אייגענע קויכעס אפן פאַלגנדיקן אויפן: מען דארף נעמען צוויי פלעקענער און דורכפירן בא די עקן צוויי קווער-ליניעס, וואָס טיילן זיי אף 4 גלייכע טיילן, דורכזעגן לויט די ליניעס ביידע פלעקע-נער אף 35 ביז 70 סמ. אָפהענגיק פון דער לענג, נאָכדעם ארויסנעמען

די שטיקלעך מיט א דלאָטע, איין פלעקן אריינ-זעצן אין דעם אנדערן, און אף די עקן פון דער פארבינדונג אָנטאָן אייזערנע רינגען. אָט אזוי ווי איך צייכן אָן:

בא מיר אין קעסטל, אפן בוידים, וועסטו גע-פינען אלע מאכשירים, וואָס נויטיק איז, זאָלסט אָבער נאָכדעם אומבאדינגט אוועקלייגן אלץ אף אן אָרט. שיק מיר שוין צו, טאטע, פאר איין גאנג מיינעם א ביכל, אפן פאַליצע אויבן, ווו די מאמע טריקנט די קעז. דאָס ביכל הייסט: „גלאובעראווא סאָל קאראבוגאוסקאווא זאליווא“.

יֵאָ, מײַנע טײַערע, מען מוז אַרבעטן, אַרבעטן, אַרבעטן. אין פּילאַ-
 סאַפּיע בין איך שוואַך. מיר דאַרפן אָבער קאַנען דענקען שטרענג
 דײַאלעקטיש, באַנעמען די דערשײַנונגען אין זײַער פּראָצעס, און איך
 בין זיך מוידע, אז מײַן קאַפּ איז פאַר אַט די זאַכן צו שווערלעך
 טאַנקע ווייזט מיר יאָ אַמאָל אָן, זי איז אָבער ניט געדולדיק און אז
 איך פאַרשטיי ניט באלד אפן אָרט, ווערט זי אינקאָעס, כאַפט דעם
 מאַנטל און אַנטלויפט. נאָכדעם רעדט זי ניט מיט מיר א פּאַר טעג.
 דאָס איז, לויט מײַן מײַנונג, א רעשטל פון איר אינדיווידואַליסטישער
 פּסיכאָלאָגיע. מיר שטאַמען פּאַרט פון קוסטאַרישע קליינבירגערלעכע על-
 טערן. פאַר אַרבעטער פון וואַרשטאַט זײַנען פּרעמד אזוינע אינטעליגענ-
 טישע גענג. זי איז נאָך יונג, און קומענדיק אין ענגער באַרירונג מיט
 דעם אינדוסטריאַלן פּראָלעטאַריאַט, וועט זי זיך שוין, האָפּנטלעך, אויס-
 הייבן (און איך אויך) פון אלע קליינבירגערלעכע קניישטן.
 יאָ, מיר האָבן נאָך אַסאַך דורכצומאַכן!

אַײַער פּאַלקע.

פ. ס. וועגן דיין פּראַגע, מאַמע, צי קען מען באַ אונדז אין צ.ר.ק.
 באַקומען שטעקל-ספּעציעס און זאַפּרען, גלויב מיר, אז איך האָב ניט
 קיין צײַט צו גיין נאָכפּרעגן, נאָר מיסטאַמע איז פאַראַן. שרײַבט וועגן
 אַלץ, וואָס קומט פּאַר אין הויף. די באַבע איז שוין געשטאַרבן, צי ניט?
 אויב זי איז געשטאַרבן, שרײַבט אָן, צי האָט מען זי באַגראָבן נעבן דעם
 זיידן און דעם פּעטער אָדער ערגעץ אַנדערש ווי, און ווי זי האָט זיך
 אופּגעפירט פאַרן טויט, אויב ניט—געריסט זי האַרציק פון מיר און
 טאַנקען.

איך.

מײַן טײַערע מאַמע,

איך באַנוץ די געלעגנהייט אויסצודריקן דיר אַ דאַנק, וואָס דו האָסט
 מיך געבוירן אין אזאַ גרויסער און אינטערעסאַנטער צײַט. פּאַלקע איז
 מײַן מאַן, זאָלסטו, אַלזאָ, ניט מוירע האָבן, אז כּוועל פּאַרזיצן ביז אין
 גרויען צאַפּ... ער איז ניט קיין שלעכטער יאַט. אַ קוש, אַ קוש, אַ קוש!
 איך וועל דיר בעטן, מאַמע, איבערגעבן יאָשקע דעם געלן (כאַניע
 דעם שוסטערס זון פון צווייטן הויף), אז די טעג וועל איך אים ענט-

פערן אפן בריוו. איך פארשטיי אָבער ניט זײַנע שטימונגען. זאָג אים,
אז זיי פאָדערן ניט, מיסטאָמע, ווי עס באדארף צו זײַן. בא אונדז איז
די קאָלעפּמאך-קאמפאניע דורכגעגאנגען מיט דעם גויעסטן ענטוואָר. די
ארבעטער האָבן ארויסגעשטעלט הונדערטער פּאַרשלאָגן. זאָל ער זיך
ארוםקוקן און ער וועט זען, אז אפן זאוואָד איז שוואַך אוועקגעשטעלט
די דערציונג-ארבעט.

מאמע, גיב אים איבער, אז באַראָוקע און ניוטע זײַנען געווען בא
אונדז א פּאַר טעג. זיי זײַנען דעלעגירט געוואָרן פון סאַיווד-ריבא קײן
קאמטשאטקע ארבעטן אף דעם פיש-פאנג.

דיין טאָנקע.

די באַבע באשע.

פרעסט. געשליפענע טעג, ווי לעוואָנע-נעכט. דער הויף איז, ווי אין קאלטן פּאַרצעליי. פארוויקלטע זעלמעניאנער קלייבן זיך אין הויף און סוידען זיך. וואָס? ענדלעך האָט זיך די באַבע באשע אנידערגע-לייגט צום בעט. מע מיינט, אז אף זיכער, ווייל זי נעמט שוין ניט צו קיין עסן.

די מומע גיטע איז ארויס פון דער באַבעס שטוב מיט איר שטענ-דיק שווינגנדיקן ראבאָנישן פּאַנעם, געוואָרפן א פילוויסנדיקן בליק צום הויף, און געבליבן שוין אזוי שטיין אפן שוועל. די מומע גיטע פאר-שטייט זיך אף אזוינע זאכן, האָט מען זי ארומגערינגלט פון אלע זייטן. — ווי איך בין מעשייער, — האָט זי געפרוווט נאָכמאכן איר טאטן, דעם סאָלער ראָוו, זיכרוינע צאדיק ליוראָכע, — וועט די יעציעס נעשאַמע אויספאלן א קיימפלען, ווי נאָך האַלבער נאכט... — פארוואָס דארף עס דויערן אזוי לאנג? — האָבן זיך זעלמעניאנער געערגערט.

זי האָט א צוק געטאָן מיט אקסלען אזוי צו זאָגן: איך בין פאר גאָר-נישט ניט פאראנטוואָרטלעך.

*

די זיילן פון דער מישפּאַכע פעלן. ניטאָ די פעטערס, די צוויי, די געניטע פירער, וואָס האָבן יאָרן לאנג געדרייט די ראָד פון דער זעל-מעניאנישער געשיכטע; ניטאָ זיי, די גרויסע זעלמעניאנער, וואָס האָבן בלויז מיט א קוק אָנגעוויזן יעדערן דעם אָרט. איצט רודערט מען אינ-דערפּינצטער. עס ליגט די באַבע באשע הינטערן אויוון, ווי אן אָפ-

געפליקט גענדולף, און עפעס זעט מען ניט, אז עמיצער זאל אָנפירן מיט דער זאך. מען וועט אפילע ניט וויסן, מישטיינט געזאָגט, ווען צו לָאָזן א טרער.

— און, זיינען מיר עלנט, עלנט, ווי די שטיינערן
אָט דאָס האָט געזאָגט א מענטש מיט דעם אַנבליק פון פעטער
איטשען, נאָר אַן א באָרד, און צוויי גראָבע טרערן האָבן זיך ארויס-
געקליקט פון זיינע פארומערטע אויגן. ער האָט אַ הויב געטאָן דעם
ארבל און אָפּגעווישט ניט די טרערן, נאָר די נאָז. אַף אזוי פיל איז
ער געווען צעטראָגן!

*

באגינען איז מען געקומען צו דער מומע גיטען מיט טארומעס:
— סטייטש?

די באָבע באשע לעבט און זי פילט זיך דאָפּקע בעסער. מען איז
דעמלט אלע אוועק צו איר, צו דער באָבען, ארומגעשטעלט זיך ארום
בעט. די מומע גיטע האָט זי לאנג באטראַכט, אויסגעפאָרשט מיט אירע
קיינדאָרישע בליקן און ענדלעך האָט זי א זאָג געטאָן:
— זי איז אַ ליידיקע, אזוינע שטארבן שווער, נאָר עס וועט ניט
לאנג נעמען.

די באָבע איז שטיל געלעגן מיט דעם אָפּגעטראָרענעם קעפּעלע אפן
שמוציקן קישן, — א קליין הייפל בינדעלעך ארומגעגריזשעט פון דער
צייט, נאָר זי האָט געעטעמט. עס איז געווען פארדראָטיק אַף איר ביז
גאָר. דעם פעטער איטשען האָט פארקלעמט אין האַרצן, ער האָט זיך
צערטלעך אריבערגעבויגן איבערן קישן:
— מאמע, סי דיר שלעכט?

האָט זי געעפנט צוויי קליינע מוטנע אייגעלעך, ווי בא א פייגעלע,
און מער גאָרנישט.

*

אינאָונט זיינען אָנגעקומען בערע אין פאָליע. איצט איז מען שוין
ארומגעגאנגען צוזאמען איבער די קלובן, אַף די זיצונגען און פארזאמל-
לונגען. בערע האָט פאראַרדנט—צורעכט מאכן א בעט אין דער גרויסער
שטוב. נאָכדעם האָבן זיי ארויסגענומען די באָבען פון הינטערן אויוון,
איבערגעטראָגן אפן פרישן געלעגער, אז שוין פון דעם אליין האָט זי

זיך אביסל אָפּגעטשוכעט. זי האָט אפּילע אָנגעהויבן קרעכצן, געעפנט די שפּעלטעלעך פון די אויגן, פּויל מיט ביטערן פּאַרשטאַנד, אַרומגע- בלאַנדזשעט און באַקוקט אַלץ, ווי אַ פּאַלנער באַרדאַעס. די ווייבער האָבן ערשט איצט דערזען, סאַראַ גינציקער אייניקל דער בערע איז, האָבן זיי אים אויך געוואָלט מיט עפעס צו ליב טאָן און געוואָגט:

— מע דאַרף האָבן וואַרעניע!

— זעט, מע דאַרף האָבן אביסל וואַרעניע, מאַכמעס זי איז פאַר-

שמאַכט!

די באַבע האָט זיך צו אַלץ צוגעהערט. מען האָט געזען, ווי זי נעמט צונויף דאָס לעצטע ביסל אָטעם און וויל עפעס זאָגן. פעטער איטשע איז באלד געשטאַנען נעבן בעט. זי האָט דעמלט צונויפּגענומען דאָס לעצטע ביסל אָטעם און געבעטן אַ געפּעליקייט, אַז מען זאָל זען אויס- דרייען די עלעקטרע, מאַכמעס באַ אזאַ פּייער, — האָט זי געוואָגט, — קען זי ניט שטאַרבן.

פעטער איטשע האָט זיך אַרומגעקוקט מיט פאַרצווייפּלונג (די פּראַגע איז געווען אַ פּרינציפּיעלע), נאָר בערע האָט צו אים אַ ווונק געטאָן:

— הויב זיך ניט אָן מיט איר, דריי אויס!

אָנגעצונדן אַ לעמפל. די זעלמעניאַנער האָבן זיך שווינגנדיק אַרומ- געזעצט אַרום בעט אָפּהיטן די יעציעס-נעשאַמע, וואָרעם קיין זיטיקע שטערונגען זיינען שוין, דאַכט זיך, אזוי גוט ווי ניט געווען. זי האָט טאַקע באלד אָנגעהויבן גויסעסן, אויסגעצויגן די פּיסלעך אונטערן קאָלדערע און דאָס פענעמל איז געוואָרן אש.

— אן ערלעכע יידענע געווען, ניט פאַרנומען יענעמס, וואָס אַ האָר

איז ווערט!

דאָס לעמפל האָט גערויכערט. אַ שיטערער טויטער פּייערל איז גע- פאַלן נאָר אפּן בעט און אַף די ביינערדיקע זעלמעניאַנישע פענעמער. די גאַנצע שטוב איז געלעגן אינדערפּינצטער. פּלוצלינג האָט זיך די באַבע אַ שטאַרקן טרייסל געטאָן און פאַרוואָרפן דעם קאַפּ. מען איז געבליבן פאַרהעשעטע. צי לעבט זי נאָך? דאָ האָט זי אַבער געעפנט די אויגן און אַ זאָג געטאָן, דאַכט זיך, גאַנץ דייטלעך:

— איד כאַלעש עסן!

איר האָט זיך פֿארוואַלט כאַטש נאָך איין מאָל אָפּעסן פֿארן טויט.
פּעטער פּאָליע, דער איידעלער מאַן, איז דעמלט אופגעשטאנען
מאָלדערע ציכע, אויסגעשפיגן און ארויס פֿון שטוב, א קלאַפּ געבנדיק
מיטן טיר. עס האָט פֿארשמעקט מיט א קריגערײַ.

די קלוגע מומע מאַלקעלע ווייס אָבער וואָס צו טאָן; זי האָט גע-
כאַפט דעם מעסער, אָפּגעשניטן א שטיק ברויט און צוגעטראַגן דער
באבען. די געשטאַרבענע האָט אן עפֿן געטאָן אביטל צו ברייט די מויל,
געפרוווט אפילע קייען, נאָר אראָפּשלינגען—שוין ניט געקענט.
אזוי האָט זי פֿארשפּעטיקט מיט דעם לעצטן מאַל צײַט.

*

אין אווילע ארום איז זי טאקע געשטאַרבן.
די מומע גיטע האָט איר געטאָן דאָס רעכט, אונגעמאכט די אויגן
און אפגיך ארויסגענומען די שטיק ברויט פֿון צווישן די דיאסלעס, עס
זאָל ניט קומען צו קיין לײַטישע געלעכטער. מען האָט אלץ געטאָן,
דאָס מע דארף. און נאָכדעם, אז בערע איז אוועק שלאַפֿן, האבן די
ווייבער אפילע געכאַפט א וויין אויך, קעדיי ניט צו פֿארשמען דעם
מעס; זיי האָבן ארויסגעלאָזן עטלעכע געלאסענע טרערן, אָן האַרץ
ווייטיק, אזוי ווי עס רינט פֿון א שויב.
אגעווי, וויינען זעלמעניאנער שטענדיק אזוי.

אינה אלט

זייט	
5	1. זעלמעניאנער
15	2. א חעלס, האז
26	3. דער גרויסער טומל
37	4. פעטער פאליע
45	5. עלעקטרע
58	6. חייטער וועגן עלעקטרע
62	7. אָנהויב וועסנע
68	8. צאלקע און טאָנקע
74	9. חייטער וועגן צאלקען
84	10. ראדיאָ
92	11. טאָניע דעם פעטערס זישעס
99	12. דער רעבזעהויף דעמאָנסטרירט
105	13. שיליועס
111	14. שאַלעם
117	15. מאראט
124	16. דער טויט פון פעטער זישע
133	17. זעלמעניאנישע אלערליי
138	18. פעטער יודע
148	19. * * *
144	20. א בריח פון וואַדיוואַסטאָק
151	21. די באַנע באשע

